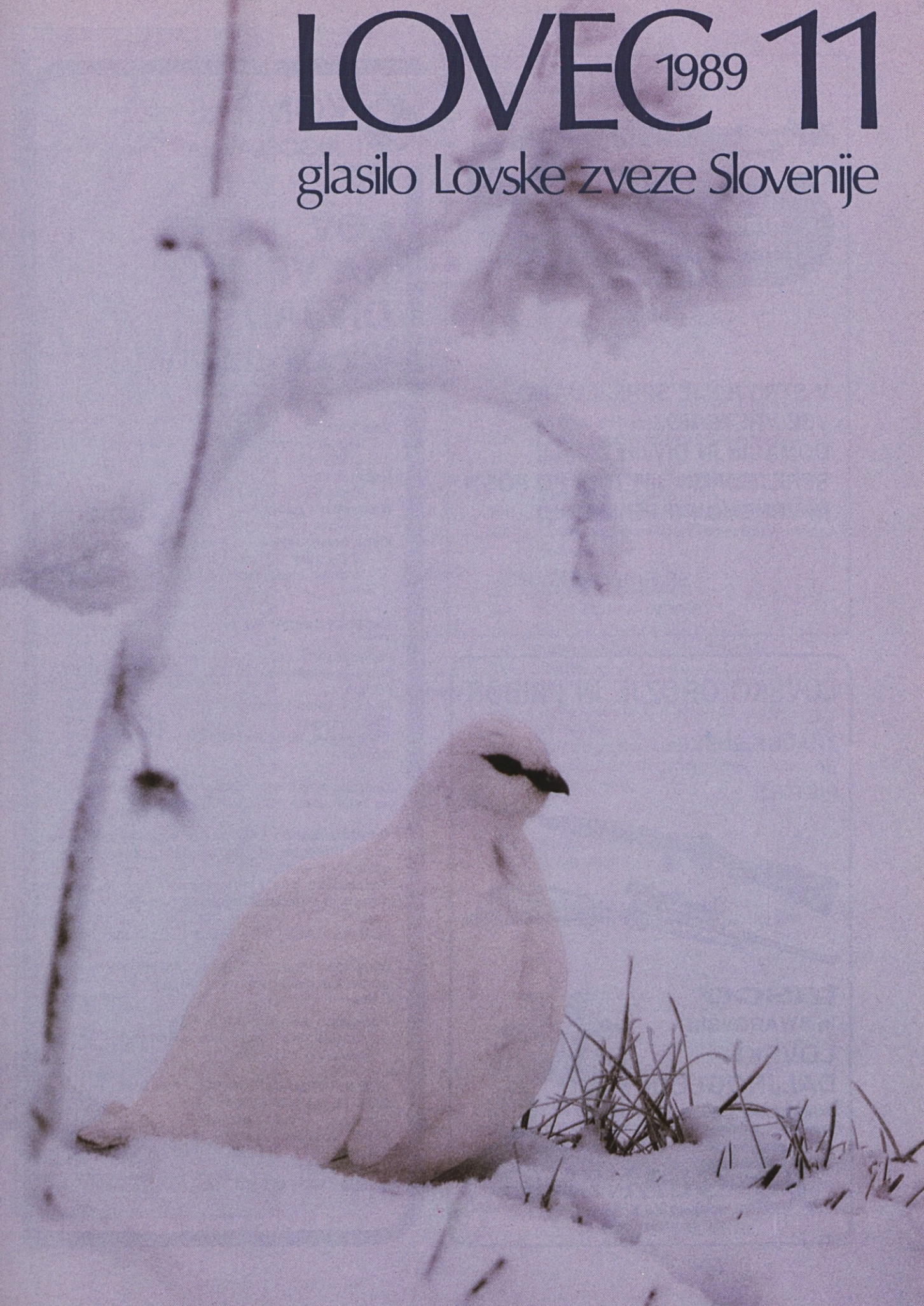
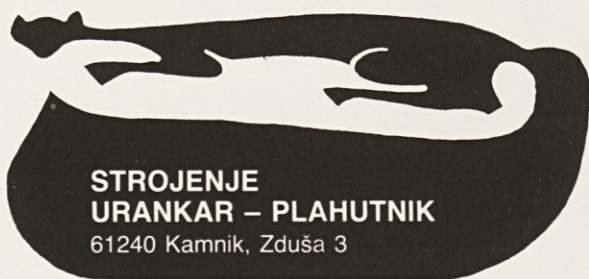

LOVEC 1989 11

glasilo Lovske zveze Slovenije

**STROJENJE
URANKAR – PLAHUTNIK**

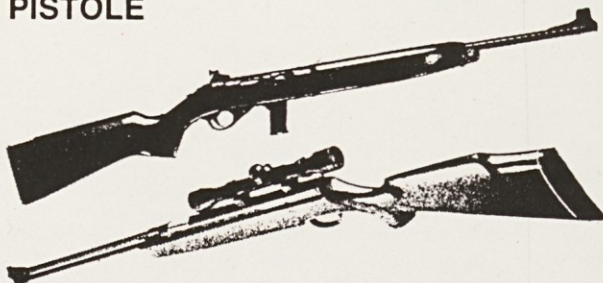
61240 Kamnik, Zduša 3

**V STROJENJE SPREJEMAMO
VSE VRSTE KOŽ
DOMAČIH IN DIVJIH ŽIVALI!
SPREJEMAMO JIH TUDI PO POŠTI
IN VRNEMO PO POVZETJU!**

SE PRIPOROČAMO!

LOVSKO OROŽJE IN PRIBOR

**ZRAČNE PUŠKE
in
PIŠTOLE**

tasco®
in SWAROVSKI
**LOVSKI
DALJNOGLEDI**

TASCO ZOOM 7-15 × 35
TASCO ZOOM 8-20 × 50

GLANZNIG

Werkstrasse 9, Borovlje
tel. 9943/4227-2639

**KOMPAS
JUGOSLAVIJA**

**LOV
NA VELIKO
DIVJAD**

KOČANI (Makedonija)

Kraj lova:

Ograjeno lovišče Kočani
(1700 ha) v Makedoniji

Način lova:

Čakanje na visoki preži ali na zalaz

Namestitev gosta:

Lovska koča v lovišču

Cena aranžmaja:

4 penzioni v lovski koči in
4 dnevi organizacije lova stanejo **280 DEM**

Cenik za odstrel divjadi

Navadni jelen do 170 CIC točk	1000 DEM
Navadni jelen nad 170 CIC točk	2500 DEM
Muflon	900 DEM
Damjek (jelen lopatar)	1100 DEM
Divji merjasec	600 DEM
Divje svinje, lanščaki in ozimci	80 DEM
Srnjak	250 DEM

Uporaba terenskega vozila lada-niva (na gostovo željo) stane 100 DEM na dan.

Opomba: Cene v DEM se preračunajo v dinarje po dnevnem tečaju na dan opravljenega odstrela divjadi.

Na zahtevo gosta organiziramo tudi letalski prevoz in prevoz do letališča Skopje in nazaj.

LOV NA DAMJEKE – Punta Križa (otok Cres)

Štirje lovni dnevi, v katerih ima lovec pravico odstreliti 3 glave netrofejne divjadi.

Cena **290 DEM**

Ponujamo vam tudi lov v Ruandi

odstrel divjih živali štirih lovnih vrst, vključno z bivolom.

**VSE INFORMACIJE IN REZERVACIJE
DOBITE NA NASLOVU:**

Kompas – lovski turizem,
21000 Novi Sad, Bulevar Maršala Tita 15
Telefon: (021) 611 299
Telex: 64324
Telefax: (021) 622 221

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,

revija za lovstvo

letnik LXXII, št. 11

november - listopad 1989

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poštnina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Andrej Dvoršak, Branko Galjot,
Konrad Sajdl, Jože Perko, Marjan Toš.

Lektor in korektor Sončka Lorenci.

Tajnica uredništva Eva Strajnar.

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 24 100 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Izvod revije stane 6000 din.

Za druge naročnike
je letna naročnina 56 000 din,
za inozemstvo 180 000 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte
Uredništvu glasila LOVEC,
Župancičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

*Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.*

Cene malih oglasov:

do 15 besed 12 000 din, od 15 do 25 besed
20 000 din, od 25 do 30 besed 34 000 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 1000 din.
Za člane lovske organizacije
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun.

Lovske zveze Slovenije, Župancičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Boris Leskovic	306	Z 2. seje skupščine LZS
Drago Bitenc ml. dr. V. Pestevšek, dr. A. Vengušt, dr. A. Bidovec	307	Strelno orožje v lovskih rokah
Vprašanja – odgovori	313	
L. Samsa – B. Krže	313	Mikotoksikoze – manj znane bolezni pri živalih
		Ali in kdaj odstreljevati divje prašiče na krmiščih?
Mnenja in kritike		
Tone Komat	315	Ali gospodarimo pravilno?
Po lovskem svetu	317	
Zoran Timarac	317	Tradicionalne zablude o zajcu
ZOV	319	Kako lovijo drugi – Madžari
Jože Perko	320	Izvlačenje merjaščjih čekanov
Zoran Timarac	321	O sledovih divjadi (zajci)
Lovska zgodba	322	
Anton Nosan	322	Kav, kav, kav...
Lovska organizacija	325	V Trenti so proslavili 40-letnico gojitvenih lovišč in ribištva Slovenije – N. I.
	326	Lovsko strelsko tekmovanje treh dežel – L. Černe
	326	Približajmo sebi in drugim lovsko kulturno tradicijo – D. Hudolin
	327	Odprt lovski dom LD Moravci – B. Leskovic
	328	LD Begunje ima 40 let in novo hladilnico – A. Dvoršak
Jubilanti	329	
	329	Tone Rus – 60-letnik
	330	Franc Sajovic – 80-letnik
Lovski oprtnik	330	Na lisice z vabilom – Z. Timarac
	331	Lisica je veliko tvegala – E. Rečnik
	332	Ženi krzno, sebi revmo – A. Dvoršak
Literatura	332	
	332	Guillermo Standt: V ponču na zalaz – V. Varičak
	333	Zbornik gojitvenih lovišč – V. Varičak
	333	Nove knjižice – Sprehodi v naravo – B. Leskovic
V spomin	334	
	334	Polde Gartner
	334	Ivo Zupan
	334	Stane Mikec
Lovska kinologija:	335	
	335	Demodikoza pri psih – J. Brglez
	336	Predvidena legla lovske psov – KZS

SLIKA NA NASLOVNICI:

Belka – Lagopus mutus živi pri nas v visokogorju Julijcev tja do Savinjskih Alp, v višinah od 1500 m navzgor. Pozimi je snežno bela, le repna peresa, razen zadnjih, so črna. Samčku se od kljuna čez oči vleče črna proga (uzdica). Oba, samec in samica, imata rdeče bradavičaste obrvi. Je redka in občutljiva na prodiranje civilizacije v visokogorje, kjer si deli življenjski prostor z ruševci, gamsi in planinskimi orli.

Foto Franc Jensterle, Diana

Z 2. seje skupščine Lovske zveze Slovenije

Poljskega zajca bomo v Sloveniji lovili le do 30. novembra

Temeljne in najpomembnejše točke dnevnega reda 2. seje skupščine, ki je bila 30. 9. 1989 v dvorani Skupnosti za ceste SRS v Ljubljani, so bile predlog rebalansa finančnega načrta LZS za leto 1989, predlog gojitvenih ukrepov za malo divjad in predlog programa založniške dejavnosti LZS.

Skupščina je soglasno sprejela predlog rebalansa finančnega načrta LZS za leto 1989. Domenili so se, da bodo lovske organizacije obveznosti do sprejetega rebalansa plačale do 1. novembra letos, izvršni odbor LZS pa bo pripravil poročilo o gospodarjenju s finančnimi sredstvi v letošnjem letu in predlagal ustrežnejšo dinamiko dotoka finančnih sredstev za nemoteno delo LZS. Izvršni odbor so delegacije tudi pooblastile, da lahko v primeru utemeljene potrebe v začetku prihodnjega leta najame premoštitveno posojilo.

Po izčrpnem poročilu komisije za malo divjad (podal ga je predsednik Milan Trafela), v katerem je bilo poudarjeno, da je predhodna razprava potekala v okvirih LGO in ZLD ter da so stališča sprejeli tudi na skupni seji komisij IO za malo divjad, veliko divjad, zveri in za varstvo okolja, se je razvila burna razprava. Poudarjeno je bilo, da je treba pri sprejemanju odločitev izhajati predvsem iz strokovnosti, kar je tudi edini porok za postopno in dolgoročno izboljševanje razmer za malo divjad. Pri tem niso bili sporni predlogi komisije o ukrepih za poljsko jerebico, temveč se je vsa razprava v glavnem osredotočila na problematiko o poljskem zajcu. Pomemben premik razprave v pravo smer je poleg drugih mnenj pomenilo mnenje Marka Bulca, ki je opozoril, da moramo predlog ukrepov za izboljšanje razmer za malo divjad razumeti na dva načina. V njem so predlogi, ki zadevajo najprej uporabnike prostora, v katerem živi tudi mala divjad, drugi sklop predlogov pa se nanaša izključno na pristojnosti lovske organizacije. Slednje morajo delovati v skladu z dogovori in sklepi, medtem ko je problematika, ki zadeva uporabnike naravnega prostora, rešljiva le v organih, ki odločajo o posegih v okolje. Zato je tudi predlagal, naj lovska organizacija izdela strokovne osnove, katerih izvajanje bi v prihodnje nujno moralo postati predpisano in obvezujoče tudi za kmetijce, vodarje in druge. Bruno Skumavc, ki je vodil sejo skupščine, je na koncu razprave delegatom predstavil povzetek vseh predlogov razpravljalcev in jih nanizal v sedmih sklopih, ki so jih delegati nato tudi sprejeli. Delegati pa so bili spet neenotni pri problematiki varstva poljskega zajca, predvsem glede predlagane prepovedi odstrela v decembru. Ker o tem predlogu ni bilo mogoče doseči soglasja, so delegati o njem glasovali. Za prepoved odstrela poljskega zajca v decembru je glasovalo 26 od 34 delegatov, proti prepovedi pa 7 (ZLD Gorica, ZLD Novo mesto in ZLD Ljubljana). En delegat se je glasovanja vzdržal.

V nadaljevanju zasedanja so delegati sprejeli pravilnik organov LZS in delegatov v organe Lovske zveze Jugoslavije.

Program založniške dejavnosti je delegatom podrobneje predstavil predsednik sveta za založništvo LZS Franc Šetinc in hkrati predlagal, naj bi LZS sama ali v sodelovanju z eno izmed založniških hiš zagotovila tudi izid knjige z izborom najboljših svetovnih literarnih proznih del z lovsko tematiko. V razpravi (po sprejetem programu) je bilo slišati še druge predloge, npr. po krajšem strokovnem priročniku o srnjadi, o tem, da bi LZS osnovala strokovno videoteko za potrebe izobraževanja, in predlog, da bi proučili možnosti za ponatis Slovenskega lovskega priročnika.

V točki razno so obravnavali delegati pismo LD Zg. Radgona glede pojasnila v zvezi z odlikovanji, ZLD Maribor pa je skupščini posredovala stališče glede izdane odločbe republiškega komiteja za kulturo za izjemen odstrel sivih čapelj in kormoranov na ribnikih v Račah in na območju lovišča LD Pesnica (razlog so škode v ribogojstvu). Delegat SK ZLD Celje je predlagal, naj bi se veljavna odločba o vrsti in moči lovskega orožja spremenila, in sicer tako, da bi bila v prihodnje za odstrel srnjadi dovoljena najmanjši kaliber 6,2 mm in minimalna teža krogla 6 g. Predlog so utemeljili z opažanji, da je zaradi streljanja s kalibrom 5,6 mm in s 3,2-gramskimi krogli vse več obstreljene divjadi (takšna krogla je prešibka oz. preobčutljiva že za najmanjše ovire na poti). To pobudo bo IO LZS proučil in izpeljal potrebne postopke. Naslednja seja skupščine LZS bo predvidoma 23. decembra letos.

B. L.

Strelno orožje v lovskih rokah

Drago Bitenc ml.

Že od pradavnine si je človek pri lovu hrane za svoj obstoj pomagal z orožjem, ki mu je olajšalo uplenitev divjadi. Od zbrusenih kamnov, kopij in lokov je po odkritju smodnika dobilo svoje mesto pri lovu strelno orožje.

Danes si ni več mogoče predstavljati lova brez strelnega orožja, ki pod pritiskom smodnikovih plinov potisne iz cevi kroglo ali šibre. O tehničnih lastnostih strelnega orožja je bilo napisanega že dovolj, zato naj v pričujočem sestavku prikažem nekatere postopke in opazovanja, s katerimi se srečuje pri uporabi lovskega orožja vsak lovec.

Strelno orožje lahko opredelimo kot tehnično objektivno nevarno sredstvo, ki lahko z neprimerno uporabo povzroči nepopravljivo škodo uporabniku in morebiti zahteva tudi človeško življenje. Zato vsaka organizirana skupnost prek svojega pravnega sistema določa pogoje in merila za pridobitev in posest posamezne vrste orožja. Za lovsko orožje, med katerega štejemo malokalibrske puške, puške z gladko cevjo in puške z risano cevjo, določa zakon o orožju, da smejo uporabljati takšno orožje občani, ki so člani lovske organizacije-društev. Upoštevajoč nevarnost, ki jo lahko strelno orožje pomeni v nekem okolju, zakon dovoljuje pridobitev strelnega orožja tisti kategoriji občanov, za katero družbena skupnost meni, da glede na svoje osebne lastnosti izpolnjujejo pogoje za nošenje, uporabo in posest orožja. Poglejmo, kateri so pogoji, ki onemogočajo pridobitev strelnega orožja. Dovoljenja za nabavo in posest ter orožnega lista ne more dobiti:

- mladoletna oseba;
- oseba, ki je duševno zbolela ali zaostala v duševnem razvoju;
- oseba, ki je storila takšno kaznivo dejanje ali prekršek oziroma hujši prekršek po zakonu o orožju, ki jo dela neprimerno za nošenje in posest orožja in je od nje mogoče pričakovati, da bo orožje zlorabila; omejitev velja tudi za čas, ko teče postopek za kaznivo dejanje ali prekršek;
- oseba, za katero se ugotovi, da živi v takih okoliščinah, da obstajajo ute-

meljeni pomisleki glede njene pravice do orožja;

- oseba, ki nima upravičenih razlogov za nošenje in posest določene vrste orožja (npr. lovskega orožja ne more nositi nelovec, poseduje pa ga lahko, vendar brez streliva);

- oseba, za katero se ugotovi, da koristi javnega reda in miru narekujejo, da ne more imeti strelnega orožja. V primeru, da naštetih pogoji nastopijo po izdaji nabavnega dovoljenja ali orožnega lista, se orožje, listine in strelivo odvzamejo v postopku za prekrške, kazenskem ali upravnem postopku. Opisano kaže na zakonodajalčevo željo, da prepreči nabavo in posest strelnega orožja tisti kategoriji občanov, ki bi lahko zaradi svojih oseb-

nih lastnosti orožje zlorabila. Na tem mestu je umestno opozoriti na razliko med orožnim listom in dovoljenjem za posest orožja. Orožni list daje imetniku pravico do nošenja, uporabe in posesti hkrati, z dovoljenjem za posest pa sme imetnik orožje zgolj posedovati, ne sme pa ga nositi, niti zanj imeti streliva. Lovec, ki se izkaže s potrdilom o članstvu v lovski organizaciji ali društvu, zaprosi za izdajo dovoljenja za nakup orožja pri tistem občinskem organu za notranje zadeve, kjer ima svoje stalno prebivališče. Tovrstno dovoljenje je potrebno tudi za nakup delov orožja (cev, menjalna cev, vložna cev). Po opravljenem nakupu (lahko tudi v tujini), mora kupec v osmih dneh prijaviti nakup občinskemu organu za notranje zade-

Sodelovanje slovenskih in avstrijskih lovcev iz sosednje Koroške je že vrsto let odlično in učinkovito. Glavni vrsti divjadi, ki zahtevata enotno gospodarjenje v tem prostoru, sta jelenjad in gams. Letna srečanja so redna in so organizirana izmenično. Eno izmed takih srečanj je bilo 18. maja 1989 v prostorih Gorenjskega sejma v Kranju, ko so podpisali letni dogovor o gojitvi gamsa v mejnih loviščih. Dogovor obvezuje vsa mejna lovišča na koroški strani (okrožja Beljak, Celovec in Velikovec) in pri nas (ZLD Gorenjske, Maribor, SK ZLD Celje in DO Kozorog – Kamnik), da enotno gospodarijo z gamsi, zlasti pa je to pomembno za tista gamsja lovišča, ki se prvič srečujejo z gamsjo garjavostjo. Na tem srečanju je bila razveseljiva ugotovitev, da se številčnost gamsov v zahodnem delu Karavank povečuje na obeh straneh državne meje, bistveno slabše pa je stanje v vzhodnih delih lovišč, v katerih je gamsja garjavost v začetni obliki že navzoča med gamsjo populacijo. Prav to pa zahteva hitre ukrepe, da s skupnim sodelovanjem zagotovimo želeni uspeh in ohranimo avtohtonega gamsa.

Besedilo in foto: Franc Ekar

ve in zaprositi za izdajo orožnega lista. Pri nakupu streliva za lovsko orožje je postopek drugačen, odvisen je od kraja nabave streliva.

Nabava orožja in streliva spada v republiško pristojnost, zato se postopki med republikami razlikujejo. V SR Sloveniji sme lovec na podlagi orožnega lista nabaviti neomejeno količino streliva za tisto vrsto lovskega orožja, za katero ima orožni list (tako krogelne naboje kot šibrene). Za nakup katerekoli vrste streliva v tujini je treba zaprositi za dovoljenje pristojni občinski organ za notranje zadeve. V SR Hrvaški je dovoljeno šibrene naboje kupovati na podlagi orožnega lista, za nakup krogelnih pa je treba imeti posebno nabavno dovoljenje. To velja upoštevati, če bomo strelivo kupovali v tujini ali na Hrvaškem. Kratek opis zakonskih določil in postopkov naj olajša nabavo orožja in streliva tistim, ki teh postopkov še ne poznajo.

V nadaljevanju naj omenim nekaj problemov, s katerimi se današnja lovska

praksa prepogosto srečuje. Zaradi objektivne nevarnosti strelnega orožja prihaja prepogosto do nesreč, žal tudi smrtnih. Po nepremišljenem pritisku na sprožilec tega ni več mogoče popraviti, saj izstrelec prehitro zapusti cev in mnogokrat zadane nedolžno žrtev. Po podatkih Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije je bilo v letih od 1983–1987 85 nesreč s smrtnim izidom, 47 nesreč s hudimi telesnimi poškodbami in 71 z lahkimi. V teh številkah so upoštevane zgolj nesreče s strelnim orožjem, ne pa tudi storjena kazniva dejanja in prekrški. Kateri so vzroki za tovrstne nesreče? Analiza kaže, da so za te nesreče trije poglavitni vzroki, in sicer: tehnične pomanjkljivosti orožja, nepravilen odnos imetnika do orožja (nepoznavanje ravnanja z orožjem, slaba varnostna osveščenost) ter vinjenost.

Zakon o orožju določa, da je treba vsakih pet let tehnično pregledati vse orožje, za katero je bil izdan orožni list. Tako je bilo v obdobju od 1983–1987

zaradi tehničnih pomanjkljivosti izločenih iz uporabe 391 lovskih pušk z gladko cevjo, 242 lovskih pušk z risano cevjo in 165 kombiniranih lovskih pušk. Od leta 1983 letno število izločenega orožja pada, kar kaže na to, da imamo lovci v SR Sloveniji dokaj varno strelno orožje.

Drugi razlog za nesreče s strelnim orožjem, ki smo ga omenili, postavlja zanimivo dilemo. Vsak lovski pripravnik mora opraviti praktični preizkus iz streljanja (uspešno zadeti vsaj 3 glinaste golobe od 10 in doseči najmanj 51 od 100 možnih krogov v tarčo »srnjak«), pri lovskem izpitu pa pokazati določeno teoretično znanje iz balistike. Ali je to dovolj, da sme kasneje lovec nositi po lovišču in še kje napravo, ki ob najmanjši nepazljivosti seje smrt? Menim, da je zmotno prepričanje, češ lovci so služili vojaški rok, kjer so jih že naučili ravnanja z orožjem in jim vcepili varnostno kulturo glede ravnanja z orožjem. V naše vrste stopajo tudi predstavnice nežnejšega spola, katerih mentorji pa ravnanja z orožjem ne uvrščajo med najbolj nujno praktično poučevanje lovskih veščin.

Zanimivo pri vsem skupaj je, da je zakonodajalec določil preizkus ravnanja z orožjem za delavce, ki varujejo družbeno premoženje (varnostniki), za lovce, ki imamo številčno največ orožja (prek 40 000 kosov), pa ne.

Tretji razlog za nesreče s strelnim orožjem je najbolj pereč. **Alkohol** ne botruje samo nesrečam, temveč tudi spodbuja nasilniško obnašanje in napeljuje k storitvam najhujših kaznivih dejanj – umorov. Alkoholizem je socialnopatološki pojav, ki se od običajnega uživanja alkoholnih pijač razlikuje glede na posledice, ki jih povzroča pri posameznikih, ter glede na zahteve po družbeni intervenciji. Za alkoholika je stroka določila, da je to oseba, ki je zaradi dolgotrajnega in prekomernega uživanja postala psihično oziroma fizično odvisna od alkohola, ta odvisnost pa ji povzroča zdravstvene okvare in socialne težave, ki jih je mogoče diagnosticirati s klasičnimi medicinskimi in socialnimi postopki.

Za slovenski prostor je ugotovljeno, da obstajajo vsi eksogeni dejavniki za nastanek in obstoj alkoholizma kot socialnopatološkega pojava. To so: družbena strpnost do alkohola, **pomanjkanje ustreznih družbenih norm** ter razširjenost, dostopnost in relativna cenečnost alkoholnih pijač v primerjavi s cenami brezalkoholnih pijač. Pitje alkoholnih pijač z vsemi posledicami pomeni za našo republiko, na žalost, že

Več za objektivnejšo podobo lovca in naše organizacije

Tovariš urednik!

V letošnji poletni, dvojni številki smo z zanimanjem prebrali poročilo s skupne seje sveta za založništvo LZS in uredniškega odbora Lovca z naslovom Uredniška politika Lovca – dobra... Strinjamo se s to oceno in z večino sklepov, ki so jih sprejeli na tem posvetu. Sodimo, da so taki posveti koristna oblika pomoči redakciji, ki nima lahkega dela, ker je izpostavljena različnim, pogosto nasprotujočim si željam, potrebam in pobudam.

Menimo tudi, da je bilo umestno zavrniti predlog o razširitvi Lovca s posebno prilogo, namenjeno izključno kinološkim vprašanjem, ki da so v našem glasilu zapostavljena. Brez posebne analize namreč lahko vsak bralec ugotovi, da je ta tematika po obsegu kar solidno zajeta. Prav tako ni bil priporočljiv predlog, da bi poročanje o kinologiji vsebinsko izboljšali, tako da bi v Lovcu povzemali članke iz Kinologa. K argumentom, ki so proti temu navedeni v poročilu s posveta, želimo dodati še enega. Ugotavljamo, da si revija Kinolog občasno dovoli tudi prispevke, ki žalijo lovce oz. našo organizacijo. Tak je tudi nedavni primer, članek iz predzadnje številke Kinologa z naslovom Nevaren sprehod na poti v večna lovišča. V njem avtor (ki je sam kršil vsa pravila civiliziranega obnašanja v gojitvenem območju) na hujskaški način opozarja... občane, lastnike psov, da jim »grozi zelena nevarnost – lovci. Pa ne samo psom (lovski so izjeme), tudi njihovim lastnikom. Nič hudega slutečemu sprehajalcu, ki ni v varovalni zeleni barvi, brez konkurenčnega orožja in brez prestižne članske izkaznice, se kaj hitro lahko primeri, da konča v večnih loviščih.« Podobno posplošeno, tendenčno in popačeno podobo lovcev zasledimo pogosto tudi v drugih sredstvih obveščanja. Skoraj v istem času kot članek v Kinologu sta npr. Delo in Ljubljanski dnevnik prinesla z bombastičnim naslovom Tragična bilanca ponorelega lovca, poročilo o poboji v neki francoski vasi. Iz članka pa je nato razvidno, da je to storil duševni bolnik, ki sploh ni bil lovec, temveč je to »postal« samo zato, ker je streljal s sposojeno lovsko puško (Dnevnik, 15. julija 1989). Zato menim, da bi bilo koristno na podobnih uredniških posvetih naše revije kdaj v prihodnje spregovoriti tudi o tem, ali storimo v našem in v drugih glasilih dovolj za objektivnejšo podobo lovca in za pravilnejše vrednotenje družbene vloge naše organizacije. Želeli bi, da bi na take posvete vabili tudi člane naših komisij.

Ljubljana, 18. 9. 1989

Komisija za izobraževanje
in propagando pri
Zvezi lovskih družin Ljubljana
Vlado Pohar

etnični simbol slovenstva in sestavni del običajnega vedenja. Ni pomembnejšega dogodka (ti pa se dogajajo zelo pogosto) brez obveznega dviganja kozarcev, kdor pa se tem običajem ne podreja, je zasmehovan in izločen. Družbena strpnost do alkohola pa negativno vpliva na tiste sfere družbenega življenja, kjer za alkohol zagotovo ni prostora.

Po mojem prepričanju alkohol in nošenje ter uporaba strelnega orožja nista in ne smeta biti združljiva. Pravni sistem bi moral onemogočiti pravico do strelnega orožja prekomernim uživalcem alkoholnih pijač in sočasno inkriminirati nošenje in uporabo orožja pod vplivom alkohola vsaj tako, kot je to urejeno glede vožnje z motornim vozilom. Pristojni organi (občinski organi za notranje zadeve) bi morali biti pooblaščen, da osebo, ki je lastnik orožja, napotijo na obvezen specialističen pregled, če bi taka oseba kazala znake prekomernega uživanja alkoholnih pijač. V primeru odklonitve bi se po samem zakonu štel, da oseba ne izpolnjuje pogojev za pridobitev strelnega orožja in bi se mu to odvzelo oziroma se takemu prosilcu ne bi izdalo ustreznih listin za nabavo orožja. Na tem mestu pa se postavlja problem, saj se ugotavljanje zasvojenosti z alkoholom ali drugimi omamljujočimi sredstvi pojmuje kot poseganje v osebnost posameznika. Veljavni zakon o orožju ne določa, da alkoholiki ne morejo imeti strelnega orožja, čeprav je tovrstna zahteva logična za vsakega razumnega človeka. Zakon nadalje ne določa preverjanja psihofizičnih sposobnosti posameznika glede nošenja strelnega orožja.

Ponovno bom to stanje primerjal z ureditvijo pravice do vožnje z motornim vozilom. Vsak kandidat za vozniki izpit mora opraviti zdravniški pregled, v določeni starosti pa ga ponovno pošljejo na preverjanje psihofizičnih sposobnosti in vozniško dovoljenje mu velja krajši čas. Orožni list se izdaja samo enkrat za nedoločen čas, torej lahko do smrti imetnika. Sprašujem se, ali je motorno vozilo, ki je po svojem namenu sredstvo za prevoz, res nevarnejše od strelnega orožja, ki je po svojem namenu sredstvo za ubijanje?

Zaradi zmanjševanja nesreč z orožjem ter preprečevanja deviantnih ravnanj imetnikov strelnega orožja pozivam vodstva lovskih organizacij, da tovrstni problematiki posvetijo več pozornosti, lovci pa si bomo kozarček rujnega privoščili po končanem lovu na zadnjem pogonu.

Mikotoksikoze – manj znane bolezni pri živalih

doc. dr. Uroš Pestevšek, dr. Anton Vengušt, doc. dr. Andrej Bidovec,
VTOZD za veterinarstvo, BF

Zaradi vse intenzivnejšega poseganja človeka v naravo in urbanizacije okolja se prehranske razmere divjadi v zadnjih letih občutno slabšajo. Večina lovskih organizacij pri krmljenju divjadi in preprečevanju škod vse pogosteje uporablja *preprečevalno* ali *dopolnilno krmljenje*. To lahko opravljajo z vnosom in zasaditvijo novih plodonosnih vrst rastlinja, mogoč pa je tudi prehod na nove oblike krmljenja, na primer na uporabo koncentrirane ali konzervirane krme (silaža, koruza ali žita, tropine, krmne mešanice, stranski produkti živilske ali predelovalne industrije idr.), vendar pa to ob nepravilnostih v tehnologiji priprave ali krmljenja pomeni možnost okužbe krme z mikroorganizmi in tako nevarnost za živali. Zaradi vse intenzivnejše pridelave krme za domače živali (silažna koruza, krmna repica itd.) se povečuje tudi možnost dostopa divjadi do krmil, ki po pravilu v določenih količinah ostajajo na poljih, izpostavljena vremenskim vplivom.

Divjad lahko zaužije krmo slabe kakovosti tudi tedaj, ko jo proizvajalci zato, ker je neprimerna za krmljenje domačih živali, neodgovorno odvržejo v okolje. Večji problemi pa lahko nastopijo tudi v oborah za divjad in zrejalščih male divjadi, kjer je uporaba konzervirane oz. koncentrirane krme osnovna oblika prehrane. Zato želimo opozoriti na nekatera novejša spoznanja o prehrani živali, ki so povezana z zauživanjem higiensko oporečne krme ali krme slabe kakovosti, ki je lahko nevarna za zdravje živali in ljudi.

V zadnjih letih se tako pri nas kot drugod po svetu pojavljajo številni zdravstveni in proizvodni problemi, ki jih povzroča krma, ki ne ustreza higienskim normativom. Taka krma lahko poleg zdravstvenih težav, ki jih povzroča pri živalih, posredno deluje tudi na zdravje ljudi, in sicer zaradi škodljivih reziduov, ki se nalagajo v živalska tkiva (meso, drobovina) ali izločajo z živalskimi proizvodi (jajca, mleko). Mnogi raziskovalci menijo, da je škoda, ki nastane zaradi uporabe higiensko neprimerne hrane, večja od tiste, ki je posledica pomanjkanja hranilnih in esencialnih snovi v obroku. Posebej velja to za kontaminacijo krme z glivami (plesnimi) in njihovimi strupenimi (toksičnimi) presnovki. Mikroorganizmi so razširjeni povsod v naravi, zato jih seveda najdemo tudi v krmi. Ta se lahko kontaminira ob pridelavi, predelavi, skladiščenju, transportu in tudi ob sami uporabi. Razvoj in razmnoževanje mikroorganizmov sta odvisna od mnogih dejavnikov, kot so vlaga, temperatura, aerobni oz. anaerobni pogoji, vrsta krme in njena kemična sestava, struktura, površina, higroskopičnost, pa tudi čas in ustre-

nost skladiščenja. Če ni vseh pogojev za njihov razvoj, lahko po okužbi mikroorganizmi v krmi odmrejo ali se njihova rast ustavi oz. se doseže ravnotežje med mikroorganizmi in substratom, ki so ga okužili. V nasprotnem primeru pa se začnejo hitro razmnoževati. Mikroorganizmi povzročajo z encimi, ki jih proizvajajo, kemični razkroj ogljikovih hidratov, beljakovin, masti in esencialnih snovi. Produkti takšne razgradnje lahko spremenijo vonj, okus in videz krme, ki zato izgubi del svoje hranilne vrednosti, lahko pa vsebuje tudi nekatere produkte kemičnega razkroja, ki škodujejo zdravju živali. Poleg tega imajo nekateri mikroorganizmi sposobnost, da proizvajajo specifične toksične snovi, drugi pa so lahko izvor različnih infekcijskih obolenj pri živalih. Ugotovitve novejših raziskav dajejo posebno veliko pomembnost pri nastanku novih, manj znanih bolezenskih stanj pri živalih **tretji skupini povzročiteljev**. Posebna vloga je pripisana glivam, ki se pojavljajo v krmi in v ustreznih razmerah za razvoj proizvajajo strupene presnovke. Zato si to škodljivo delovanje posebej oglejmo.

Mikroorganizme, ki povzročajo kvarjenje krme, praviloma uvrščamo med saprofitske bakterije, kvasnice in aktinomicete. Tiste vrste mikroorganizmov, ki lahko okužijo krmo in povzročajo specifične bolezni in zastrupitve, pa delimo v 3 glavne skupine:

1. Patogene mikroorganizme, ki lahko pri živalih neposredno prek hrane povzročijo kužne bolezni. Sem spadajo bakterije iz rodov *Brucella* (bruceloza), *Mycobacterium* (tuberkuloza), *Bacillus anthracis* (vranični prisad), virus slinavke in parkljevke idr., od gliv pa tiste, ki povzročajo trihofitijo in mikrosporijazo. Ti mikroorganizmi se praviloma razmnožujejo v organizmu živali, krma pa služi le kot njihov prenašalec.

2. Bakterije in glive, ki se po kontaminaciji krme v njej razmnože do take količine (infekcijskega odmerka), da lahko izzovejo bolezenska stanja pri živalih. Med njimi so najpomembnejše enterobakterije – predvsem salmonelle (salmoneloza), listerije (listerioza) in klostridiji (tetanus).

3. Mikroorganizme, ki pod posebnimi pogoji v krmi proizvajajo strupene presnovke. Ti mikroorganizmi se praviloma ne razmnožujejo v telesu živali, njihovo škodljivo delovanje na zdravje živali pa je posledica proizvodnje toksinov, ki jih ob lastnem razvoju proizvajajo v krmi. Med bakterijami so pomembni *Clostridium botulinum* (botulizem), *Staphylococcus pyogenes*, med glivami pa zlasti tiste iz rodov *Aspergillus*, *Penicillium*, *Fusarium*.

dejstvo, da predpisi o kakovosti krme predpisujejo tudi največje dovoljene količine teh snovi v njej. Tako npr. naši predpisi dovoljujejo vsebnost aflatoksinov v količini od 0,01 do 0,05 mg/kg krme, pač glede na vrsto krme in vrste ter kategorije živali.

Ohratoksini

Ohratoksini so skupina kemično sorodnih presnovkov, ki jih proizvajajo glive iz rodov *Aspergillus* in *Penicillium*. To so spojine izokumarina, vezane na fenilalanin. Označujemo jih z A, B, C in D. Po pogostnosti pojavljanja v naravi in toksičnosti je najbolj pomemben ohratoksin A. Najpomembnejši proizvajalec tega toksina je v hladnejših območjih (Kanada, Švedska, Danska) gliva *P. viridicatum*, v toplejših krajih in tudi pri nas pa *A. ochraceus*. Najdemo ga lahko v žitih, stročnicah, kavi in senu. Spontana obolenja zaradi kontaminacije krme z ohratoksinom A so opisana pri prašičih, perutnini in teletih. Odrasli prežvekovalci za ta toksin niso občutljivi, ker se zaradi specifičnosti njihove prebave razgradi v vampu. Do kliničnih znakov zastrupitve pride, če je v krmi > 0,2 mg/kg ohratoksina A, kažejo pa se s hujšanjem, zmanjšano konzumacijo krme, dehidracijo, enteritisom, diarejo, povečano konzumacijo vode, zmanjšano proizvodnjo in imunsko odzivnostjo organizma. Pri živalih in ljudeh pride do hude okvare ledvic.

Toksin F-2

Etiološko povezavo med plesnivo krmo in pojavom estrogenega sindroma pri prašičih so ugotovili že l. 1927, vendar pa so šele l. 1962 spoznali, da ta sindrom povzroča toksična snov, ki jo proizvajajo nekatere glive iz rodu *Fusarium*, najpogosteje *F. graminearum*. L. 1967 so kemijsko identificirali mikotoksin F-2 kot laktanski derivat resorcinne kisline in ga poimenovali »zearealenon«. Najugodnejše razmere za razvoj gliv iz rodu *Fusarium* so visoke poletne temperature in deževna jesen. V hladnih zimskih in jesenskih obdobjih, ko nizke temperature delujejo na glive kot stres, pa pride do velike proizvodnje zearealenona. Kontaminacija z zearealenonom je razširjena povsod po svetu, najdemo pa ga lahko v žitih, koruzni silaži, senu ter krmnih mešanica. Estrogenizem zaradi kontaminacije krme s toksinom F-2 je bil ugotovljen pri prašičih, perutnini in govedu. Klinično se kaže v moteni reproduktivni aktivnosti živali: v podaljšanem estrusu, anestrusu, neplodnosti, povečanem razvoju mlečne žleze, nenormalni laktaciji, povečani obolevnosti za vnetjem vimena, rojstvu mrtvorojencev, abortusih, še zlasti pa v spremembah na zunanjih in notranjih spolnih organih. Praviloma povzroči estrogenizem pri prašičih krma z > 1,0 mg/kg toksina. Perutnina in prežvekovalci so manj občutljivi.

Plesni in njihovi toksični produkti

Danes poznamo okoli 200.000 različnih vrst plesni, od katerih je le manjše število takšnih, ki proizvajajo toksične metabolite – mikotoksine. Za prakso so najpomembnejši mikotoksini, ki so izolirani iz naravnih substratov in povzročajo pri živalih zdravstvene, reproduktivske in proizvodne motnje. Med njimi so pri nas in drugod po svetu najpomembnejši aflatoksini, ohratoksini A, toksin F-2 in trihoteceni.

Aflatoksini

Zastrupitev z aflatoksini so prvič ugotovili v Angliji l. 1960, ko je prišlo do množičnega izbruha do tedaj neznane bolezni pri mladih puranih. Bolezen je v kratkem času povzročila katastrofalne izgube. Po temeljitih raziskavah so ugotovili, da je nastanek bolezni povezan z arašidnimi tropinami, ki so bile dodane krmni mešanici. Iz arašidnih tropin so pozneje izolirali toksično snov in jo imenovali aflatoksin. Kemično so aflatoksini furanokumarini, sestavljajo pa jih štiri med seboj sorodne snovi, in sicer aflatoksin B₁,

B₂, G₁ in G₂. Molznice, ki s krmo dobivajo aflatoksin B₁, izločajo z mlekom aflatoksin M₁, ki se tvori v jetrih krav. Aflatoksin M₁ se lahko delno transformira v aflatoksin M₂, tako da lahko v mleku krav ugotovimo tako enega kot drugega. Glavni proizvajalec aflatoksinov je gliva *Aspergillus flavus*, lahko pa jih proizvajajo tudi druge glive iz tega in drugih rodov, kot so *A. parasiticus*, *A. niger*, *A. rubrum*, *P. puberulum*, *P. citrinum* itd. Proizvodnja je odvisna predvsem od vlage v krmilu in temperature okolja. Največja je pri vlagi med 14 in 25 % ter temperaturi od 25 do 45 °C. Količine nad 0,5 mg/kg telesne teže povzročajo pri živalih akutna obolenja in smrt, manjše količine pa subakutne (prikrite) in kronične zastrupitve, ki se kažejo v slabši rasti in izkoristku krme, zmanjšanem teku in telesni odpornosti. Aflatoksini imajo tudi zelo močan karcinogen učinek in lahko torej igrajo pomembno vlogo pri nastanku novotvorb pri živalih in ljudeh. Občutljivost za zastrupitev z aflatoksini med posameznimi vrstami živali precej variira. Najpogosteje zbolijo mlade živali. Pomembnost toksičnega delovanja teh produktov potrjuje tudi

STEKLINA NA OBMOČJU SLOVENIJE

Od 1. do 30. septembra 1989 je bilo iz območja 36 občin v naši republiki laboratorijsko preiskanih na steklino 107 živali, in sicer:

65 lisic, 8 psov, 12 mačk, 4 jazbeci, 6 glav srnjadi, 3 kune, 1 podgana, 1 govedo, 1 glava jelenjadi, 1 gams, 1 ovca, 1 koza, 1 dihur, 1 krt in 1 jež.

Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri živalih z območij 18 občin, in sicer:

Celje (1), Idrija (1), Kamnik (2), Kočevje (1), Koper (3), Ljubljana Moste-Polje (2), Ljutomer 1 kuna, Logatec (1), Maribor (3), Mozirje (1), Murska Sobota (5), Ptuj (3), Radovljica (2), Slovenska Bistrica (4), Slov. Konjice (3 in 1 srna), Škofja Loka (3), Tolmin (1), Trebnje (1), Zagorje ob Savi 1 jazbec in Žalec (1).

Ljubljana, 4. 10. 1989

Republiški veterinarski inšpektor:
dr. Armin Tomašič, dipl. vet.

Trihoteceni

Prvi toksin iz te skupine – glutinozin (zmes verukarina A in B) je bil odkrit l. 1946. Do danes so odkrili že okoli 60 podobnih produktov različnih gliv. Imenovali so jih s skupnim imenom trihoteceni. Glede na kemično sestavo jih razvrščamo v 4 glavne skupine. V prvi skupini sta najpomembnejša toksin T-2 in DAS, v drugi DON in nivalenol, v tretji roridin A, v četrti pa crotocin. Znotraj teh skupin se posamezni toksini ločijo med seboj po številu hidroksilnih oz. estrskih skupin na določenih C atomih. V naravi so najbolj razširjeni DON, nivalenol, T-2 toksin, DAS in fusarenon x, proizvajajo pa jih glive iz rodu *Fusarium* (*F. tricinctum*, *F. sporotrichioides*, *F. poae* itd.). Trihotecene proizvajajo tudi glive iz rodov *Myrothecium* (*trichodermol*, verukarin, roridin), *Stachybotris* (saratoksini), *Trichoderma* (trichodermin), *Trichothecium* (trichothecin), *Cephalosporium* (crotocin), *Cylindrocarpon* (isororidin E) in *Verticimonosporium* (vertisporin). Posamezne glive proizvajajo, odvisno od substrata, temperature, vlage in drugih dejavnikov, različne toksine v različnih količinah. So termostabilni, njihova toksičnost pa je odvisna od vrste toksina, starosti živali, odpornosti, individualnih razlik itd. Delujejo tako, da zavirajo sintezo beljakovin, zlasti v celicah, ki so pomembne za imunsko odzivnost organizma. Negativno učinkujejo na kostni mozeg, timus in limfatično tkivo, zaradi česar pride pri kroničnih zastrupitvah do zmanjšanja odpornosti živali pred infekcijami. Trihoteceni delujejo toksično tudi na kožo (dermatoksičnost), prebavila in druga tkiva. Povzročijo vnetne procese različne stopnje – od močne prekrvavljenosti do odmiranja tkiv. Klinična znamenja zastrupitve potekajo različno glede na vrsto in količino toksina. Prevladujejo zlasti slabši proizvodni rezultati, odklanjanje krme, povračanje in vnetni procesi na sluznicah. Najnižje toksične količine v krmi za toksin T-2, ki je eden izmed najbolj toksičnih trihotecenov, znašajo med 0,2 in 4,0 mg/kg krme, odvisno od vrste in kategorije živali.

S sistematičnimi preiskavami kontaminacije krme z glivami in mikotoksini smo začeli v Sloveniji leta 1979. Na vsebnost omenjenih toksinov smo pregledali veliko vzorcev krme (> 1500), ki so bili močno kontaminirani z glivami. Enega ali več mikotoksinov smo ugotovili v 17,5 % vzorcev, najpogostejše toksin F-2 v 7,5 % vzorcev (200–30 000 µg/kg), ohratoksina A v 7,3 % (20–3000 µg/kg) in aflatoksin B₁ v 2,7 %; (4–150 µg/kg).

Na dermatoksičnost (reakcija kože na nanos toksina), ki praviloma kaže na navzočnost mikotoksinov iz skupine trihotecenov, smo pregledali 426 vzor-

GAMSJE GARJE V SLOVENIJI

Od 1. aprila do 30. junija 1989 so ugotovili primere gamsje garjivosti v naslednjih loviščih:

Zveza lovskih družin Gorenjske, Kranj

LD Kranjska gora:
1 kozel iz razreda srednje starih,
2 kozi iz razreda starih

LD Sorica:
1 kozel iz razreda mladih

LD Železniki:
3 kozli iz razreda srednje starih,
1 koza iz razreda srednje starih,
1 koza iz razreda starih

Triglavski narodni park, Bled

Revir Krma:
1 koza iz razreda starih

Zveza lovskih družin Gorica, Nova Gorica

LD Podbrdo:
1 kozel iz razreda srednje starih,
1 koza iz razreda srednje starih

DO za gojitev divjadi Kozorog – Kamnik

Revir Košuta:
1 kozel iz razreda mladih

Revir Podstoržič:

1 kozel neugotovljene starosti
1 koza iz razreda srednje starih

V obdobju od 1. aprila do 30. junija 1989 so na območju Slovenije našli 15 uplenjenih ali poginulih garjevih gamsov.

V. V.

cev različnih surovin in krmnih mešanic, ki so bili higiensko oporečni zaradi prevelike kontaminacije z glivami ali so povzročili zdravstvene oz. proizvodne motnje pri živalih. Rezultati kožnega testa, ki sicer ni specifičen, so bili pozitivni pri 28,9 % vzorcev. V vzorcih surovin in krmnih mešanic, ki so bile močno dermatoksične, smo ugotovili toksin T-2 v količini 1 do 3,5 mg/kg v 9,3 % vzorcev, diacetoksiscirpenol v 2,3 % vzorcev (1,0 in 2,0 mg/kg) ter deoksinivalenol v 29,4 % (0,75–3,5 mg/kg) vzorcev. Opisane raziskave kažejo, da je bila higienska kakovost krme glede kontaminacije z glivami in mikotoksini v obdobju 1979/88 v Sloveniji precej slaba in da je problem mikotoksikoz, zlasti subkliničnih, aktualen pri vseh vrstah živali.

V tuji literaturi so že opisane tudi prve ugotovitve mikotoksikoz pri divjadi. Tako so češki znanstveniki leta 1986 raziskovali navzočnost aflatoksina B₁ v jetrnem tkivu odstreljenih poljskih zajcev. V 15 % primerov so odkrili prikrito obliko obolenja. Bolezen so ugotavljali vse leto, intenzivnejša pa je bila v predjesenskem obdobju. Največjo količino toksina so ugotovili v jetrih živali, ki so živele v bližini silažnih silosov in stogov slame. Vsebnost večjih količin aflatoksina so potrdili tudi s preiskavo krme, ki so jo uživali zajci, ugotovili pa so jo tudi pozimi na zeleni repici pod snegom. Obsežne preiskave so pokazale, da toksin pri zajcih povzroča spremembe na jetrih. Jetra so povečana in na otip mehka, na njihovi površini pa so vidne tudi pikčaste krvavitve in večji izlivi krvi. Po njihovem mnenju lahko nepopravljive okvare jetrnega

parenhima, ki jih povzročajo aflatoksini, privedejo do sprememb v funkciji jeter, posledica pa je zmanjšana detoksikacijska sposobnost tega organa. Podobne spremembe s krvavitvami so opazili tudi v srčni mišici in ledvicah. Vse spremembe so bile intenzivnejše pri mladih živalih.

Pri svojih raziskavah so ugotovili tudi spremembe na sluznicah črevesja in želodca ter epitelu zarodkov. To kaže, da so bili verjetno navzoči še drugi mikotoksini, predvsem trihoteceni, ki pa jih pri teh raziskavah niso ugotavljali.

Podobne spremembe kot pri zajcih so opazili tudi pri fazanih kebčkah v eni od fazanerij v ČSSR, kjer so se trajno pojavljale večje izgube. Živali so krmili s slabo presušeno krmo, ki so jo skladiščili v nezračnih prostorih v debelem sloju ali v neprepustni PVC embalaži, kar je povzročilo razvoj plesni in njihovih toksičnih presnovkov. Iz opisanega je razvidno, da problemi, ki se pojavljajo v intenzivni proizvodnji pri domačih živalih, postopno segajo tudi med divjad. Doslej so ugotovili znake bolezni pri mali divjadi, vendar lahko zaradi dokazanega negativnega delovanja pri domačih prežvekovalcih in prašičih v bližnji prihodnosti pričakujemo podobne ugotovitve tudi pri drugih vrstah divjadi.

Preventiva kontaminacije krme z glivami in mikotoksini

Kot vidimo, lahko pride do kontaminacije krme z glivami in mikotoksini v vseh fazah njene proizvodnje na polju, pri konzerviranju, predelavi, skladišče-

nju in uporabi, zato mora tudi preventivno obsegi vse navedene faze.

Pred žetvijo je potrebno upoštevati ustrezne agrotehnične postopke, kot so pravilno gnojenje, primerna gostota posevkov, sejanje zgodnjih hibridov, ki omogoča spravilo v primernih vremenskih razmerah, selekcija na odpornost pred glivami, uporaba insekticidov, fungicidov idr. Tako zmanjšamo možnosti večje kontaminacije z glivami, zlasti iz rodu *Fusarium*, drugimi parazitskimi glivami ter mikotoksini, predvsem zealalenonom in trihoteceni.

Po žetvi, med konzerviranjem, skladiščenjem in predelavo krme je rast in razmnoževanje gliv, zlasti iz rodov *Penicillium* in *Aspergillus*, ter proizvodnja mikotoksinov, odvisna od vrste substrata oz. od njegovih kemičnih in fizikalnih lastnosti, kakovosti silosa, od vpliva okolja, stopnje kontaminacije, vrste mikroflore idr. Najpomembnejši dejavniki, ki so v praksi pomembni za hiter razvoj mikroorganizmov in izločanje toksinov, so vlaga, temperatura, trajanje skladiščenja in infestacija z insekti. Najpomembnejše je, da v substratu zmanjšamo absolutno vlago pod 13 % in relativno vlago pod 80 % ter da jo na tej ravni obdržimo ves čas skladiščenja. Včasih lahko pride do mikrobiološkega kvarjenja posameznih delov krme tudi pri ustrezni ravni vlage v silosu. To se dogaja najpogosteje zaradi migracije vlage iz toplih v hladne dele silosa, kjer se vlaga kondenzira, in sicer zaradi slabega tesnenja silosa ali zaostajanja krme pri nepopolnem praznjenju silosa.

Pri preventivi zaradi mikrobiološkega kvarjenja krme in zaradi preprečevanja infekcij živali s patogenimi mikroorganizmi se pogosto uporabljata toplotna obdelava in peletiranje. V tako obdelani krmi se število plesni zmanjša, saj vsebuje peletirana krma iz naših proizvodnih obratov v 1 g povprečno $6,7 \times 10^3$, nepeletirana pa $5,9 \times 10^4$ spor gliv, torej okoli 10 krat več. Pri tem pa je treba omeniti, da se s peletiranjem kontaminacija krme z mikotoksini zaradi njihove odpornosti za visoke temperature praviloma ne zmanjša.

Kadar fizikalne metode konzerviranja niso popolnoma uspešne ali jih je težko izpeljati, se uporabljajo kemična zaščitna sredstva, ki inhibirajo ali uničijo različne mikroorganizme. Danes uporabljamo v zaščiti žit in krmlnih mešanic pred mikrobiološkim razkrojem veliko različnih sredstev. Ta sredstva morajo imeti dolgotrajen, inhibitorni učinek na čim več vrst mikroorganizmov, hkrati pa morajo biti čim manj toksična za

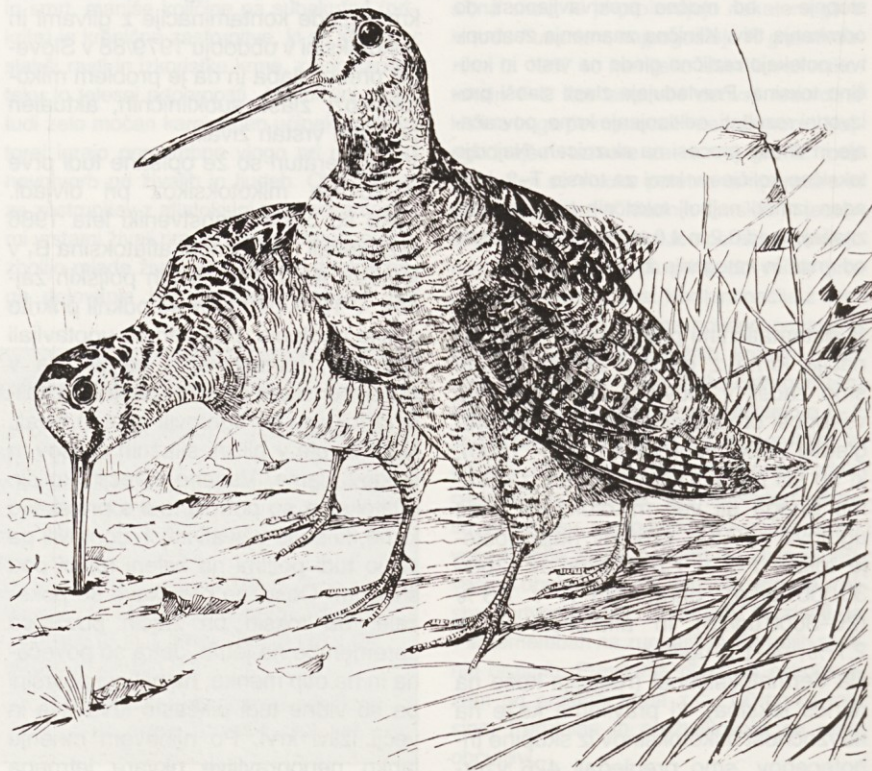
sesalce. Za to uporabljamo različne organske kisline, kot so propionska, očetna, mravljinčna, benzojeva, sorbinska in njihove soli, organske barve, formaldehid idr. Uporabljajo se zlasti pri konzerviranju krme z visokim odstotkom vlage. Ustrezno zaščito krme dosežemo pri enakomerni razporeditvi in zadostni koncentraciji zaščitnega sredstva v substratu. Neenakomerna razporeditev lahko povzroči razmnoževanje plesni in tvorbo plesnivih žarišč v krmi, ki se hitro razširijo na vso krmo. Če so bili mikotoksini navzoči v krmi že pred dodajanjem snovi za konzerviranje, se njihova raven z uporabo fungistatičnih sredstev ne zmanjša.

V literaturi je precej podatkov o detoksikaciji krme, kontaminirane z mikotoksini. Mikotoksine iz substrata lahko separiramo s fizikalnimi metodami, jih razkrojimo ali vežemo v neškodljive spojine. Največ podatkov o dekontaminaciji je navedenih za krmo, ki je vsebovala aflatoksine. Za dekontaminacijo uporabljamo ekstrakcijo z različnimi kemičnimi spojinami, razkroj toksinov z visoko temperaturo, ultravioletnimi žarki, kislinami, alkalijami, oksidanti, različnimi plini idr. Takšno tretiranje krme je praviloma drago, potrebne so posebne naprave, rezultati dekontaminacije pa niso vedno zadovoljivi.

V zadnjih letih raziskujejo tudi možnosti za biološko dekontaminacijo krme, ki

je kontaminirana z mikotoksini. Odkrili so številne mikroorganizme, ki razgrajujejo mikotoksine. Med njimi je najaktivnejši *Flavobacterium aurantiacum*. Mikotoksine razgrajujejo tudi specifični encimi, ki so izolirani iz starih micelijev nekaterih gliv, vendar doslej biološke metode dekontaminacije v praksi niso bile uspešne.

Negativne učinke delovanja toksičnih presnovkov plesni je torej mogoče zmanjšati na več načinov. V vsakdanji praksi pa naj bo naša dejavnost usmerjena predvsem k preprečevanju krmljenja divjadi s krmo, ki po higienski kakovosti ni ustrezna (plesniva, nagnita ali organoleptično spremenjena krma). Skladišča za krmo morajo biti suha in zračna, v njih pa skladiščimo le primer-no suho krmo, ki jo moramo občasno mešati ali prerazporejati. Po uporabi te prostore dobro očistimo in razkužimo. Krma, ki jo uporabljamo na krmiščih, ne sme biti plesniva, preprečiti pa moramo tudi plesnenje na mestih krmljenja, zato jo potresamo v čim tanjšem sloju. To po eni strani preprečuje plesnenje, po drugi strani pa je pozitivno tudi zato, ker zahteva daljše zadrževanje živali na krmiščih in s tem na gozdnih površinah. Na tak način nam bo v veliki meri uspelo preprečiti možnosti pojava bolezenskih stanj, ki so praviloma posledica našega neznanja ali neprimerne ravnanja.

Ali – in kdaj odstreljevati divje prašiče na krmiščih?

Nekatere LD odstreljujejo divje prašiče s prež ob krmiščih, druge, med njimi tudi LD Košana, pa tega ne dovoljujejo. Razlogi za tak odstrel in proti njemu so številni in odločitev, ki naj bi bila najprimernejša, je težka; odločiti se moramo za eno izmed najmanj dveh stvari, od katerih je odvisno, ali bo naše ravnanje pravilno ali napačno, gospodarno ali negospodarno, etično ali neetično.

Prvič: številčnost prašičev je zadovoljiva, škoda na polju je velika, oskrbovanje treh avtomatskih in treh ročnih (nalušnjane cevi, v katerih je koruza) krmišč veliko stane, dohodki od odstrela srnjadi se znižujejo (ris!). Z odstrelom s prež ob krmiščih bi verjetno zmanjšali škodo, ker takšno znižanje številčnosti sploh ne bi bilo težko. Tak način odstrela bi tudi pomenil najboljšo možnost za oceno prašičev pred odstrelom in načrt odstrela bi hitro izpolnili; seveda z manj truda in tudi od zimskih razmer, ki mnogokrat niso ugodne, ne bi bil tako odvisen. Vse to govori v prid tistim, ki zagovarjajo pravilnost odstrela s preže ob krmišču. (Enako tudi s prež ob lovskih krmnih njivah.)

Drugič: dobro obiskano krmišče je ponos LD in zadoščenje za posameznike, ki se trudijo, da si krmišče zasluži svoje ime, če vidimo v krmišču tisti pravi, najhumanejši odnos in najtesnejši stik med človekom in tako ogroženo populacijo divjadi (bolezni, spremenjene naravne razmere, nepremišljeni človekovi posegi v naravo). Če naj krmišče upraviči smotrnost vloženih sredstev, mora na njem vladati mir, človekova navzočnost pa mora biti kar najbolj omejena. Le tako lahko privabimo prašiča na našo koruzo in ga odvadimo veliko slajše hrane na poljih. Kakšen užitek in zadoščenje, če prašiču lahko ponudiš majhen kotiček varnosti in miru v prostoru, kjer si išče hrano, v nasprotju z iskanjem priložnosti za strel, mnogokrat tudi za nepoštenega in zahrbtnega. Pa še nekaj je; kako čudoviti so zimski pogoni, načrt odstrela je do takrat navadno opravljen le 50-odstotno, zvonjenje goničev, streljanje skorajda brez omejitev, tovarništvo! To je dejstvo, ki ga naše sodobno lovstvo mora sprejeti in negovati, saj samo s takim vedenjem lahko po-

kažemo svojo kulturo in odnos do divjadi. Torej ohranimo brakade (zajcev pri nas skoraj ni) in pustimo si vsaj 50 % (od približno 30 prašičev letno v LD Košana) za odstrel v zimskih mesecih.

Divji prašič ni žival, s katero bi lahko gospodarila ena sama lovška družina, po svojih navadah in prepričanjih, temveč je pri tem nujno potreben dogovor s sosedi. Zato menimo, da je nujno potrebno, da to vprašanje strokovno pretresejo na ravni LZS in nato mnenje posredujejo vsem LD.

Prosimo za vaše mnenje (najprimerneje z objavo v Lovcu).

Leopold Samsa

Odgovor:

Divji prašič je, kot ena najbolj prilagodljivih živalskih vrst, v zadnjih nekaj desetletjih doživel bistvene spremembe v številčnem in prostorskem širjenju. Najbolj zgovoren dokaz za to je naraščanje odstrela; v evropskem merilu je divji prašič po odstrelu na drugem mestu, takoj za srnjadjo in pred jelenjadjo. Najvišji odstrel imajo v NDR (leta 1988 okrog 130 000 glav na približno 10 milijonov ha vse površine). Tudi za jugoslovanski in slovenski prostor je značilno naglo prostorsko širje-

nje. Divji prašiči se pojavljajo v območjih, kjer jih doslej ne pomnijo (Dalmacija z nekaterimi otoki, Črnogorsko primorje). Seveda pa njihovo širjenje ni povezano zgolj z večjimi možnostmi za lov, temveč tudi z nevzdržnimi škodami na kmetijskih površinah. Obvladovanje teh škod, da ostajajo v družbeno in gospodarsko sprejemljivih mejah, je zahtevna naloga, od katere ni odvisna samo smotrnost gojitve te divjadi, ampak marsikje tudi družbeni položaj in ugled lovstva kot takega.

Na podlagi tujih izkušenj smo pred dobrimi desetimi leti tudi pri nas začeli divje prašiče krmiti, sprva predvsem zaradi lažjega odstrela. Kasneje pa je ta, recimo gojitveni ukrep, prerasel v eno izmed osnovnih nalog, saj z njim odvrčamo divje prašiče od kmetijskih površin, zato smo ga tudi sprejeli v veljavni sporazum o enotnih gojitvenih smernicah v Sloveniji, ki lovskim organizacijam v območjih, kjer so divji prašiči rajonizirana vrsta divjadi, nalagajo naslednje naloge:

– na vsaj 1000 ha gozdne površine je treba skrbeti za preprečevalno krmljenje. Krmišče mora biti praviloma v sklenjenem gozdu, in to najmanj 500 m od gozdnega roba. Strokovne osnove glede preprečevalnega krmljenja sprejmejo LGO. Na krmiščih vsaj od 15.

Pogled z visoke zaprte preže na krmišče, ki so ga obiskali divji prašiči

Foto B. Krže

marca do 15. oktobra odstrel divjih prašičev ni dovoljen. Oddaljenost od krmišča, s katere je dovoljen odstrel, določijo LGO, upoštevajoč naravne razmere;

– v rajoniziranem območju je ciljna starost merjasca izpolnjenih šest let. Merjasci od izpolnjenih dveh do izpolnjenih šestih let so varovana kategorija (A);

– v gojitvenem območju odstrel vodečih svinj ni dovoljen do 1. novembra. Ta del odstrela mora zajemati predvsem mlade, telesno podpovprečno razvite svinje.

V navedenih obveznostih je že dobršen del odgovora na postavljeno vprašanje. Učinki teh ukrepov pa so v glavnem odvisni od tega, v kolikšni meri lovske organizacije uresničujejo te obveznosti, saj so v praksi stvari marsikje bistveno drugačne.

Tam, kjer krmijo divje prašiče v osnovi zaradi odstrela, s tem ne le zanemarjajo obveznosti iz enotnih gojitvenih smernic, temveč jih v bistvu usmerjajo na najbližje kmetijske površine. Druga skrajnost pa je popolna prepoved odstrela divjih prašičev v gozdu, ali pa prepoved odstrela na posamičnem lovu. Takega ukrepa ne moremo pojasnjevati drugače kot z nestrokovnostjo in precenjevanjem pričakovanih učinkov zimskih skupnih lovov.

S podobnimi dilemami so se ukvarjali tudi v državah, iz katerih črpamo naj-

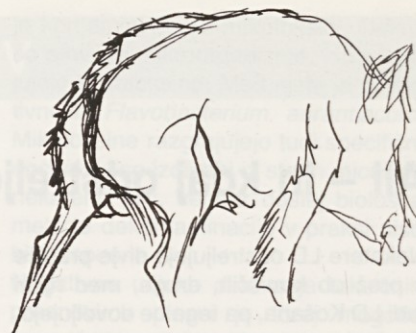
več znanja in izkušenj. Tam so se odločili za dva načina krmiljenja.

Eno so krmišča, pri katerih odstrel ni dovoljen in to ponekod vse leto ne (mirno območje), drugo pa so »privabljajna« krmišča, pri katerih dovoljujejo odstrel, razen v škodno najbolj kritičnih mesecih. Menim, da bi se lahko za tak način odločili tudi pri nas, čeprav se vsega ne da enotno predpisati.

Ob današnjih cenah krmil nekateri postavljajo tudi vprašanje gospodarnosti tega gojitvenega ukrepa. V lovstvu gospodarnosti ne merimo zgolj s finančnimi kazalci, temveč moramo pri teh ukrepih upoštevati obseg zmanjšanja škod. Zaradi velikosti življenjskega prostora divjih prašičev pa je povsem jasno, da mora enotna gojitev potekati po večjih gojitvenih enotah.

Odstrel prašičev na krmiščih je v nekem smislu res moralno vprašljiv in nelovski, vendar nič manj kot brezglavo streljanje na bežeče divje prašiče v polnem diru na pogonih. Odgovor na vprašanje, ali in kdaj odstreljevati divje prašiče na krmiščih, bi torej bil: Lahko jih odstrelujemo, vendar le v tistem letnem obdobju, ko je nevarnost škod najmanjša. V vsakem lovišču, v katerem so divji prašiči gospodarsko in lovsko pomembna vrsta, bi morali uveljaviti tudi tako imenovano mirno območje, sicer pa so marsikje lovci to zagotovo že sami spoznali.

Gospodarnost preprečevalnega kr-

mljenja in ukrepov sicer morata biti v nekih razumnih mejah, vsekakor pa je to vlaganje bolj opravičljivo od negospodarnega izpuščanja fazanjih kebčkov itd. Pri tehtanju odločitev moramo na eno stran tehtnice položiti finančna sredstva, ki jih imamo na voljo, na drugo stran pa izkupiček od odstrela, pa tudi idealne koristi, ki pa jih ne moremo prikazati zgolj z denarjem.

Blaž Krže

V NOVEMBRU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je odstrel seveda planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

navadni jelen – samec in jelen damjek – samec

košuta navadnega jelena in tele ter damječa košuta in tele

divji prašič odstrel vodeče svinje ni dovoljen

srna in mladič

medved

mouflon oven in muflonka ter jagnje

gams kozel

gamsja koza in mladič

jazbec

zlatica, belica, dihur

polh do 15. 11.

poljski zajec do 30. 11.

fazan

mlakarica, črna lisica, regeljč, kreheljč

gozdni jereb – petelin

poljska jerebica

golob grivar, grlice

njivska gos

veliki kljunač in kozica

kragulj in skobec

11. XI. vzide ob 7.04 in zaide ob 16.29
26. XI. vzide ob 7.18 in zaide ob 16.21

☺ = 6. XI.,

☺ = 13. XI.,

☺ = 20. XI.,

☺ = 28 XI.

vzide ob 13.57
zaide ob 23.19

vzide ob 16.07
zaide ob 8.09

vzide ob
zaide ob 13.26

Ali gospodarimo pravilno?

Vsakomur med nami je večletno udejstvovanje v lovstvu postavilo vsaj nekaj vprašanj, na katera je tako ali drugače poskušal najti ustrezen odgovor. Na mnoga vprašanja želi odgovoriti tudi lovska stroka. Vendar pa stroka marsikdaj ubira svoja pota in je včasih popolnoma skregana s tradicionalno lovsko miselnostjo. Vse lepo in prav, dokler strokovna dognanja prinašajo napredek in razvoj lovstva, v nasprotnem primeru pa lahko tudi stroka prinaša nepopravljive posledice.

Tu želim postaviti le nekaj vprašanj, ki se nanašajo na sedanje gospodarjenje z divjadjo po sporazumno sprejetih gojivnih smernicah:

– Zakaj je potreben vedno večji napor lovcev, da opravijo določeni načrt odstrela po zahtevani sestavi (spolni in starostni) in številu?

– Zakaj je v loviščih vedno več mladih živali in, nasprotno, vedno manj stare, trofejno zrele divjadi?

– Od kod neki izvira prepoved odstrela kronskih jelenov in divjih prašičev, težjih od 60 kg?

Skratka, postavlja se vprašanje: »Ali z doslednim izvajanjem veljavnih smernic resnično pravilno gospodarimo z našo divjadjo oziroma ali niso temeljne postavke, na katerih sloni ta predpis, nepravilne, ker ne temeljijo na poznavanju osnovnih populacijskih dejavnikov populacij divjadi, ali drugače: ali niso temeljne postavke le hipoteza, brez znanstvene osnove? Odgovor na to vprašanje je vsekakor velik izziv strokovnjakom, saj posega to vprašanje v izredno zapletene procese sekundarne produkcije v ekosistemu. Seveda pa je naša dolžnost odgovoriti nanj, saj nam Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč v 6. členu nalaga med drugim ohranjanje in vzdrževanje primerne sestave in števila divjadi. Ker nismo dosegli ciljev, ki jih predvideva lovski zakon – dokaz za to je prisilna zapora odstrela kronskih jelenov in divjih prašičev, težjih od 60 kg – in ker še do zdaj ni izdelana nobena analiza že desetletje veljavnih smernic, bom poskušal razložiti nekaj problemov, ki izvirajo iz napačnega gospodarjenja s populacijami naše divjadi, z željo, da bi bila nova strokovna

spoznanja bolj trdno vodilo našim nalogam pri varstvu in gojitvi divjadi.

Osnovno vodilo gospodarjenja z divjadjo je določitev zgornje meje številčnosti odstrela, pri kateri ni nevarnosti, da bi se ta višina sčasoma zmanjšala. Povedano drugače: vzdrževati moramo takšno gostoto populacije neke vrste divjadi, ki omogoča redno obnavljanje vrste na enaki zgornji mogoči višini. Rešitev tega problema je tesno povezana s poznavanjem trenutnega stanja v populacijah divjadi; poznati moramo torej starostno sestavo, številčnost in njeno dinamiko (rodnost, smrtnost, stopnjo rasti).

Analizo populacije neke vrste divjadi opravimo z reprezentančnim vzorcem. S primerjavo tež (velikosti) posameznih starostnih razredov lahko določimo tudi stopnjo rasti (težje) posamezne populacije v danih ekoloških razmerah. Tako z večletnim spremljanjem določenega starostnega razreda lahko analiziramo gibanje (dinamiko) populacije. To nam omogoča že znana metoda označevanja (markiranja) divjadi. Rezultati, ki jih dobimo z označevanjem, nam povedo marsikaj o gostoti populacije, stopnji smrtnosti, stopnji rasti in migracijah opazovane populacije. Naša lovska stroka je metodo označevanja doslej uporabljala le simbolično. Ker torej kakovostnih podatkov, zbranih na tak način, nimamo, je utemeljena trditev, da je bila sestava populacij divjadi »določena«
zgolj na osnovi domnevanega modela, nadaljnje gospodarjenje z divjadjo (smernice) pa je bilo določeno na takšni osnovi.

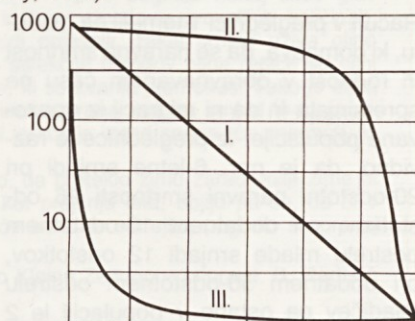
Ekološko gledano je lov oblika plenilstva (predatorstva), ki se tako pridružuje številnim drugim dejavnikom naravne smrtnosti. Pri ugotavljanju naravne smrtnosti moramo poznati velikost začetne populacije, redno spremljati število preživelih osebkov v posameznem starostnem razredu, določati starost poginulih osebkov in spremljati spremembe v starostni sestavi populacije. Bistveni pomen za populacijsko dinamiko ima določanje *krivulje preživetja* (slika 1), kjer na abscisi nanašamo starost v relativnih enotah srednje dolžine življenja, na ordinati pa število preživelih na 1000 (na logaritemski skali). Navadno je krivulja umirjeno

konkavna z relativno visoko smrtnostjo med mladimi. Na žalost pa je prav stopnja smrtnosti med mladimi najmanj proučena v naravnih populacijah. Seveda pa težavnost določanja smrtnosti med mladimi osebki omogoča precej špekulacij in predvidevanj. Pri običajni metodi določanja smrtnosti uporabljamo zbir odstotkov izgub po posameznih starostnih razredih, ki sestavljajo populacijo. Zbir teh odstotkov smrtnosti pa ne daje prave slike o smrtnosti populacije. Na primer: 50-odstotna smrtnost v prvem letu in 50-odstotna smrtnost v drugem letu življenja ne pomenita 100-odstotne skupne smrtnosti populacije, ker se 50-odstotna smrtnost v drugem letu nanaša le na preživele. Dejansko smrtnost določimo na osnovi odstotka sukcesivnih navideznih smrtnosti s poprejšnjim preračunavanjem na velikost začetne populacije, ne pa s preprostim seštevanjem.

Pa pogledjmo približno vpliv lova na stanje in sestavo populacije divjadi neke vrste. Neposredna posledica lova je sprememba v starostni sestavi populacije. V območju populacije, v katerem ne bi lovili, je ta sestava odvisna predvsem od razmerja med rodnostjo in smrtnostjo.

Za primer vzemimo sestavo populacije srnjadi pri 20-odstotni naravni smrtnosti, pri dodatnem 10-odstotnem odstrelu mlade srnjadi in pri dodatnem 50-odstotnem mlade (1–2-letne) srnjadi, ki povzroči že pravo katastrofo v sestavi populacije (preglednica 1).

Slika 1: Krivulja preživetja – glavni tipi I., II. in III. na ordinati je število preživelih na tisoč predstavljeno na logaritemski skali, starost je prikazana na abscisi v relativnih enotah povprečne življenjske dobe. Pri populacijah večine živalskih vrst je krivulja rahlo konkavna in leži nekje med tipom I. in III. z relativno večjo smrtnostjo med mladimi osebki (Deevey, 1947).

Preglednica 1: Sestava populacije srnjadi

Starost v letih	20 % NM	+ 10 % LM	+ 50 % LM
1	80 %	70 %	30 %
2	64 %	49 %	25 %
3	51 %	34 %	13 %
4	41 %	24 %	6 %
5	33 %	17 %	3 %
6	26 %	12 %	2 %
7	21 %	8 %	0,8 %
8	17 %	6 %	0,4 %
9	13 %	4 %	0,1 %
10	11 %	3 %	0,9 %

NM = naravna smrtnost (smrtnost)
LM = povečana smrtnost zaradi lova

Preglednica 2: Sestava odstrela linearno po posameznih starostnih razredih

Starostni razred	Srnjad in divji prašič 30 %	Jelenjad 20 %
1. leto	70 %	80 %
2. leto	49 %	64 %
3. leto	34 %	51 %
4. leto	24 %	41 %
5. leto	17 %	33 %
6. leto	12 %	26 %
7. leto	8 %	21 %
8. leto	6 %	17 %
9. leto	4 %	13 %
10. leto	3 %	11 %

Preglednica 3: Primerjava sestave jelenjadi po smernicah in po novem predlogu za populacijo 290 glav jelenjadi

Odstrel jelenjadi po smernicah	nov predlog
I. (≈ 55% odstrel 1–2-letnih)	II. (≈ 20% odstrel 1–2-letnih)
1-letne: 70 %* – 90**	80 %* – 65**
2-letne: 49 % – 63	64 % – 52
3-letne: 34 % – 43	51 % – 41
4-letne: 24 % – 30	41 % – 33
5-letne: 17 % – 22	33 % – 27
6-letne: 12 % – 17	26 % – 21
7-letne: 8 % – 9	21 % – 17
8-letne: 6 % – 8	17 % – 14
9-letne: 4 % – 5	13 % – 11
10-letne: 3 % – 3	11 % – 9
Σ 290 živali	Σ 290 živali

Opomba:

* = odstotek preživelih živali

** = absolutno število živali

Ce primerjamo oba stolpca, bomo videli, da nam gospodarjenje po veljavnih smernicah ohrani samo 3 živali, stare 10 let (po mojem predlogu pa je teh živali 9).

Račun v preglednici 1 temelji na modelu, ki domneva, da se naravna smrtnost in rodnost v obravnavanem času ne spreminjata in da ni migracij iz opazovane populacije. Iz preglednice je razvidno, da je npr. 6-letne srnjadi pri 20-odstotni naravni smrtnosti 26 odstotkov, pri dodatnem 10-odstotnem odstrelu mlade srnjadi 12 odstotkov, pri dodatnem 50-odstotnem odstrelu mladičev pa ostane v populaciji le 2

odstotka šestletne srnjadi; osemletne srnjadi je pri 50-odstotnem odstrelu mladičev le še 0,4 odstotka. Preveliko poseganje z odstrelom med mladiče in enoletno srnjad (po veljavnih smernicah 50%) potrjuje tudi praksa, saj so srnjaki in srne, stari več kot osem let, že prava redkost. Enako porušena starostna sestava zaradi prevelikega odstrela mladih je poleg srnjadi tudi pri drugi parkljasti divjadi in pri medvedu.

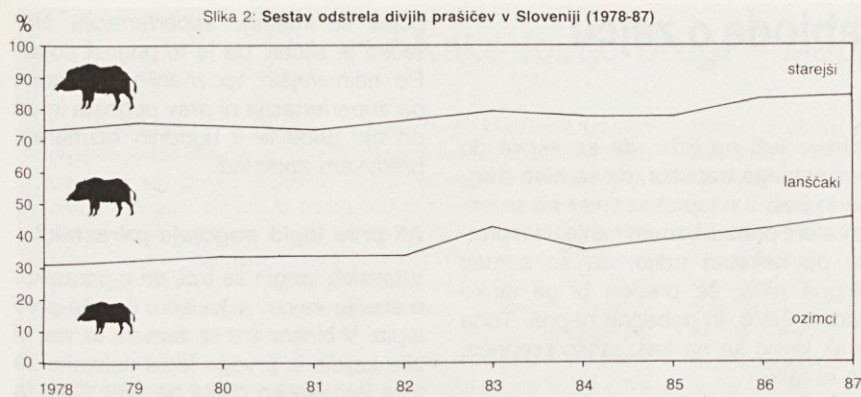
Sedanje preveliko poseganje z odstrelom v razred mladih (50%) povzroča torej občutno upadanje relativnega števila starejših letnikov v populaciji in prevlado mlajših živali. Ali: bolj ko posegamo v populacijo z odstrelom mlade divjadi, bolj raste delež mladih starostnih razredov in ne nasprotno, kakor bi pričakovali, naraščanje števila starejših letnikov. To je tudi razlog, da je pri naši veliki divjadi čedalje manj starejše, trofejno zrele divjadi (slika 2). Vpliv lova na stanje populacije divjadi pa ima še neko drugo posledico. Z lovom (odstrelom) se namreč ne le zmanjšuje delež starejših letnikov divjadi, ampak obenem tudi pada gostota populacije divjadi. S tem se nedvomno izboljšajo življenjske razmere preostalih osebkov (boljše prehranske razmere, manjša naravna smrtnost, hitrejši prirast telesne teže). Zato ob povečanju odstrela kmalu opazimo porast povprečnih telesnih tež in trofejne zrelosti (vrednosti) po posameznih starostnih razredih.

Ce bi upoštevali vse, kar sem navedel, bi lahko praktično določili optimalno intenziteto lova. Optimalno intenziteto lova dosežemo na določeni stopnji gostote populacije divjadi takrat, ko je zmnožek med številom uplenjenih osebkov in njihovo povprečno telesno težo največji. To seveda nikakor ne pomeni, da jo dosežemo le s povečanjem števila uplenjene divjadi. Le za primer: če v Sloveniji uplenimo okrog 30 000 glav srnjadi (od tega 15 000 mladičev na leto) in če je prirast telesne teže (mladič do enoletna srnjad) povprečno le 4 kg, potem s takim odstrelom povzročamo tudi občutno gospodarsko škodo, saj lovske družine tako pretrpijo **finančni primanjkljaj za približno 60 ton srnine na leto**. Ta podatek moramo seveda obravnavati le kot ilustracijo nekega stanja.

Naj povzamemo! Lov kot dejavnik smrtnosti, ki odzema populaciji divjadi določeno število osebkov in to iz določenih starostnih razredov, lahko s svojo intenziteto bistveno vpliva na starostno sestavo populacije. Spremljanje določenega izbranega starostnega razreda pa nam služi kot osnova za oceno intenzitete lova in za njegovo nadaljnje uravnavanje.

Napačna sestava odstrela po starostnih razredih in neumestno povečevanje odstrela povzročata:

1. *Izmaličeno starostno sestavo populacije divjadi in s tem relativno povečanje deleža mladih živali.*

Podatki so iz statistike LZS

Slika 2: Iz grafičnega prikaza odstrela divjih prašičev od leta 1978 do 1987 vidimo, da delež ozimcev postopno narašča, število starejših živali pa upada. Če bomo nadaljevali odstrel po sedanjih smernicah, se bo delež starih merjascev še bolj zmanjšal. Delež starejših merjascev se ne more povečati niti z varstvom prašičev, težjih od 60 kg, za nedoločeno število let, če se bomo držali nepravilne sestave odstrela, in preveč posegali med ozimce in lanščake.

2. Pomanjkanje trofejno zrele divjadi. Posledica napačno določenega režima odstrela je prepoved odstrela kronskih jelenov in divjih prašičev, težjih od 60 kg.

3. Občutna gospodarska škoda zaradi pretiranega odstrela mladičev.

4. Nesorazmerno povečani naporji lovcev, da uresničijo tako zastavljene naloge.

Glede na navedene posledice **predlagam**, da resno preverimo vse postavke, na osnovi katerih so postavljene smernice. Za vsako vrsto divjadi je

treba utemeljiti optimalno intenziteto odlova, ki se mora določiti na osnovi analize obstoječe starostne sestave populacije divjadi, stopnje prirasta telesne teže in naravne smrtnosti. Pri določanju odstrela po starostni sestavi moramo pred tem določiti želeni delež trofejno zrele divjadi in na osnovi tega izračunati odstotek odstrela po posameznih starostnih razredih. Naš cilj naj bo vzpostavitev stabilne starostne sestave populacije!

Na osnovi ciljev, ki jih postavlja lovsko gospodarjenje za doseganje optimalnega možnega števila trofejno zrele divjadi, predlagam, da v prihodnje (nove smernice) posegamo z odstrelom enakomerno v vse starostne razrede, saj bomo le tako prišli do želenega števila starejše divjadi, kot to prikazuje ta preglednica 2 in 3.

S tema preglednicama naj končam svoje razmišljanje in izziv vsem, ki bi lahko dokazali, da so moja spoznanja zgrešena. Edino vodilo pri tem naj nam bo, **da bomo z našo divjadjo gospodarili zares na osnovi spoznanj biološke znanosti.**

Tone Komat

Po lovskem svetu

• **ZSSR** – Divje race so najštevilnejša in najbolj priljubljena mala divjad športnega lova v Sovjetski zvezi. Lovci začetniki začnejo vedno s tem lovom. Sovjetski lovci vsako leto ustrelijo okrog 20 milijonov divjih rac (jesensko številčnost ocenjujejo kar na 40–50 milijonov). V ZSSR živi 40 vrst različnih divjih rac, med katerimi jih je kar 30 zelo številnih (niso ogrožene) in so nadvse primerne za tak lov. Najbogatejša so obvodna lovišča gozdne steppe in stepskega območja, mnogo pa jih je tudi v tundri in gozdni tundri.

»Ohota i ohotničje hozjajstvo« 1/89

• **ČSSR** – Družbeni razvoj, moda, pa tudi spremembe v sestavi divjadi so zbudili izredno zanimanje za pravilno pripravo lovskih trofejev. Zadnja leta, ko so se divji prašiči razširili skoraj v vsa lovišča ČSSR, se je izredno povečalo zanimanje za obdelavo kož

uplenjenih divjih prašičev. Do nedavnega so se kot trofeje pri tej divjadi upoštevali le čekani merjascev, kože pa ni skoraj nihče dal ustrojiti. Danes, ko odstrel zajema v glavnem mlade živali, ki še nimajo razvitih čekanov, je razumljivo, da za spomin na uplenitev nekateri lovci obdržijo tudi kožo in odkupijo meso. K temu prispeva svoje, kot smo rekli, tudi moda, saj si ljudje stanovanja in počitniške hišice radi okrasijo s kožami divjadi in drugimi predmeti iz narave.

• **POLJSKA** – V tej državi so sprejeli zanimiv predpis, ki se nanaša na lovce in alkohol: lovcu, pri katerem na lovu v krvi odkrijejo alkohol, takoj odvzamejo lovsko dovolilnico. Vrnejo mu jo, ko mu preteče odmerjena kazen. To pomeni, da Poljaki ne abstinirajo le, če držijo za volan, ampak tudi, kadar držijo v rokah lovsko puško!

Polovnictvo a ribarstvo 12/88

OLJNA REPICA MORI SRNJAD

Dunajskim biologom za divje živali je naposled uspelo odkriti vzrok za vse večjo smrtnost med srnjadjo: vzrok so aminokislina, ki jih vsebuje oljna repica

Biologi so sicer že dalj časa sumili neki hibrid oljne repice (*Brasica sp.*), zdaj pa so dokončno potrdili, da oljna repica povzroča med srnjadjo pogin. Raziskovalci inštituta za biologijo divjih živali veterinarsko-medicinske univerze na Dunaju so dokazali, da oljna repica povzroča smrt med srnjadjo.

Rastlina vsebuje tako imenovani ogljikooanemični faktor (aminokislina). To spojino organizem srnjadi predela v enostavne beljakovine, ki se potem absorbirajo v kri živali. Tam povzročajo propad rdečih krvničk (eritrocitov).

POSLEDICE: Deli možganov odmrejo, srnjad oslepi in oglubi ter izgubi voh. Čez čas taka žival v mukah pogine. Biolog Kurt Onderscheka pravi, da je v zadnjih dveh letih v Avstriji zaradi oljne repice poginilo nekaj tisoč glav srnjadi, ki so to kulturo uživali v prevelikih količinah. Raziskovalci so tudi pojasnili, zakaj srnjad uživa oljno repico. Po zaslugi selekcije hibridov oljne repice so oljni repici odvzeli snovi, ki so kvarile njen okus. Tako je oljna repica postala zanimiva hrana tudi za srnjad in to predvsem pozimi, ko si jo koplje izpod snega (če snega ni, jo popase).

Raziskovalci cenijo, da preteklo zimo zaradi mile zime ni bilo toliko pogina kot prejšnja leta, bojijo pa se, da bi v prihodnjih zimah, če bodo te ostreje, poginilo še precej več srnjadi.

Po Kleine Zeitung – pripravil: B. Radišič

Tradicionalne lovske zablude o zajcu

V stari lovski literaturi, pa tudi v novejši in pri lovcih lahko opazimo mnogo napačnih mnenj in zablod, ki so, kaže, postale že kar tradicionalne. Teh zablod je veliko za vso divjad, torej tudi za poljskega zajca. O njem jih je verjetno največ! V Myslivosti 8/85 se je s temi zablodami pozabaval dr. J. Ašmerra.

Je zajec glodavec?

V nizu učbenikov pa tudi v nekaterih novejših šolskih knjigah še piše, da je zajec predstavnik reda glodavcev – *Rodentia*. Novejša raziskovanja osnovnega razvoja sesalcev pa so pokazala, da so zajci že od začetka svojega razvoja, ki sega v terciar, sestavljali samostojno razvojno vejo, zato torej sestavljajo poseben red zajcev – *Lagomorpha*.

Zajci so obdržali nekatere lastnosti primitivnih parklarjev, lastnosti, ki nas spominjajo na glodavce, pa so na splošno skupne vsem sesalcem, ki imajo posteljico (placentalni sesalci). Seveda lahko ta primer povežemo tudi z dejstvom, da se včasih razvijejo podobne zgradbe teles in lastnosti pri živalih, ki so sistematsko zelo daleč druge od drugih, živijo pa v enakem okolju. Kot primer bi lahko vzeli npr. plavuti pri ribah in kitih, ki so sesalci. Posebnost zajcev kot reda je potrjena tudi paleontološko, serološko, parazitološko, embriološko in s fiziologijo presnove. Ugotovljeno je, da hrana pri zajcih dvakrat prepotuje prebavilo. Najprej nastanejo kašasti izmečki z veliko vsebnostjo vitamina, posebno B₁, ki pa jih zajci takoj zaužijejo in se šele nato oblikujejo trdi bobki.

Posledica konvergentnega razvoja so tudi štirje sekalci (glodači), tako kot pri glodavcih. Vendar v nasprotju s to skupino pri zajcih v zgornji čeljusti zraste za sprednjima še dva majhna sekalca (oporna glodača). V slemem črevesu je spiralna resa, ki je glodavci nimajo. Vsi ti znaki kažejo na sorodnost s primitivnimi parklarji, čeprav se današnji predstavniki parklarjev močno razlikujejo od te skupine.

Ali leži zajklja trdneje na ložu?

Ker pri zajcih ni očitnega spolnega razlikovanja po zunanosti (dimorfizem), naj bi spol določevali na osnovi razlik v vedenju. Trdijo, da zajklja

trdneje leži na ložu, da se skriva do poslednjega trenutka, da se hitro dvigne in beži v nasprotno smer od smeri, iz katere prihaja vznemirjanje. Nasprotno pa nekateri trdijo, da se samec dvigne hitro, še preden bi ga lahko zadele šibre, in pobegne naprej. Toda vsak lovec se na lovu lahko prepriča, da ni tako.

Najbolje to zablodo pojasnjuje dr. J. Komarek, ki je zapisal: »Pri zajcih ni nikakršnih zunanjih razlik med spoloma – niti v obliki telesa niti v vedenju. Razlike, ki jih navadno navajajo, so nedokumentirane in neosnovane. S preverjanjem se je pokazalo, da ni res, da bi zajklje ležale na ložu trdneje od samcev. Edino zanesljivo določanje spola pri zajcu je pregled spolovila, čeprav tudi pri tem rado prihaja do napak. Zajklja ima namreč ščegetavček (klitoris) zelo podoben zajčjemu penisu, položaj obeh organov pri zajcih pa je enak. Tudi velikost in telesna teža obeh predstavnikov spolov je enaka. Odrasli stari zajci tehtajo pozimi okrog 4 kg. Primerki, ki so težki med 2,5 do 3,5 kg, pa so istoletni zajci.« Da te trditve držijo, potrjujejo tudi vsem znana dejstva in izkušnje z lova. Ko zapade prvi sneg, zajci zelo dobro držijo na ložu, če pa je južno ali vetrovno, se dvigajo na veliki razdalji. Kljub vsemu pa so okoliščine, ko zajklja res trdneje leži na ložu kot zajec. V glavnem je to tedaj, kadar je visoko breja. V tem času se bolj prikrije s svojo varovalno barvo in se nerada dvigne, ker težko beži. Tako je tudi takrat, ko je pravkar skotila zajčke. Pri lovu to ne pride v poštev, kajti čas razmnoževanja zajcev je takrat že mimo, zato po vedenju ne moremo ugotavljati spola.

Ali je superfertacija pogosta?

Zajklja ima maternico sestavljeno iz dveh rogov (dvorogata), kar ji omogoča, da je lahko ponovno oplojena še med brejostjo. V maternici se takrat razvijajo starejši in mlajši zarodki. Ta

pojav se imenuje *superfertacija*. Neredko je slišati, da je to pogost pojav. Po najnovejših spoznanjih pa vemo, da superfertacija ni prav pogosta in da do nje pride le v ugodnih razmerah, predvsem spomladi.

Ali prvo leglo pogojuje prirastek?

V lovskih krogih se trdi, da o prirastku, o številu zajcev v lovišču, odloča prvo leglo. V bistvu gre pri tem za to, naj bi bile zajklje iz prvega legla oplojene že tisto leto, ko so prišle na svet. Tudi ta trditev ni pravilna.

Zajklje iz prvih spomladanskih legel res spolno dozori konec leta, vendar so samo izjemoma spolno aktivne in oplojene. To se zgodi samo tedaj, ko se že zgodaj začne pomladno vreme, jesen pa je bila dolga in topla. Za lovsko prakso in za povečanje številčnosti zajcev ta pojav nima nobenega pomena.

Največje število zajčkov v leglu je po podatkih raznih avtorjev od aprila do junija. Marca, julija in avgusta pa so legla manjša. Najmanjša legla so konec februarja in septembra. Prva in zadnja legla v veliki meri pogojujejo vremenske razmere.

Obstajajo tudi leporidi?

Tudi mišljenje, da obstajajo t. i. »leporidi« – križanci med divjimi zajci in divjimi (oz. domačimi) kuncji, je še precej živo. Toda kunec in zajec se med seboj nikoli ne parita. Z biološkega stališča je to razumljivo, ker gre za dve različni vrsti in celo za pomembne razlike v zgradbi telesa ter za drugačen dah, ki ima v spolnem življenju sesalcev pomembno vlogo. Celotna oploditev ni uspela, torej leporidov ni! Če vidimo kunca ali zajca s spremenjeno barvo kože, gre za parazitsko bolezen ali garje.

Z. T.

Po lovskem svetu

Na predlog lovskega sveta Bolgarije je pristojno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo Bolgarije predpisalo lovopust za divje mačke in lisice. Obeh vrst ne bo dovoljeno loviti od 20. januarja do 1. oktobra.

Ta lovopust pa ne velja za območje okrog fazanerij in jerebičarn oziroma tam, kjer intenzivno naseljujejo fazane in jerebice.

V. V.

Kako lovijo drugi – Madžari

Kako gospodarijo z divjadjo in kako lovijo Madžari? Lovsko društvo Petőfi ima okrog 12 000 hektarov lovišč, polovico gozda, polovico polj. Divjadi je veliko. Tu živi več kot 400 glav jelenjadi, okrog 500 glav srnjadi in okrog 300 damjekov, seveda pa tudi precej divjih prašičev. Poleg velike divjadi so polja polna tudi male divjadi. Na leto odstrelijo povprečno okrog 150 glav jelenjadi, 150 glav srnjadi, 50 damjekov in okrog 160 divjih prašičev. V to lovsko društvo je včlanjenih 56 lovcev. Vodstvo društva sestavljajo predsednik, upravnik lovišča (gospodar), sekretar (tajnik), ekonomist in vedno tudi »varstvenik narave«, čigar beseda se vedno spoštuje. Najvažnejše sklepe in odločitve sprejema skupščina. Kar zadeva gospodarjenje z divjadjo in upravljanje v lovišču, je »nedotakljivi gospodar« upravnik lovišča ali »lovski mojster«, kakor ga imenujejo v društvu. Vsi člani opravljajo svoje naloge ljubiteljsko, brezplačno. Plačani so samo trije lovski čuvaji in dva šoferja, ki so v rednem delovnem razmerju. Lovski mojster Boroš Karolj je inženir agronomije. Dveletna specializacija iz lovstva mu daje naziv inženirja za gospodarjenje z divjadjo. Vsi lovski čuvaji imajo osemletko in dve leti nekakšnega lovskega tehnikuma.

Lovsko društvo prodaja trofejno divjad za odstrel na osnovi načrta lovskega turizma. Vso drugo divjad, predvideno za odstrel z lovskim gospodarskim načrtom, pa odstrelijo člani sami. Največji del mesa uplenjene divjadi gre v hladilnice in ga izvozijo, manjši del pa lahko dobijo člani društva, ponavadi je to divjad, ki ni primerna za izvoz, predvsem zelo poškodovani kosi, manj težki kosi in mladiči.

Letna članarina je 1440 forintov, kar je tretjina plače! V lovišču imajo obvezne delovne dni, in sicer večkrat na leto oz. po potrebi.

Lovišče društva je lepo urejeno, ima dovolj krmišč, ki so vedno založena, in veliko udobnih, varnih visokih prež. Kako in koliko krmijo divjad? Društvo ima v lasti 84 hektarov dobre obdelovalne zemlje, zato večino hrane za divjad pridelajo sami. Sicer pa pokrmijo 12 vagonov znate krme, 12 ton sena, 120 ton silaže, ki jo sami pridelajo, in še 50 ton, ki jo kupijo od kmetijske zadruga, na leto. Porabijo tudi dva vagona soli. Ali imajo poleg tako obilnega krmljenja kaj škode od divjadi? Seveda jo imajo, vendar vso škodo plačujejo iz izkopička lovskega turizma. Samo

primer: v okviru lovskega turizma dovolijo odstrel nekaj glav jelenov s po 240 in več točkami. To so tako kakovostne živali, kakršnih v naših loviščih že zdavnaj ni več videti, kaj šele, da bi bile uplenjene.

Na nekem lovu na divje prašiče so uplenili 11 divjih prašičev (nekaj odraslih živali). Lovci niso bili prav zadovoljni, saj so na lovu pred tem na istem terenu uplenili 18 divjih prašičev. Po pozdravu lovini, ko je divjad lepo položena v vrste, v sončnem, vendar hladnem dnevu, stojimo ob ognju s praznimi puškami in polnimi kozarci »tokajca«. Pogovarjamo se in sprašujemo, ali je kaj divjega lova in koliko? Nelovci ne smejo imeti puške, pravijo domačini, kazni za neprijavljeno puško so zelo visoke. To pomeni, da se z divjim lovom lahko ukvarja samo lovci, vendar pa z njimi ni težav; ne zato, ker so tako zavedni, pač pa, ker se bojijo *doživljenjske izključitve* iz društva. Rekli smo že, da je v tem društvu 56 članov. Že leta jih je enako število. V lovski zvezi Madžarske obstaja tako imenovani »numerus klausus«, po katerem se v državi lahko ukvarja z lovom le 35 000 lovcev. Večjega števila lovcev, po statutarni politiki zveze, madžarska lovišča ne bi prenesla. Kandidati za včlanjenje v lovsko društva čakajo v »kilometrskih vrstah«, da nekdo neha biti član. Članstvo lahko preneha iz različnih razlogov, eden od njih je, čeprav najredkejši, tudi izključitev iz članstva. Lovci, izključeni iz katerega koli društva, pa se seveda ne more več včlaniti v nobeno drugo.

Vsaka trofeja velike divjadi s točkami za katero koli medaljo, posebno tiste za izvoz v okviru lovskega turizma, mora biti ocenjena. Takrat dobi trofejni list in »plombo« za izvoz oz. dovoljenje za prehod državne meje. To pa lahko dobi samo v državni pisarni za ocenjevanje trofej in njenih štirih podružnicah. Vsaka trofeja je vpisana v evidenčne knjige in fotografirana s treh strani, od spredaj, s strani in s polstrani.

Iz vsega tega lahko sklenemo, da so nekateri gospodarski in tudi organizacijski ukrepi v madžarskem lovstvu za naše razmere nesprejemljivi. Vendar nam ostane splošni vtis, da imajo visoko razvito lovstvo z zavzeto organizacijo in primerno disciplinirane člane. Poleg tega pa zredijo precej bolj kakovostno veliko divjad in dosežejo večji izvoz mesa uplenjene divjadi (divjačine) na enoto površine kot pri nas.

Po ZOZ – J. F.

Po odstrelu zajca

V lovni dobi na poljske zajce je vsaj v začetku sezone lahko vreme še zelo toplo, zato se meso uplenjenega zajca rado hitro pokvari. Zaradi nepravilnega ravnanja z zajcem po odstrelu lahko njegovo meso hitro izgubi kulinarčno vrednost.

Takoj po odstrelu moramo zajcu najprej iztisniti urin iz mehurja, saj urin pospešuje kvarjenje mesa in tudi slabo vpliva na njegov okus. To naredimo tako, da zajca z levo roko dvignemo za sprednje noge, nato pa mu nekajkrat pritisnemo z dlanjo desne roke spodnji del trebuha in to od sredine proti zadnjici. Ko se nam zdi, da smo iztisnili iz mehurja ves urin, smo lahko brez skrbi, da smo njegovo meso za krajši čas obvarovali pred kvarjenjem. Tako kot ne smemo nositi pernatih divjadi po odstrelu v nahrbtniku ali polivinilasti vrečki, tudi zaj-

ku ali polivinilasti vrečki, tudi zajca ne smemo stlačiti vanju. Nosimo ga v roki ali privezanega na palico. Če nas to ovira, mu zvežemo sprednje in zadnje noge in ga privežemo na nahrbtnik. Tako ga moramo nositi zato, da se uplenjena žival zrači in hladi. Zajce, ki smo jih uplenili na večjih lovih, lahko nosijo tudi gonjači, lovski pripravniki itd. Nosijo jih lahko na zbirno mesto, od koder jih odpeljejo s traktorjem na mesto, kjer se bo opravil pozdrav lovini. Seveda je to način, po katerem se že dolga leta ravna v ravninskih loviščih, bogatih z zajcem.

Za zračenje in hlajenje (ohlajenje) odstreljenih poljskih zajcev moramo skrbeti tudi med prevozom. Zato je najprimerneje, da zajcem zvežemo obe zadnji nogi med skočnima sklepoma in jih tako obesimo na prečke. Mrtve živali se ne smejo dotikati ne med seboj ne tal voza. Ko s

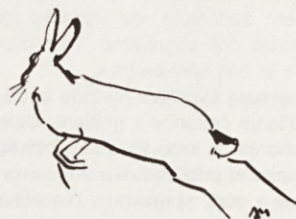
svojim plenom zapuščamo mesto lova, je najbolje, da vozimo zajca na prtljažniku na strehi. Če ga nimamo, pa je bolje, da ga spravimo v prtljažnik kot v kabinu.

Odstreljene zajce položimo na zbirnem mestu v vrste, pripravljene za pozdrav lovini. Položimo jih na desni bok z levo stranjo navzgor in spet tako, da se med seboj ne dotikajo. Vsakega desetega potegnemo nekoliko iz vrste. Pri tem pazimo, če le moremo, da pozdrava lovini ne opravimo na preveč sončnem mestu, ampak v senci.

Da se meso zajcev v nekoliko daljšem času ne bi pokvarilo – do uporabe oziroma dokler ga ne spravimo v hladilnik – jim moramo izvleči črevesje in želodec (jih iztrebiti). To opravimo skozi rez, ki ga napravimo pred sramno kostjo prek kože in mišic; rez naj bo dolg 10 cm.

Če je zajec namenjen za trg, je najbolje, da takoj odstranimo tudi srce, pljuča, jetra in ledvice. Vse te organe iz prsne in trebušne votline lahko izvlečemo skozi odprtino, ki jo napravimo v predelu trebuha. Pri tem moramo s krožnim rezom prerezati tudi trebušno prepono. Ko lovimo zajca, navadno ni več toliko muh, da bi pomenile večjo nevarnost. Če pa jih le opazimo, nam jih pomagajo odganjati listi rastlin, ki jih muhe zaradi njihovega vonja ne marajo (oreh, brin, kopriva).

ZOST

Izvlačenje merjaščjih čekanov

Čekani močnega merjasca so privlačni za vsakega lovca. Vendar pa pri pripravi trofeje radi delamo napake, ki nam pokvarijo veselje. Kurt Kellermann piše v reviji »Jager« (št. 9/88), kako se tem napakam izognemo.

Marjaščevi čekani so, kar zadeva prepariranje, nekaj posebnega. Pri njih nimamo opraviti z robustnimi kostmi, rogovi ali roglji, ampak z zobmi, ki so iz najtrše in obenem najobčutljivejše snovi. Zato moramo imeti, če jih želimo dobro potegniti iz čeljusti in jih ohraniti, primerno osnovno znanje.

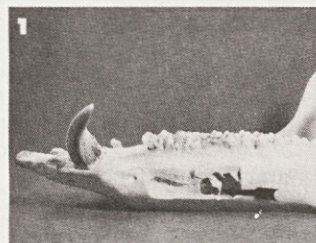
Če pri uplenjenem divjem prašiču želimo odstraniti le dele lobanje, v katerih tiče čekani, moramo odstraniti kožo s spodnje in zgornje čeljusti in jo zavijati do višine lične kosti. Nato lahko začnemo žagati. Žagamo pazljivo, ker pri merjascu tičita dve tretjini čekanov, ki so ukrivljeni v obliki loka, v spodnji čeljusti, kar pomeni, da segajo do četrtega zoba (= 1. meljaka). Zaradi varnosti zarežemo z žago še nekoliko bolj zadaj. Pri brusilcih merjasca oziroma svinje pa je po usločnosti zoba mogoče spoznati, kako daleč v zgornji čeljusti tičijo.

Luščenje čekanov iz njihovih ležišč

Čekane lahko izluščimo na več načinov. Najobičajnejši način je kuhanje. Kuhamo brez dodatkov, npr. sode, sicer bi se lahko šibke plasti dentina poškodovale. Da se izognemo razpokam zaradi (pre)napetosti, dele čeljusti ali celo lobanjo položimo v mrzlo vodo in počasi kuhamo na šibkem ognju. Po približno eni uri poskusimo, ali se zobje v zobnih jamicah že majo, da ne bi bili po nepotrebnem predolgo v vroči vodi.

Nekoliko zamudnejši, a manj škodljiv je postopek, pri katerem lobanje ne skuhamo do konca. Brez skrbi jo lahko dan ali dva pustimo v vodi, v kateri smo jo kuhali in ohladili, tako da dobi že kar malo vonja. Za to, da potegnemo čekane iz čeljusti, v glavnem zadostuje, da vodo le za kratek čas segrejemo. Ta metoda je bolj sprejemljiva.

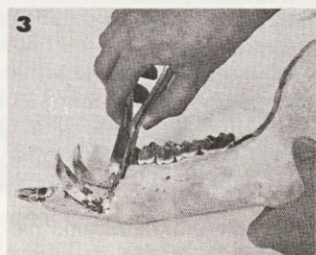
Najmanj škodljiva metoda je odločanje čekanov z gnitjem. Dele lobanje, ki smo jih dobro očistili mesa in približno dva dni namakali v vodi, spravimo v plastično vrečko ali vedro, napolnjeno z

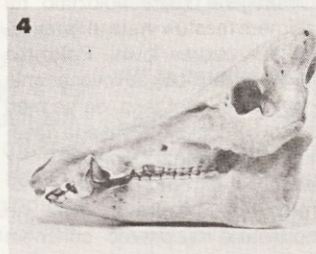
Puščica kaže na zadaj zaprto ležišče zoba pod M₁. Rez z žago napravimo v višini M₂.

Pri zrelih merjascih lahko po kuhanju čekane potegnemo iz čeljusti naprej, s sprednje strani.

Ker so čekani pri mlajših merjascih konični, moramo odprtino okoli zoba razširiti. Zob je mogoče potegniti iz čeljusti tudi z zadnje strani.

Lobanja križanca med domačim in divjim prašičem je rahlo vbočena.

vodo. V toplem vremenu se zelo hitro razvijejo bakterije (gniloživke) in po nekaj dneh čekane že lahko potegnemo iz čeljusti. (Če dele lobanje predolgo pustimo v

Na sliki vidimo najprej (zgoraj) merjaščev čekan, ki ima dolgo brusno ploskev in močno ukrivljen brusilec. V sredini sta čekan in brusilec križanca, pod njima pa čekan in brusilec domačega merjasca: kratke, oglate brusne ploskve in iztegnjen brusilec.

plastični vrečki, lahko nastanejo na zobni korenini madeži. Odstranimo jih tako, da jih obelimo s peroksidom.) Nato odstranimo še neprijeten vonj, in sicer tako, da zobe operemo v vročem lugu za pranje.

Jemanje čekanov iz čeljusti

Pri zrelih merjascih je premer, ki ga ima čekan zadaj, enak premeru spredaj. Ležišče zoba se prilagodi širini zob. Zato jih je po kuhanju mogoče potegniti iz čeljusti. (Pri trdno »sedečih« zobeh uporabimo krpo, da si zavarujemo roko in da lažje primemo.) Pri mlajših merjascih pa je drugače! Čekani in zobje so pri mlajših svinjah spredaj zelo zoženi, zato jih je mogoče odstraniti le, če odpremo ležišče zoba. Če želimo ležišče zoba razširiti od spredaj (npr. s sekanjem), napravimo to, ko je kost še mokra, saj je takrat mehkejša. Če pa ga hočemo razširiti od zadaj, moramo poskušati po koščkih, dokler ne naletimo na vreči podobno votlino. Takrat zob potegnemo nekaj milimetrov naprej, da ga pri prodiranju v zobno votlino pri korenini ne poškodujemo. Ko je votlina odprta,

ga izrinemo iz čeljusti s pritiskom nazaj. Pri tej metodi se zmanjša tveganje – v primerjavi z izsekanjem – da bi zob pri puljenju poškodovali. (To velja za spodnjo čeljust, saj zob oziroma brusilce iz zgornje čeljusti po kuhanju z lahkoto potegnemo iz čeljusti.)

Ko čekane čistimo, moramo iz njih odstraniti zobni mozeg; to napravimo s pinceto ali žičastim kaveljčkom. Rjavkasta zobna obloga na čekanih, ki nastane zaradi nalaganja čreslovine in mineralnih snovi, ni vedno nanešena enako dobro. Po kuhanju lahko postane ta obloga zelo občutljiva. Pri čiščenju pazimo, da je ne ostrgamo ali spraskamo. Obarvanost (obloga) brusilcev pa (nasprotno) ni tako občutljiva.

Oblika lobanje kaže čistost vrste

Včasih se lahko zgodi, da čekani, ko jih potegnemo iz čeljusti, niso tako veliki, kot smo pričakovali. Pri svinjah iz zelo majhnih obor je avtor npr. pogosto ugotovil, da je notranji del čekanov krajši od običajne dolžine.

Pred kratkim je prepariral glavo postavnega, 140 kg težkega merjasca iz Spessarta, katerega močni čekani so segali le do polovice v spodnjo čeljust. Obrusjenost je bila neznatno kratka. To daje misliti, da se je kakšna žival kdo ve kdaj križala z domačim prašičem, saj so včasih veliko prašičev pasli prosto. Lahno vbočena oblika lobanje, značilna za domačega prašiča, je domnevo potrdila, čeprav je bila dolžina lobanje sicer večja kot pri divjih prašičih. Tudi parklji so bili krajši kot običajno in prav tako sekalci v spodnji čeljusti. Takšna pomanjkljivost pa naj nam ne zmanjša veselja nad lovskim doživetjem.

Povzel: Jože Perko

O sledovih divjadi

ZAJCI (poljski in planinski zajec)

Poljski in planinski zajec se premikata v glavnem le na en način – v skokih oz. galopu, hitrost pa je odvisna od dolžine skoka. Razlikujemo tri osnovne tipe zajčjih sledov – ko se hrani, ko hodi in ko beži.

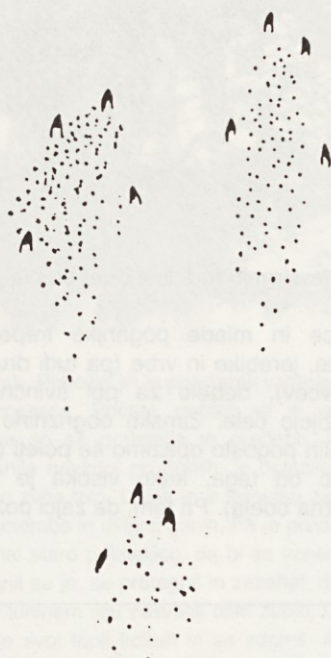
Ko se zajec hrani, se premika z zelo kratkimi skoki. Pri tem iztegne telo, spusti kratke sprednje noge na zemljo, nato pa se odrine hkrati z obema dolgima zadnjima nogama ter ju pritegne skoraj do sprednjih. Zato so odtisi vseh stopal na tistih mestih, kjer se je zajec hranil, združeni (drug poleg drugega). Po teh odtisih tudi opazimo, da je zajec od časa do časa sedel na zadnjih nogah.

Pri hoji (to so bolj ali manj dolgi skoki) zajec postavlja zadnje noge vzporedno za stopinje sprednjih, eno sprednjo nogo pa postavlja vedno nekoliko pred drugo. Tak sled je zelo izrazit, saj se blazinice zadnje šape npr. na snegu zelo dobro odtisnejo.

Pri begu, ko se zajec rešuje pred sovražniki, zadnjih šap ne postavlja več vzporedno, ampak drugo pred drugo. Zaradi takšnega gibanja so vse štiri stopinje v sledu raztegnjene in ležijo skoraj v ravni črti. Pri takem gibanju zadnje šape nikoli ne puščajo odtisa celega stopala – od krepljev do skočnega sklepa – temveč le odtise prstov. Zajec beži le po vrhovih prstov! Pozimi zlahka odkrijemo zajčje sledove, poleti, med gosto podrastjo, pa jih težje opazimo. Le na poteh (stečinah), po katerih se pogosto gibljejo v mraku, lahko odkrijemo odtise njihovih krepljev.

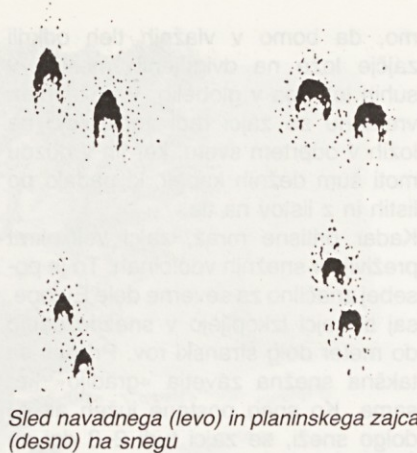
Ne glede na to, da je poljski zajec večji in močnejši od planinskega, pa so stopinje poljskega drobnejše. Pri planinskem zajcu so odtisi stopal (stopinje) širši in daljši, ker so tudi stopala bolj odlakana. Ozka šapa poljskega zajca, ki je v glavnem žival odprtega sveta, je bolj prilagojena za hiter beg.

Sledovi poljskega in planinskega zajca so precej različni. Planinski zajec se premika počasi, s kratkimi skoki, hrani se sam, na več mestih, čeprav se včasih zlasti ob trepetlikah, ki jih je podrl veter, zbere več zajcev. Proti sredini zime naredijo planinski zajci med iskanjem hrane veliko sledov in

Zajec poleti pušča na trdih tleh (npr. na stezi) le sledove krepljev

prav to izdaja njihovo navzočnost tudi naravnim sovražnikom, lisici, planinskemu orlu itd. Poljski zajec pa se vede drugače. Njegovi loži so navadno oddaljeni od prehranjevalnih mest in so bolj na kupu. Tudi kadar je na prehranjevalnih mestih več zajcev in ne samo eden, poljski zajci nikoli ne naredijo toliko sledov; sneg na planjavah je namreč vedno bolj čvrst in je po njem lažje hoditi.

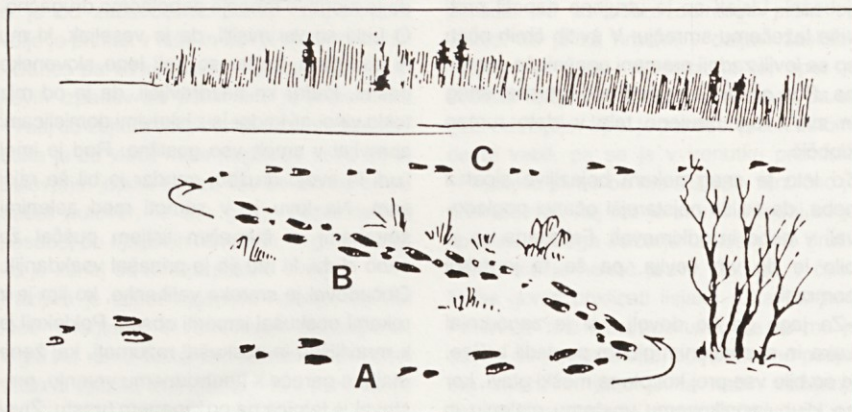
Sled navadnega (levo) in planinskega zajca (desno) na snegu

Za obe vrsti je značilno, da sled vijugata in pleteta, preden ležeta na lož. Zlasti je to značilno za poljskega zajca. Na poti od prehranjevalnega mesta do loža (ležišča) dela zajec kljuke, zanke, večkrat prečka svoj sled in dela stranske skoke. Če ga opazujemo, bomo videli, da se pogosto giblje tudi po starem sledu (20–30 m) v nasprotno smer. Preden se vleže na lož, spet naredi nekaj zank, ločenih sledov in skokov v stran. Na ložu leži v glavnem obrnjen v smer, iz katere je prišel, da bi tako lahko pravočasno opazil morebitnega plenilca, ki ga išče po njegovem sledu.

Planinski zajec praviloma dela manj zank in povratnih sledov, lož pa si naredi največkrat na zavetrnih in vlažnejših mestih. V nasprotju z njim pa si poljski zajec rad izbere za lož suho mesto v odprtem svetu. Planinski zajec preživi dan v robovih planinskih gozdov ali gozdnih otočjih, v poplavljenih goščavah ali na robu gozdnih posek, in sicer tam, kjer dobro uspevajo zelne rastline in druga podrast.

Poljski zajec pa preživi dan v poljskih robovih, majhnih gozdičih in grmičju (meje) med poljem in pogosto v bližini človeških bivališč. Praviloma pričakuje-

Razlike oblike zajčjih sledov: A – pri hoji, B – pri hranjenju, C – pri begu

mo, da bomo v vlažnih tleh odkrili zajčje lože na dvignjenih mestih, v suhih letih pa v globelih. V deževnem vremenu se zajci radi zadržujejo na ložih v odprtem svetu, ker jih v gozdu moti šum dežnih kapelj, ki padajo po listih in z listov na tla.

Kadar pritisne mraz, zajci velikokrat preživijo v snežnih vdolbinah. To je posebej značilno za severne dele Evrope, saj si zajci izkopljejo v snežno odejo do meter dolg stranski rov. Pri nas se takšna snežna zavetja »gradijo« kar sama. Ko sneg postane južen ali če dolgo sneži, se zajci tudi 2–3 dni ne dvignejo z loža.

Zajčeva zelo pomembna sezonska hrana je skorja trepetlike, topola, vrbe ive, sadnega drevja in drugih listavcev. Drevesno skorjo uživajo tudi drugi mali glodavci in kadar ti obgrizujejo stebelca in veje, puščajo v nasprotju z zajcem za seboj majhne parne sledove zob glodačev, poleg tega pa le redko objedajo tudi drevesno deblo pod skorjo. Planinski in poljski zajec, ki imata seveda močnejše in širše glodače, puščata za seboj globoke sledove, ki poleg

skorje strgajo tudi lesni del stebela pod njo!

Vejice in mlade poganjke trepetlik, breze, jerebke in vrbe (pa tudi drugih listavcev), debele za pol svinčnika, použijejo cele. Zimske obgriznine na steblih pogosto opazimo še poleti (odvisno od tega, kako visoka je bila snežna odeja). Pri tem, da zajci pozimi

dosežejo užitne dele dreves, ki so seveda boljši proti krošnji, jim pomaga visoka snežna odeja, poleg tega pa sneg pogosto tudi upogne drevesca ali veje proti tlam. Planinski zajci velikokrat povsem obelijo polomljeno trepetliko.

Zajčja prehranjevalna mesta so kar posuta z njihovimi iztrebki. Oba zajca, planinski in poljski, imata približno enake iztrebke. Pozimi, ko se hranijo z bolj grobo lesno hrano (vejice, lubje ipd.), je iztrebek (bobek) oblikovan kot sploščena kroglica, pri prehodu s trde na mehkejšo hrano pa ima obliko limone. Zimski iztrebek je navadno rumenkasto rjav in večji, poletni pa temno rjave barve.

Marca in v toplejših zimskih dneh konec februarja zajci posamezne čistine v gozdu popolnoma steptajo. Po tem vemo, da se je začela paritev. Za zajkljo se podi in bojuje nekaj samcev, o srditih spopadih med njimi pa pričajo šopi njihove dlake.

*Po N. Rukovskem (Ohota 10/88)
prevedel Zoran Timarac*

Kav, kav, kav...

Anton Nosan

Pozno popoldan je v nogah začutil utrujenost. Obstal je in dvignil smrček v veter ter postrigel s črnimi uhlji. Pomirjen si je obližnil razbolelo blazinico pod kremplji, ki si jo je ranil kdo ve v kateri grapi, kjer je iskal opojni vonj lisice. V njegovem telesu se je dogajala tista čudovita igra narave, s katero je ta poskrbela, da za vsako smrtjo pride spet življenje in da vse živo na tem planetu obnavlja svojo vrsto. Da, bil je čas lisičje ljubezni. Lisjak se je utrujeno napotil proti višje ležečemu smrečju. V zvutih črnih očeh so se lovili zadnji prameni ugašajoče svetlobe. Pod gostim vejevjem je razbrskal sneg in zvil svoje utrujeno telo v zlato rumen klobčič.

To leto je sneg nekam bojazljivo sipal z neba, da so še najstarejši očanci pogledovali v nebo in odkimavali. Februarja ga je bilo le do vrh čevlja, pa še ta je takoj pomrznil.

»Za jago ga bo dovolj,« si je zagodrnjal Luka in si z vajenim gibom pogladil brčice, ki so bile vse prej kot okras moški glavi, ker so kljub lastnikovemu vnetemu glajenju in

vihanju štrlele na vse strani kot fižolovke po hudem viharju. Lovski tovariši, s katerimi je rad posedal v lovski cerkvi, kot je sam pravil gostilni, so ga zbadali zaradi kocin pod nosom, on pa je običajno pribil: »Jager brez brk je kot gams brez gamsporta, tako vam povem!« Luka je imel rad svoje lovske tovariše, posebno je cenil odkritosrčnost in ni ga bilo med njimi, ki ne bi upal drugemu v obraz zabrusiti, da se ne strinja z njim in da je njegovo mnenje popolnoma drugačno. O Luki so vsi mislili, da je veseljak, ki mu ni bilo para, kadar so peli lepe slovenske pesmi, kadar so nazdravljali, da je od miz teklo vino, ali kadar je z iskrivimi domislicami spravljaj v smeh vso gostilno. Rad je imel ljudi in svojo družbo, vendar je bil še rajši sam. Na lovu je v samoti med zelenimi smrekami in šumečim listjem puščal za sabo skrbi, ki mu jih je prinašal vsakdanjik. Občudoval je smreke velikanke, ko jim je z rokami poskušal izmeriti obseg. Pokleknil je k mravljišču in poskušal razumeti, kaj žene majhne garače k neutrudnemu vrvenju, prešteval je letnice na požaganem hrastu. Živel

je z naravo in postal del nje. O lovu si je ustvaril lastno filozofijo, ki pa se ni vedno ujemala z gospodarskimi smernicami, in trmasto je vztrajal, da mladičev že ne bo streljal. Ostro je protestiral, ko so postavili visoko prežo ob krmišču za muflone, češ, da drugače ne bodo izpolnili načrta odstrela. Ko je lovil sam, je najbolj cenil lov na zalaz, lov z vabili, čez vse pa lov na lisice pozimi v mesečnih nočeh. V oponašanju mišjega cvileža je bil pravi mojster in nešteto krat je ponoči odganjal sove, ki so mu sedale na prežo. Tam v novembru, če je le bilo dovolj mrzlo, je postal prava nočna ptica. Ob pravi luni pa je celo spremenil način življenja. Popoldne je spal, vstajal je ob mraku, se najedel, pred ženo in otrokoma uprizoril obred oblačenja, ki je zajemal nekaj ponošenih hlač, majic, srajc in puloverjev, v nahrbtnik natlačil odeje in spalno vrečo ter se izgubil v noč. Ženi sprva ni bilo vseeno, da je prihajal domov ob polnoči in še kasneje, ko pa je Luka vztrajno prinašal lisice za njeno »jakno«, se je skupaj z njim veselila lepih kožuhov. Luka je zlasti težko pričakoval lisičjo gonjo. Takrat je poslušal lisice, ki so se klicale z brega na breg, in na mišji cvilež klical sestrane lisjake. V tem času je uplenil najlepše!

Z nekom pa Luka ni imel poravnanih računov. V delu lovišča, ki so mu zaradi neprehodnih skalnatih globeli in z gostim grmo-

vjem zaraščenih grap pravili Hudičevje, je pred leti na lovu za kunami naletel na sled, ob katerem mu je ušlo: »Madona, pasja mrcina!«

Vendar Luki ni šlo v račun, da se lahko sredi zime in tako daleč od hiš potika potepuški pes. Pazljivo je proučeval njegove stopinje in vedno bolj je dvomil, da je to pes. »Pa ja ni tak lisjak?« mu je preletelo skozi možgane, in da bi se prepričal, se je napotil po sledeh. »Da bi vsaj našel sled repa v snegu ali dlako na vejah, pa bi vedel, pri čem sem,« je polglasno mrmral sam pri sebi. Na kune je pozabil, le sled širokih šap ga je vlekla za sabo.

Luka je vedel, da lisica v eni noči prehodi več, kot ji je sposoben slediti človek, vendar je le mlel sneg in se prebijal skozi zasneženo smrečje, steval sneg izza ovratnika in sledil, sledil... Potem pa je sled zavil v predel, ki ga je Luka bolje poznal. Tam so bile lisičje luknje, kjer je nekajkrat že jamaril s svojim jazbecarjem. Vedno bolj je bil prepričan, da so to stopinje velikega lisjaka, ko pa je sled zavil proti največji lisičini in se izgubil v njej, je Luka obstal. Pogladi se je po brčicah in zagodrnjal vase: »A, tukaj si mrcina lisičja, ženit si se prišel, in mene si tako lepo sprehodil, čakaj, čakaj!« Z lovom je bilo konec, Luka je bil premočen do kože in ko je odhajal proti dolini, se je obrnil in rekel: »Morda se pa le srečava nekoč, kdo ve!« Tem luknjam najbližja visoka preža je bila v naslednjih jasnih nočeh vedno zasedena, Luka je uporabil vse svoje znanje; cvilil je tako presunljivo, da ga je na smrt prestrašila sova, ki je hotela do plena. V naslednjih zimah je s te preže uplenil kar nekaj lisic, a je že od daleč videl, da nobena ni lisjak – velikan iz Hudičevja. Potem ko je že pozabil nanj, pa je jeseni na brakadi v Hudičevju neki lovec ob koncu lova razburjeno razlagal, da ni streljal na lisico, ker je imela tako velik bel cvet na koncu repa, da jo je zamenjal za belo srmino zrcalo na zadku. Seveda so se vsi zeleni bratje gromko smejali in zamahovali z rokami, le Luko je prešinilo in spomnil se je velikih tac pred leti. »Ti boš, zvitorpec in noben drug!« je premišljeval in vedel je, da bo ob letošnji gonji postal njegov drugi dom preža ob košenicah, kjer je sledil velikega lisjaka. Nad Hudičevjem se je mrak zgostil v noč. Prihajal je čas, ko se gozd prebudi v drugačno življenje. Ko so potihnili zadnji ptičji glasovi, je objela stare smreke in razpokane hraste gluha tihota. V košatih krošnjah so se kot pajčevina vlekla koprenaste meglice in se včasih spustile do tal, pobožale snežno belino in se, gnane od nežnega vetrca, spet zanihale proti vrhovom dreves. Nebo je sijalo v zvezdah, čez pokrajino je bila razlita medla sivina in zdelo se je, da gozd spi. Nenadoma pa so se vse vodne kapljice, ki so nihale v zraku, zableščale v mavričnih

barvah. Pobožal jih je prvi žarek vzhajajočega meseca. Počasi, počasi se je večal, sence so se potegnile in svetloba, ki je hušnila navzdol po deblih, je oplazila negibno zvito telo. Lisjak je v trenutku zaznal spremembo in dvignil glavo. Pa je predobro poznal staro prijateljico, da bi se vznemiril. Dvignil se je, se pretegnil in zazelhal, da so se v luninem siju zasvetili ostri zobje. Otresel je svoj topli kožuh in se zdrznil. Ali ni zaslišal v daljavi lisičje kavkanje? Stal je v mesečini, nepremičen in napet, edino gibanje, ki ga je bilo opaziti, je bilo neznatno obračanje uhljev, ki sta lovila oddaljeno klicanje lisice. V črevesju mu je zakrutilo. Pozabil je že, pred koliko časa je presenetil zajca na ložu, pa se ni utegnil najesti do sitega. Napol požrtega je zagrebel v sneg in stekel k lisici, ki je klicala k ljubezni. Tudi zdaj je pognal svoje gibko telo po nevidni stečini, drsel je neslišno, se spretno izogibal oviram in na trenutke obstal, preveril veter in šume v okolici ter se nato kot duh izgubil v temo, le široka sled šap je ostajala za njim. Že popoldne je Luka živčno pogledoval v nebo, ki se kar ni moglo otesti zoprnih oblakov, ko pa je v mraku spet hitel na balkon in mu je v obraz zasijala polna luna, si je od zadovoljstva pomel roke. Dobre volje je prihitel v hišo in že na vratih oznanil: »Danes pa v Hudičevje!« Žena, vajena Lukovih izpadov ob polni luni, je pripomnila: »Vsaj do zajtrka bodi doma, jutri je nedelja.« Luka je že vlačil nase nogavice vseh barv, puloverje, jopice in čez vse še temno zelen debel pulover, ki mu ga je žena spletla posebej po njegovih navodilih, in ga je nosil, ko je zunaj od mraza pokalo drevje. Pazljivo je izbral najboljše naboje, obrisal leče dvogleda in strelnega daljnogleda, vrgel na ramo bokarico, se razkoračil sredi sobe in vprašal starejšega: »No, kako se že reče?«

»Dober pogled, ata, pa suh purfl in ravne rore, a je prav?«

»Hvala!« je z nasmehom odvrnil Luka, poljubil najmlajšega in se izgubil v noč. Ko je lezel na prežo, je v oddaljenem zvoniku odbilo deseto uro in zadovoljen si je mislil: »Kar tolči ura, danes nisi moj gospodar!« Naslednji dan je bila nedelja in ob taki priložnosti si je privoščil sedenje na preži do onemoglosti. S trdo zadnjico in premražen do kosti se je s prvim svitom privlekel domov, včasih zadovoljen s plenom, še večkrat pa brez njega. Tokrat ni bil zadovoljen sam s seboj, ker je preveč spešil korak. Po hrbtu je čutil mokroto in predobro je vedel, da se bo trenutna toplota čez nekaj ur spremenila v drgetajoč mraz. Z vajenimi gibi je pripravil vse potrebno, zlezel v vrečo, snel s puške jermen, da ne bi cingljaj, se odkašljaj, prižgal cigareto, katere žar je skril v dlaneh in se zatopil v čakanje. Z očmi je preiskoval dobro znano pokrajino pod seboj, poslušal tišino zimske noči in pustil domišljiji prosto pot. Čez čas se je nagnil skozi lino v preži, nastavil palec na ustnice in pocuzal. Najprej glasno, kolikor je mogel, potem pa večkrat nežneje in na koncu je potresel prst. Luka je vedel, če je v bližini lisica, da jo bo priklical. Ni še dobro odmaknil prsta od ustnic, ko je za hrbtom v daljavi zaslišal: »Kav, kav, kav!« Streslo ga je, spet je zaslišal lisičji klic in takoj je spoznal, da se glas oddaljuje. Spet je ponesel prst k ustom, da bi vabil, pa se je v trenutku premislil: »Predaleč je, ne bo me slišala!« Mrzlično je premišljeval, kaj mu je storiti in tedaj se je spomnil starega lisičarja iz sosednje družine, ki mu je nekoč pravil, da upa v času lisičje gonje priklicati lisjaka s kavkanjem. Potem je tudi sam poskušal, pa se mu je zdelo, da je vse skupaj bolj podobno pasjemu laježu in tako je ta način vabljenja opustil. Tokrat pa se je odločil. V ušesih mu

je še zvenel lisičji glas in poskusil je. Pa je takoj utihnil, ker se je ustrašil svojega glasu. Napeto je prisluhnil, lisica pa se je spet oglašala in Luki se je zazdelo, da se obrača proti njemu, čeprav popolnoma za hrbtom. Opogumljen je še dvakrat kratko zakavkal, se obrnil na sedežu, kolikor se je dalo in dvignil puško ter otrpnil.

Lisjak je obstal kot vkopan. Ali je prav slišal? Obrnil se je v smer, iz katere je pričakoval ponoven klic, vlekel v nos veter ter nemirno obračal črna uhlja. In spet je dvakrat zakavkalo. Lahen piš vetra se je mešal z oddaljenim vabljenjem lisice. Zdaj ni več dvomil; kliče ga lisica, nekje z dobro znane senožeti pod Hudičevjem. Z nezmotljivim čutom je izbral najkrajšo pot. Ni mu bilo mar globoke grape, tokrat ni izbiral lažje poti, ni se ustavljal vsakih nekaj korakov, da bi preveril veter. Mudilo se mu je, vabila je lisica. Pritekel je med redke smreke na robu senožeti. Z očmi je preblisknil po beli čistini pred seboj... vse je bilo mirno. Bil je prepričan, da se je klic, ki ga je vabil, slišal nekje od starega hrasta, ki je osamljen čemel sredi travnika. Sedel je v sneg in vlekel v nos ter opazoval okolico. Mora se še oglašiti. Dvignil je glavo proti luni in zakavkal: »Kav, kav, kav!«.

Luka, ki je ves otrpel z živčnimi očmi begal po beli pokrajini pod seboj in iskal najmanjšo spremembo v pokrajini, je slutil lisico nekje v bližini, pa vendar je, ko se mu je lisjak zadrl za hrbtom, v njem vse vzvalovilo. Kri mu je butnila v glavo, roke so se mu zatresle in skozi možgane mu je švignila misel: »Hudiča, saj nisem več zelenec!« Tako blizu še ni slišal lisičjega kavkanja in obšlo ga je, da bi še enkrat poskusil, vendar je takoj potlačil to misel, zavedajoč se, da bo lisica iz takšne bližine prepoznala prevaro.

»Samo mirno, samo mirno!« se je miril Luka in počasi uprl bokarico v ramo.

Lisjak ni dolgo čakal. Čeprav se je čistini in odprtih senožeti navadno izogibal, ga je neznana sila vlekla proti temnemu hrastu. V smrček mu je veter nekajkrat prinesel tudi dobro znani nevarni vonj po človeku, ki bi se mu običajno vedno na daleč ognil, tokrat pa je stekel proti hrastu.

Ko je Luka zaznal temno, premikajočo se senco pod prežo, je v trenutku spoznal starega znanca. Še tisto malo hladnokrvnosti, ki jo je s težavo ukazoval samemu sebi, se je spremenilo v neobvladljivo valovanje in kot omamljen je strmel v lisjaka, ki se je približeval v rahlem teku. Luka je rad dobro pomeril, preden je ustrelil; najraje je sprožil, ko je lisica obstala, tokrat pa je šlo vse narobe. Lisjak se mu je skoraj za hrbtom bližal vedno hitreje. Sunil je s puško proti njemu in ko ga je ujel v daljnogledu, je sprožil, ne da bi puško dovolj uprl v ramo. Ko je počilo, je Luko zaskalelo nad očesom

in glavo mu je vrglo nazaj. Daljnogled na puški mu je zasekal globoko rano nad očesom. Kri iz prebite arkade mu je zalivala oko in med presledki utripajoče očesne veke je videl, da lisjak leži. Tokrat je puško porinil v ramo do skrajnosti, prst je samodejno preskočil na drugi sprožilec in ko je lisjak zadnjič dvignil glavo, je še enkrat sprožil. Ne da bi se prepričal, kako je z lisjakom, je takoj odložil puško, hitro izvlekel robec in si ga pritisnil na krvavečo rano. Kapo si je potegnil na oči, da mu je držala zasilno obvezo in z zdravim očesom ošvrknil lisjaka, ki je v njegovo veliko olajšanje negiben ležal v snegu. Pospravil je vso »kramo« in se spustil s preže. Ker tudi mrtvim lisicam ni zaupal, je lisjaka najprej dregnil z nogo. Ko se je prepričal, da v njem ni več življenja, je pokleknil v sneg in z roko potegnil po zlato rumenem kožuhi. Dolga zimska dlaka

se je voljno upogibala in nežno drsela skozi njegove prste. Kot bi se opravičeval, je gladil lisjakov kožuh in polglasno mrmral: »Prelep si za kučmo, pa tudi nobena baba te ne dobi za ovratnik, med moje najlepše trofeje te obesim, tam je mesto zate!« Ko je tako mrmral, se je v daljavi spet oglašila lisica in nato še ena bliže.

Za trenutek ga je prišlo, da bi spet zlezl na prežo, pa je vrgel pogled na uplenjenega lisjaka, si popravil robec na krvaveči rani in skozi nasmešek zamrmral: »Dovolj je za danes krvi, lisičje in moje!« Optal si je nahrbtnik, puško in lisjaka in ko so njegovi koraki zamrli v daljavi, se je v bregu nad starim hrastom oglašila lisica, kav, kav, kav... in nato še ena.

V globeli pod Hudičevjem je mlad lisjak zastrigel z uhlji in stekel proti glasovom, ki so vabili.

Foto J. Černač, Diana

V Trenti so proslavili 40-letnico gojitvenih lovišč in ribištva Slovenije

Drugega septembra letos so gojitvena lovišča Slovenije in Zavod za ribištvo praznovali 40-letnico ustanovitve; takrat so postali Uprava gojitvenih lovišč Slovenije.

Praznovanje so pripravili na posebnem prostoru Na Logu v Trenti (Triglavski narodni park). Slavnosti se je udeležilo okrog 700 ljudi, predvsem poklicnih lovcev in ribičev z ženami, prijatelji in znanci. Med njimi so sedeli tudi častni gostje.

Prireditev je bila razdeljena v dva dela. Prvi del je sestavljalo zasedanje vseh delavcev – članic Skupnosti OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije, ki ga je odprl predsednik zbora delavcev Julijan Črv, ki je po otvoritvenem nagovoru predal besedo predsedniku poslovnega odbora Skupnosti OZD Ivanu Nečemarju. Nečemar je izčrpno poročal o dejavnosti gojitvenih lovišč in Zavoda za ribištvo od zadnjega zasedanja, ki je bilo pred petimi leti v Kočevju. Seveda ni pozabil poudariti pomembnega dogodka – obletnice.

Predsednik zbora Julijan Črv je nato izročil 49 zaslužnim delavcem in delavkam posebna priznanja Skupnosti (32 bronastih, 9 srebrnih in 5 zlatih).

Zlata priznanja so dobili Feri Prelec, Alenka Ocvirk, Maks Konečnik, Štefan Karba in Ciril Bradašjka, **srebrne** pa Štefan Bedič, Alojz Primožič, Andrej Švab, Marjan Žnidaršič, Ignac Horvat, Geza Šek, Ilimir Kranjec, Rado Gruntar in Zvone Semrl.

Ob 13. uri se je začel slavnostni del proslave, ki ga je s kratkim uvodom najavil Ivan Nečemar. Za njim je spregovoril slavnostni govornik, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije in član CIC inž. Marko Bulc. Med drugim je v govoru dejal:

»...Lovstvo ni še nikoli imelo pred seboj tako pomembnih nalog kot zdaj. V tržnih odnosih, ki se uveljavljajo pri nas kot izhod iz krize, bodo interesi uporabnikov prostora zagotovo še bolj konkurenčni, še bolj zaostreni kot doslej. Svojo ceno bodo dobili zlasti učinkovitost gospodarje-

Slavnostni govornik na proslavi v Trenti je bil inž. Marko Bulc

nja, donosi in profit. In če bo pri tem vsakdo videl le svoje kratkoročne interese – gozdarji najvišji donos lesa, kmetijci največje hektarske pridelke in lovci največjo številčnost divjadi – bomo dolgoročno ravnali v nasprotju z ekonomijo in ekologijo. Gozd nima samo proizvodne funkcije, temveč tudi varstveno. Lov ne more imeti za cilj samo visoko številčnost divjadi posameznih vrst in visok odstrel, ker dobiva vse bolj tudi rekreativen pomen – sprostitvev in uživanje v naravi. Tudi kmetijstvo nima samo proizvodnega pomena, temveč tudi širšega. Toda če hočemo kaj imeti, moramo tudi kaj žrtvovati. Če bomo npr. hoteli na Kočevskem ohraniti zveri, potem tam paša drobnice ne more biti gospodarski cilj. Take stvari pa kaže opredeliti na narodno gospodarski ravni, saj ne gre samo za lokalne interese.

Ivan Nečemar je izčrpno poročal o dejavnosti gojitvenih lovišč in Zavoda za ribištvo

Vse povedano kaže, da bo v prihodnje glavna naloga usklajevanje interesov vseh uporabnikov prostora, tako glede ciljev kot ukrepov. Pri tem doslej nismo imeli veliko uspehov, kljub mnogokrat zapisanim nalogam. Ni bilo dovolj strokovnega prijema, pa tudi ne prave volje. Ljubitelstvo in prostovoljno delo, ki sta velika zaobljuba lovcev, pri tem odpoveata, saj je potrebno strokovno delo in profesionalen prijem.

Reorganizacija lovske zveze po lovskogojitvenih območjih ni uspela. Tradicija je odigrala svojo negativno vlogo po načelu stara navada, železna srajca. Zato kaže poskusiti drugo pot. Izdelati je treba strokovne zasnove za urejanje kmetijskih in gozdarskih površin za vsako lovskogojitveno območje posebej. Nato je treba s temi argumenti okrepiti vlogo lovstva v prostoru, zakonodajo pa dopolniti tako, da ne bo zahtevala samo dogovarjanja in usklajevanja interesov, temveč, da bo sankcionirano zahtevala, da vsi uporabniki prostora upoštevajo strokovne zasnove.

Ta pot zahteva verjetno nekaj ustrežnejših strokovnih delavcev pri LZS za svetovanje in sofinanciranje izdelave strokovnih zasnov za vsa lovskogojitvena območja, ki naj jih izdelajo ustrezni inštituti oziroma projektne organizacije v sodelovanju z zavodi za varstvo narave in kulturne dediščine.

Konec julija 1989 je odšel v zaslužni pokoj Ivan Fabjan – Niko (na sliki v sredini), ki je bil več kot 35 let direktor Zavoda za gojitev divjadi Triglav – Bled in nato direktor edinega slovenskega narodnega parka, Triglavskega narodnega parka (TNP). Za to, da imamo Slovenci Triglavski narodni park, ima med drugim največ zaslug prav Ivan, ki mu je to prečudovito visokogorsko naravno dediščino uspelo iz ZGD Triglav-Bled ohraniti tudi našim zanamcem kot TNP. Za zasluge pri varstvu in gojitvi divjadi ter narave nasploh je Fabjan dobil številna lovska in državna odlikovanja in priznanja. Vsi slovenski lovci, planinci in ljubitelji tega dela Slovenije si želimo z Ivanom Fabjanom še dolga leta plodnega sodelovanja.

Vse Foto B. Krže

Izdelava takšnih študij in projektov bi bila lahko tudi ambicija Zavoda Triglavski narodni park, ob večji uporabi stroke pa celo GLS, če naj jutri, še bolj kot danes, velja načelo: kar iz lovišča vzameš, moraš vložiti nazaj v lovišče. Finančna sredstva za to ne bi smela biti problem.

Po vsem tem, zlasti, ker se kar čez noč ne bo vse spremenilo, imajo GLS, tako kot lovstvo nasploh, svojo pomembno vlogo tudi še v prihodnje. Zato, ker številčnost divjadi nekaterih vrst v kulturni krajini ne moremo uravnati drugače kot z odstrelom, zato, ker ima lovstvo izjemno pomembno vlogo pri uporabljanju in urejanju prostora za ohranitev narave in naposled zato, ker smo lovci zaradi našega ljubitelstva pripravljeni to početi.

In če bomo hoteli v Sloveniji ohraniti neokrnjeno naravo, kaže še kje iti po poti Triglavskega narodnega parka, kjer so temeljni odnosi urejeni z zakonom... Na slavnostni proslavi, ki jo je povezoval Borut Mencinger, so nastopili tudi Gorenjski rogisti, ki jim je Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo podarila lovski rog. Skupnost je nato izročila svoje priznanje tudi zunanjim sodelavcem, lovcom in ribičem, ki so s svojim delom zaslužni pri dejavnosti skupnosti. **Zlato plaketo** so dobili: Bruno Skumavc, Veljko Varičak, Marjan Kotar, Milan Knežević in Janez Črnač. **Srebrna priznanja** pa so dobili: Voj-

ko Podgornik, Janez Šinkovec, Miha Adamič, Albin Knafl, Josef Mihajlovič ter DO Radgonski sejem in PPC Gorenjski sejem – Kranj. Posebno priznanje so dobili tudi zastopniki narodnega parka Gran Paradiso, Švicarskega kantona Chur, Koroškega deželnega lovstva in narodnega parka Hochtaunus. Za dobro in solidno poslovno sodelovanje so dobili priznanje tudi trije dolgoletni poslovni partnerji – Franz Bernet iz Nemčije, Bertolini iz Italije in Hans Fanzo iz Avstrije.

Po krajšem kulturnem programu, v katerem so nastopili dramski igralec Boris Kralj z Zdravljico in Trentarski pevski zbor s pesmijo Triglav moj dom, se je začelo tudi družabno srečanje. Ker so delavci gojitvenih lovišč raztreseni po vsej Sloveniji, je bilo tu dovolj priložnosti za medsebojne pogovore, nova poznanstva in utrjevanje starih poslovnih in prijateljskih vezi. Številni gostje, prijatelji in sodelavci so pozno v noč obujali spomine na lovska in ribiška doživetja.

N. I.

Lovsko strelsko tekmovanje treh dežel

Lovska zveza Slovenije je bila letos prvič pokrovitelj tradicionalnega, 6. lovsko-strelskega tekmovanja treh dežel. Tekmovanje je bilo 27. 8. 1989 na novem olimpijskem strelišču Črne njive pri Ilirski Bistrici. Tekmovalce je v prelepem sončnem jutru pozdravil predsednik IO LZS za strelstvo Janez Bulc, ki je na kratko orisal pomen teh tekmovanj, z željo, da bi z njimi nadaljevali in tudi tako krepili medsebojno sodelovanje in prijateljstvo med lovci treh dežel, strelcem pa je zaželel veliko športnega uspeha in dober pogled.

Tekmovanje je organizirala strelska družina 4. junij iz Ilirske Bistrice. Strelci so tekmovali ekipno in posamezno na 25 glinastih golobov, z 10 strelci v tarčo srnjak in v lovski kombinaciji. Prvih šest strelcev na glinaste golobe in v tarčo srnjak je za posamično uvrstitev streljalo še po eno serijo na 25 golobov in 10 strelcev v tarčo srnjak. Doseženi rezultati so bili povprečni. Razmeroma slabe rezultate v tarčo srnjak so dosegali strelci iz zamejstva, kar pa je razumljivo, saj v njihovem strelskem tekmovanju ni te discipline.

Od zamejskih lovcev so s po dvema tričlanskima ekipama sodelovali na tekmovanju Klub prijateljev lova – Celovec, Društvo

slovenskih lovcev Furlanije-Julijske krajine – Doberdob, Koroška lovska zveza in Italijanska lovska zveza iz Trsta.

V lovski kombinaciji-ekipno so že drugič zapored zmagali strelci LD Brezovica (V. Čuden, F. Končan, T. Končan), ki pa so letos zastopali ZLD Ljubljano.

Rezultati tekmovanja:

Ekipno – kombinacija

1. ZLD Ljubljana, 2. ZLD Maribor, 3. LZ Slovenije, 4. ZLD Gorenjske II, 5. Savinjsko-Kozjanska ZLD Celje, 6. Koroška I, 7. ZLD Gorenjske I, 8. ZLD Gorica, 9. ZLD Notranjskega LGO, 10. Obalno-Kraška ZLD Koper.

Ekipno tarča srnjak

1. ZLD Notranjske, 2. ZLD Maribor, 3. ZLD Ljubljana.

Ekipno glinasti golobi

1. ZLD Gorica, 2. ZLD Ljubljana, 3. Trst I.

Posamezno – kombinacija

1. Viktor Čuden, 2. Drago Peric, 3. Jože Grubelnik, 4. Dušan Urankar, 5. Ruda Peric, 6. Jože Česnik, 7. Peter Traven, 8. Tomaž Končan, 9. Mitja Kersnik, 10. Tone Markič.

Posamezno – glinasti golobi

1. Rino Zechin, 2. Jože Grubelnik, 3. Viktor Čuden.

Posamezno – tarča srnjak

1. Drago Peric, 2. Damjan Kandare, 3. Tone Markič.

Na koncu tekmovanja se je Janez Bulc vsem tekmovalcem in zlasti organizatorjem tekmovanja zahvalil za vzorno izpeljano tekmovanje in ob burnem ploskanju zmagovalcem podelil pokale in bogate nagrade. Po objavi rezultatov in podelitvi nagrad so tekmovanje pozdravili in pohvalili tudi vsi predstavniki zamejskih ekip. Predstavniki Koroške lovske zveze g. Kraut pa je povabil vse sodelujoče na naslednje tekmovanje treh dežel, ki bo prihodnje leto v Pliberku. Pokale in nagrade za tekmovanje so prispevali MIP-Nova Gorica, ABC Pomurka, Jadran Sežana, Minotest-Ajdovščina, Javor-Pivka, Pivovarna Union, Slovin, Zastava avto, Emona, Dana-Mirna, Krka-Novo mesto, Kompas, Lovska zveza Slovenije, Jelen-Snežnik, Medved-Kočevje, Fazan-Beltinci in Zavod za ribištvo Slovenije. Pokrovitelj tekmovanja, Lovska zveza Slovenije, se vsem darovalcem nagrad lepo zahvaljuje.

L. Černe

Čeprav so bile nagrade in pokali mikavni, pa je bil osnovni cilj strelskega »tekmovanja treh dežel« sožitje in prijateljstvo med lovci, ne glede na državljanstvo

Foto J. Pahor

Približajmo sebi in drugim lovsko kulturno tradicijo

»Lovec«, beseda, neštetokrat izgovorjena in zapisana, največkrat označi človeka kot plenitelja, ki s puško posega v živalski svet, človeka, ki si jemlje pravico delati selekcijo v naravi. Ob teh človekovih srečanjih z naravo, z živalskim svetom, sta se začeli razvijati tudi lovska kultura in etika. Doživetja v naravi so se prenašala na slikarsko platno, v pisano besedo, v zapeto pesem ali pa v na lovski rog odigrano melodijo. Ljudje nas večinoma poznajo kot lovce v zelenih krajih s puško na rami, videvajo nas, ko se povešimo ob uplenitvi trofejne divjadi, redke pa so priložnosti, da nas spoznajo kot ljudi-lovce, ki obujamo in negujemo lovsko kulturno tradicijo. In prav ta motiv je gнал nas, žirovske lovce, da smo organizirali *lovski kulturni večer*, ki je sovpadal tudi s proslavo

praznovanja 4. julija – dneva borca. Pripravili smo izbor pesmi, novel in skladb, ki naj bi krajano žirov in okolice skušale čim bolj pričarati življenje v naravi in človeka kot del te narave.

Slovenska pesem živi že stoletja in se je prenašala iz roda v rod. Naše narodno izročilo je dediščina naših dedov in pradedov, moč, iz katere so črpali energijo za življenje in obstoj. To so naše korenine, naše bistvo. Tako kot so prepevali naši dedje, bomo tudi mi, danes mogoče še bolj kot včeraj. Pesem nas združuje in nam daje veselje, v njej začutimo utrip slovenske duše, njeno mehko in moč, radost in bolečino, voljo do življenja in sreče. Sreča, to je biti v naravi, jo gledati, doživljati in z njo govoriti. Kdo ve, mogoče lovec res govori z naravo, drevesi, ki se vzpenjajo v nebo, s travo, svetlikajočo se v jutranji rosi, s studenčkom, ki žubori iz globine, in s soncem, ki

Vinko Mlinar in Janez Jereb st. si z zanimanjem ogledujeta lovsko motive slikarja Andreja Militarova

Foto: B. Zemljarič

Lovski pevski zbor iz Medvod med nastopom, na levi strani Gorenjski rogisti

Foto: B. Zemljarič

je ravnokar pomežiknilo v nov dan. Človek in narava se združita v eno in od radosti zemlja vzdrti in človek zapoje: »Kako si lep, oj gozd zelen, ves z rožami si okrašen, veselo ptice tu pojo, nikjer pač ne tako lepo!«

Ljubitelji pesmi, te neprecenljive kulturne dediščine, pa so bili vedno tudi slovenski lovci, zato ni naključje, da je tudi lovska pesem vse bolj v središču kulturnega snovanja naših lovskih družin. Zdravljica, Bohor, Prišli so štirje jagri, Halo, halo in druge lovske pesmi nam je predstavil po vsej domovini znani in uveljavljeni Lovski pevski zbor iz Medvod, za ustanovitev katerega so dali pobudo lovci-pevci, a je kmalu po ustanovitvi prerasel interese LD Medvode. Z leti se je, predvsem zaradi velikih obveznosti, začela menjavati sestava zbora, vendar je vedno prevladovala težnja, da zbor ostane lovski pevski zbor in tako bodo jeseni zaokrožili 13 let aktivnega in uspešnega delovanja.

Lovci smo veliki ljubitelji zvokov, kajti v zvokih je življenje in življenje je narava, gozd, živalski svet. In življenje je tudi instrument, na katerega igramo, da nam veselo zaigra srce in vrnemo naravi, kar nam daje. Povezanost z naravo čutijo le tisti, ki živijo z njo, ki jo imajo radi. ... Lovci radi prisluhnemo tudi čudovitemu zvoku lovskega roga. Rog lovcu nadomešča besedo, kadar je sam in po gozdovih in dolinah prenaša sporočila drugim lovcem. Melodija lovskih rogov postaja last vse več ljudi, vse več je ljubiteljev te umetnosti. Pojoč zvok, ki zadoni v naravi, omenja veselje, radost. Kako vznemirljivi so glasovi živali, ruk jelenov, bokaenje srnjakov, zavijanje volkov, svatovsko petje

ruševca. In v hladnem jesenskem jutru, stoječ na križpotju gozdnih poti, čakaš znano, tako zeleno pesem psa goniča. Samo žvrgolenje ptic in oster veter ti delata družbo, ti pa čakaš, poslušaj bitje svojega srca, dokler — dokler nekje, niti ne tako daleč, ne zaslišiš težko pričakovanega znanega soprana istrijanke, ki se mu je pridružil še tenor posavca, in še eden in še eden. ... in ubra na pesem psov goničev, razlega joča se čez polja, skozi grape in med vejami dreves, je darilo za tvojo potrpežljivost, za tvoje želje po nečem enostavnem, pa vendar tako čudovitem. In čudoviti zvoki lovskih rogov Gorenjskih rogistov so nam odigrali skladbe Pozdrav rogistov, Uprizoritev lova, Lovska koračnica, Zeleni gozd je lovčev raj, Pozdrav lovini. Zelo mlad ansambel so še, saj za svoje rojstvo štejejo leto 1988, pa vendar so imeli že več kot 40 koncertnih nastopov, med drugim so letos sodelovali tudi na srečanju lovskih pevskih zborov in rogistov v Vipavi. Naslednje leto naj bi bilo to tradicionalno srečanje na Gorenjskem.

Slovenski narod z bogato kulturno tradicijo na vseh področjih, tudi na likovnem, potrjuje, da tudi mlada generacija sledi temu, kar nam je zapustila slovenska likovna preteklost s svojimi velikimi likovnimi imeni. Prav zato smo bili še posebno veseli, da se je v galeriji DPD Svoboda v Žireh z več kot 30 likovnimi deli predstavil bralcem revije Lovec in večini slovenskih lovcev dobro znani slikar-samorastnik Andrej Militarov iz Pirnič pri Medvodah. Za njegovo risbo sta značilna predvsem krajina in živalski svet. Zajččka, ki tečeta v jesenskem jutru mimo obeležja, jelen v roku,

lisica v zimskem večeru ali pa jazbec, ki je pokukal čez rob ob mesečini, ter druge slike so razvedrile številne obiskovalce te razstave.

Dolg aplavz ob predstavitvi slikarja in njegovih del ter dejstvo, da kar lep del slik s te razstave krasi lovske sobe žirovskih lovcev, naj bodo nagrada in spodbuda za nova snovanja. Sliki ruševca in divjega petelina, ki ju je slikar ob tej priložnosti podaril lovskemu pevskemu zboru iz Medvod in naši LD, bosta trajen pomnik na lep lovski kulturni večer. Ideja zanj je nastala spontano, najprej zgolj z željo po razstavi slik z lovskimi motivi, ki pa smo jo kasneje obogatili še z nastopom lovskega pevskega zbora in Gorenjskimi rogisti. Vezna beseda Irme Mahnič in odlomka iz novel Ivana Tavčarja V Zali ter F. S. Finžgarja Na petelina, ki ju je prebral Milan Trojar, so bili izpovedani tako doživeto, da je človek dobil občutek, kot da je sam sredi dogajanja, da je v naravi in ne v dvorani. Skoraj polna dvorana (več kot 250 ljudi) pa je prepričljivo potrjevala, da je prireditev popolnoma uspeša.

PS.

Lovci sami moramo dati priložnost in možnost nelovcem, da nas spoznajo tudi drugače, ne zgolj kot lovce s puško na rami, ki radi s kozarčkom žganega praznujejo uplenitev trofejne divjadi!

Darko Hudolin

Odprt lovski dom LD Moravci

Lovci LD Moravci so otvoritev lovskega doma povezali z 22. julijem — dnevom vstaje slovenskega naroda in ta dogodek proslavili tudi s pestrim kulturnim in slavnostnim sporedom. Slavnostni govornik je bil Franc Šetinc, program pa so povezovali pevski zbor in rogisti ZLD Prekmurje pod vodstvom Jožeta Grelca in Frančka Zvera. Recitali so učenci OŠ Bogojina. Vsekakor smo o rojevanju in končni otvoritvi lovskega doma, ki stoji kot značilna panonska zgradba na Jelovškovem bregu v Tešanovcih, največ izvedeli iz priložnostnih govorov starešine LD Moravci Jožeta Česarja in Franca Šetince.

Želje članstva, da bi dobili lastno zavetje, segajo že v sedemdeseta leta, vendar jim takratne raz-

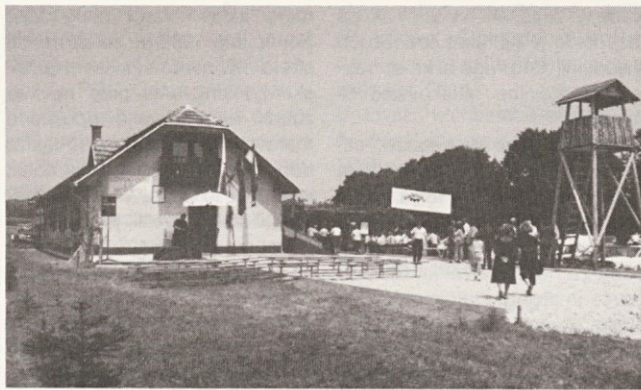
mere zidave niso omogočale. Konec leta 1985 pa so se morali strelci na meddružinskem strelskem tekmovanju pred nevihto zateči med zidovje opuščene moravske žage. In tam so takrat trdno sklenili: poskusimo dobiti in urediti to žago! Gradbeni odbor, ki so ga izvolili, je uredil vso potrebno dokumentacijo in akcija se je začela. »Delovna aktivnost je marsikdaj pojenjala,« pripoveduje starešina, »zlasti ker je zmanjkovalo sredstev, ki jih je požirala zidava; sredstev iz lovišča pa nismo smeli uporabljati.« Odločili so se, da bodo objekt usposobili izključno s prostovoljnimi delom in s prispevki članov. To pa ni bila lahka naloga. Zahtevala je izredno poštrevolnost, zelo veliko udarniških ur, odpovedovanje, dopolnjevanje, mnogo je bilo tudi očitkov. Naposled pa je zrasel vsem članom, ne le posameznikom, lep »spomenik«. Niso se pozabili ponovno zahvaliti za prostovoljno finančno pomoč vaščanom Moravskih Toplic, Tešanovcem, Suhega vrha, Vučje gomile in Sel-Fokovec. Velike zasluge gredo tudi delovni organizaciji ABC DO zunanja trgovina, KS Moravske Toplice in Tešanovci in mnogim posameznikom, samostojnim obrtnikom in podjetjem. S prostovoljnimi delom sta jim nesebično priskočili na pomoč tudi LD Križevci in LD Bogojina.

V slavnostnem govoru, ki ga je imel Franc Šetinc, je poleg opisa političnega trenutka zbranim povedal tudi tole:

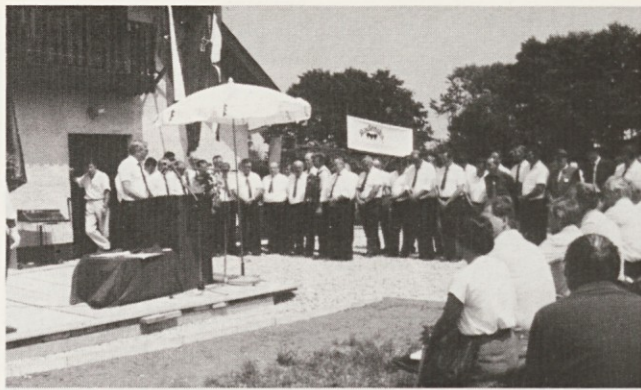
»...Opravičujem se vam, ker sem vam vzel toliko časa za razglabljanje o političnih temah. Tu smo se vendar zbrali, da na dan vstaje slovenskega naroda proslavimo velik podvig moravskih lovcev. Zgradili ste čudovit

Ob otvoritvi lovskega doma LD Moravci je zbranim spregovoril tudi Franc Šetinc

Prenovljena panonska žaga je postala novi dom moravskih lovcev. Otvoritveni trak pred vhodom je na slavnosti prerezal predsednik SO Murska Sobota A. Gerenčak.

Utrinek iz kulturnega programa, ki je potekal pred domom LD Moravci – nastop LPZ Medvode

lovski dom v panonskem slogu. Postavili ste si lasten dom za predavanja, kulturne prireditve, razstave, zabave in vse drugo, za kar ste bili doslej prikrajšani. Večnamenski objekt je nastal s prostovoljnim delom, z veliko ljubezni do lovstva, pa tudi kot rezultat spoznanja, da je potreben tako lovcem kot tudi Moravcem v celoti. To dokazuje tudi zanimanje delovnih organizacij Radenska – tozd Moravske Toplice, ABC Pomurka – zunanja trgovina in drugih podjetij, ki so priskočile na pomoč.

Ne bom imenoval številnih posameznikov, obrtnikov in kmetov, ki so pomagali pri zidavi doma in urejanju okolice, ker je to storil tovariš Česar pred mano. Ravnal se bom po znanem reku, ki pravi: Nihče imenovan – nihče pozabljen! Prepričan sem, da boste uspehe v prihodnje – v ozračju sloge in medsebojnega zaupanja – še pomnožili. Nikoli ne smete pozabiti, da ste neločljivi sestavni del slovenske lovске organizacije z ugledom in veljavo, ki nam jo države z daljšo lovsko tradicijo lahko samo zavidaajo. Razvili smo uspešno gospodarjenje v loviščih, ustvarili smo kvalitetne samoupravne odnose, visoko lovsko etiko, naša dejavnost se je razvejila na številna področja – od gojitve in varovanja divjadi do založništva, fotografije, zborovske ustvarjalnosti, glasbe ter likovne in druge umetnosti.

Seveda nas ti uspehi ne smejo uspavati. Ni razlogov za samozadovoljstvo. V našo organizacijo prihajajo novi rodovi, zato se moramo nenehno truditi, da se ne skalijo odnosi in da ne zanemarimo skrbi za našo divjad, za vse lepo v naravi. V sodobnem času je nemalo nevarnosti, ki nam grozijo, da se ujamemo v pasti divje urbanizacije, pretiranega hrupa

cestnega prometa, pogoltno pozidave kmetijskih zemljišč, nepravilne uporabe zaščitnih kemičnih sredstev, napačnih melioracij in drugih nevarnosti, ki lahko še bolj porušijo ravnovesje v naravi, s tem pa tudi v človeku.

V Lovski zvezi Slovenije veliko razmišljamo o tem, da bi bilo lovstvo bolj odprto in dostopno širši javnosti, ki bi tako lahko pravičnejše vrednotila delež, ki ga prispevajo lovci pri varovanju narave. Žal imajo mnogi ljudje povsem napačne predstave in predsodke o lovstvu in lovcih tudi zato, ker se mnoge družine in zveze preveč zapirajo v svojo samozadostnost, namesto da bi še bolj razvile sodelovanje z vsemi dejavniki, od kmetijstva in gozdarstva do naše šole in družbenopolitičnih organizacij in družbenih gibanj, vključno Zelenih. Javne kritike se lahko upravičeno boje samo divji lovci in pa tisti redki posamezniki, ki s svojim nelovskim obnašanjem samo dokazujejo, da so prezgodaj ali pomotoma prišli v našo lovsko organizacijo.

Ni naključje, da ste otvoritev doma povezali z 22. julijem – dnevom vstaje slovenskega naroda. To je priložnost, da se spomnimo junaških časov, ki se nam jih zares ni treba sramovati. Pod Titovim vodstvom smo se dvignili v upor proti do zob oboroženim armadam v času, ko je Evropa ječala pod nacističnim škornjem. Takrat smo se vključili v Evropo na najboljši mogoč način: v bojujočo se Evropo, ne v kapitulantsko, ki je bila pripravljena pasti na kolena in čakati, da se drugi žrtvujejo za njihovo osvoboditev. Zato odločno zavračamo vse, ki izkoriščajo današnjo krizo, cinično sprašujejo, ali se je sploh splačalo iti v partizane, kakor da je mogoče drugo

svetovno vojno, okupatorje in domače izdajalce, več kot 60 000 izgnanih Slovencev že prva leta vojne, neštete padle partizane, ustreljene talce in pobite taborišnike enostavno zbrisati, kakor da jih nikoli ni bilo. Naš narodnoosvobodilni boj bo še dolgo naše žlahtno izročilo, naša najboljša inspiracija, pa tudi merilo, kadar se bomo znašli na usodnem razpotju, ko bo treba izbirati med silami napredka in silami reakcije, med svetlobo svobode in temino suženjstva. Škoda, da smo včasih na to žlahtno drevo cepili kako sadiko, ki se v našem podnebjju ni mogla prijeti in je zato zrasel marsikateri jalov cvet, ki se ga zlepa ne moremo znebiti!«

Kljub uspehu pa ni razlogov za samozadovoljstvo, kot je rekel Franc Šetinc. Tega se 35 moravskih lovcev zaveda. Njihovi cilji so usmerjeni v bogatitev društvenega življenja in v urejanje boljših življenjskih razmer za divjad v 2200 ha velikem lovišču. Čeprav imajo danes že več kot 3 ha svojih kmetijskih zemljišč, namestavajo še naprej odkupovati kmetijske površine, urediti račnjak in zgraditi strelišče za streljanje na glinaste golobe.

Skupna želja vsega članstva je, da bi dom v resnici združeval vse članstvo, kjer bo potekala tovariška društvena dejavnost, kjer naj bi se stikale in urejale skupne poti in hotenja. Tukaj se bodo srečevali s svojimi tovariši in tu bodo dobrodošli vsi, ki so jim pomagali zgraditi spomenik, ki jih bo večno spominjal na odpovedovanje, udarniške ure, pa tudi na ure nesoglasij, ki so se končno umirile pri skupnem cilju, ki je danes vsem v ponos. Zanj bosta skrbela gospodarja J. Recek in G. Morec.

B. L.

LD Begunje ima 40 let in novo hladilnico

Predzadnjo septembrsko soboto so člani LD Begunje pri Cerknici slavnostno proslavili 40-letnico svoje družine in sočasno otvoritev nove hladilnice za divjačino. Da jubileje svoje družine obeležijo z novimi objekti, je že tradicija. Tako so ob tridesetletnici odprli novo lovsko kočjo.

Hladilnico so začeli zidati aprila letos, vanjo pa so člani vložili kar 1400 ur prostovoljnega dela. Precej je družini pomagala tudi Agrotehnika-Gruda, tozd Lovec, predvsem z avansiranjem sredstev na račun prihodnjega odkupa divjačine, deloma pa tudi s posameznimi hladilniškimi elementi. Prostor za zidavo pa je lovcem dala Mercator – KZ Cerknica.

Hladilnica, njena sedanja vrednost znaša okoli sto milijonov dinarjev, ni kdove kako velik objekt, a izredno pomemben za uspešno poslovanje lovске družine. LD Begunje spada namreč med tiste, ki jih noben odkupovalec mesa uplenjene divjadi ne bi smel prezreti. Njeni člani, 58 jih je, uplenijo okoli 120 glav srnjadi, 30 glav jelenjadi in do 25 glav divjih prašičev na leto.

V njihovem lovišču, ki meri 4100 hektarov lovnih površin, so poleg omenjene divjadi še medved, ris in celo volk. Begunjski lovci gosta s ponosom peljejo v svoje lovišče, kjer mu imajo kaj pokazati. Imajo celo vrsto visokih prež, od tega šest zelo udobnih, pokritih, ki so uporabne tudi pozimi. Poleg prež pa so v zadnjih letih postavili še štiri avtomatske krmilnice hercules, s čimer so vplivali na povečanje števila divjih prašičev v svojem lovišču, hkrati pa so se zmanjšale škode, ki jih je prej povzročala divjad na

40-letnico so v LD Begunje proslavili z novo hladilnico

Foto: A. Dvoršak

poljih. Ob koruzi, ki je porabijo okoli pet ton na leto, pripravijo tudi več ton sene, ki ga shranijo v številna krmišča, obdelujejo več krmnih njiv, spomladi pa založijo solnice z več sto kilogrami soli.

Kot je v slavnostnem govoru ob otvoritvi hladilnice in 40-letnici ustanovitve LD Begunje poudaril njen starešina Andrej Rupar, je skrb za vlaganje v lovišče in za gojitev divjadi v njegovi družini na prvem mestu, takoj za tem pa dobri medsebojni odnosi med njenimi člani.

Da slednje drži, smo se lahko že večkrat prepričali, nazadnje tudi na družabnem srečanju ob lovski koči, ki je sledilo slavnostni otvoritvi hladilnice in ki se ga je udeležilo prek 200 lovcev, njihovih družinskih članov in prijateljev.

A. Dvoršak

Veterani ZLD Ljubljana tretjič za pokal

Veterani ZLD Ljubljana (starost nad 55 let) so se 3. septembra 1989 že tretjič pomerili v streljanju na umetne golobe in v tarčo srnjak. Prireditve so tudi tokrat organizirali prizadevni člani LD Šentjošt. Potekala je v izredno slabem vremenu, vendar to ni moglo vplivati na vedro razpoloženje starih »mačkov«. Prijaznost in ustrežljivost domačih lovcev je premostila tudi to naravno nevšečnost.

Tokrat so bile povabljene tudi ekipe sosednjih Zvez lovskih družen, zaradi slabega vremena pa je na tekmi sodeloval le zastopnik ZLD Novo mesto. Povabljeni sta bili še ekipi obeh zamejskih slovenskih lovskih organizacij,

pa jih zaradi slabega vremena kljub poprejšnjemu zagotovu ni bilo. Tekmovalo je 25 lovcev.

Pravo veselje je bilo opazovati tekmovalno prizadevnost starejših lovcev, ki je bila toliko večja, čim starejši je bil tekmovalec. Ti so se najbolj veselili vsakega zadetega goloba. Tekmovanje je pokazalo, da leta niso vedno odločilna za uspeh, saj je najstarejši tekmovalec (77 let) dosegel kar dve tretjini zadetkov na umetne golobe (10 od 15).

Rezultati tekmovanja:

Tarča srnjak: 1. Stane Tomažič, LD Toško čelo – 91 krogov; 2. Stane Strnad, LD Toško čelo – 90 krogov; 3. Ivan Podgornik, LD Motnik-Špitalič – 90 krogov.

Umetni golobi: 1. Janez Dolničar, LD Polhov Gradec – 16 (13+3) golobov; 2. Tine Gubanc, LD Vodice – 14 golobov; 3. Ivan Podgornik, LD Motnik-Špitalič – 14 golobov.

Kombinacija: 1. Janez Dolničar, LD Polhov Gradec – 194 točk; 2. Ivan Podgornik, LD Motnik-Špitalič – 188 točk; 3. Brane Selan, LD Vel. Gaber – 183 točk. Prireditve so omogočile nekatere delovne organizacije in posamezniki ter poskrbele tudi za nagrade za uspešne strelce, in sicer: Mercator tozd Dolomiti, ABC Pomurka, Emona, Hoja Polhov Gradec, Elektrotehna, Agropod, Slovin, Labod Tip-Top, Železopromet – Tkalec, Lovec, HP Kolinska, LZS, Ilirija-Vedrog, Polde Oblak, Obrtna zadruga Vič-Rudnik, Stržinar.

Vsem navedenim najlepša hvala za razumevanje in pomoč!

Posebna zahvala pa gre ženam lovcev iz Šentjošta, Malki Jurca, Anici Slabe, Pavli Filipič, Anici

Maček, Slavki Završnik in Majdi Merlak, ki so tudi tokrat poskrbele za izvrsten golaž in postrežbo. Pohvaliti pa moram tudi izredno prizadevnost pobudnika veteranskih tekem in neumornega organizatorja strelskih tekmovanj Franca Končana, predsednika strelske komisije pri ZLD Ljubljana.

Vsem še enkrat hvala za prijeten dan!

J. D.

Jubilanti

Tone Rus, velik ljubitelj narave in vesten član LD Grosuplje, je 8. 5. 1988 praznoval 60-letnico. Rodil se je v Ljubljani, mladost pa preživel na Gatini pri Grosupljem v delavski, napredno usmerjeni družini, kjer je bil v tistih časih že kruh poslastica. Že kot mlad fantič, odraščajoč na robu gozda in sredi polj, je kazal zanimanje za naravo in vse njene skrivnosti. Vojna je prinesla Tonetu nova doživetja, takoj po vojni pa ga najdemo v vrstah napredne mladine v mladinskih delovnih brigadah, povsod tam, kjer so bile potrebne pridne roke.

Leta 1946 se je zaposlil v Tovarni Motvoz in platno, leta 1947 pa pri PTT kot pismonoša in to službo vestno in v zadovoljstvo vseh opravljal do odhoda v pokoj leta 1988.

V lovske vrste je stopil leta 1959. Od leta 1965 pa vse do danes je bil le s kratkimi prekinitvami v UO družine. Gospodar družine je bil od leta 1967 do 1977, nato cenilec škod do 1983. Trenutno je ponovno cenilec škod in član

UO od leta 1988. Praporščak družine je že od leta 1983. Tone sodeluje pri vseh delovnih akcijah. Ima pravičen odnos do lova, divjadi in narave, je dober mentor mladim lovcem in dober poznavalec ljudi, kar mu pri dolžnosti cenilca škod od divjadi še posebej koristi.

Za njegovo prizadevnost in poštenost ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje.

Ob jubileju mu iskreno čestitamo in se mu hkrati zahvaljujemo za nesebično delo v LD.

Dragi Tone, še veliko let zdravja in obilo zadovoljstva na lovskih stezah!

Člani LD Grosuplje – A. M.

Ko pomlad že prehaja v poletje in ko se je narava odela v nešteto cvetov ter pokazala vso svojo neskončno lepoto, je 25. 5. 1989 praznoval 60-letnico naš član **Anton Zadel**.

Rojen na Juriščah – ob gozdu – se je kmalu odzval klicu narave in se leta 1957 pridružil tedaj maloštevilnim članom LD Tabor-Zagorje. Njegovo službovanje v javorniških in snežniških gozdovih ter stalno gibanje v naravi mu ni bilo dovolj in je želel ta stik še poglobiti.

S svojim odnosom do lovstva, gojitve divjadi in gospodarjenja z njo si je kmalu pridobil priznanje članstva, ki mu je zaupalo v LD številne funkcije. Član IO je bil v letih 1968–1984, od tega zadnjih deset let blagajnik, dve mandatni obdobji je bil predsednik disciplinske komisije, od leta 1984 pa predsednik in član NO. Poleg teh funkcij od leta 1974 opravlja dela preglednika divjačine in je tudi cenilec škod od divjadi.

Večkrat je bil tudi mentor mladim lovcem, ki jim je lepo znal pokazati svoje bogato znanje in izkušnje ter jih brzdati v mladostni lovski vnemi.

Za delo v lovstvu ga je LD nagradila s priznanjem, LZS pa z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje.

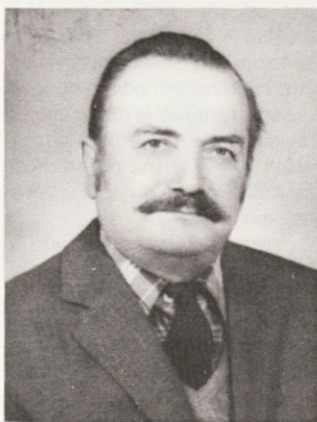
V mladih letih zagnani lovec, o čemer pričajo številne trofeje, je danes kljub slabemu zdravju še vedno pripravljen pomagati pri delu v LD in svetovati iz svojih bogatih izkušenj.

Lovci LD Tabor-Zagorje našemu Antonu ob jubileju čestitamo in mu želimo še mnogo zdravih let v naši družbi.

Lovci LD Tabor-Zagorje – M. Š.

Tone Rus

Danilo Eržen

Anton Lah

Franc Sajevec

Lovski oprtnik

Na lisice z vabilom

Kakor piše bolgarski lovec T. Penčev v sovjetskem lovskem časopisu Ohota i ohotničje hozjajstvo 5/87, je star 34 let, z lovom pa se ukvarja že od petnajstega leta. Posebno rad lovi lisice, kune in divje mačke. Pri lovu uporablja najrazličnejše tehnike, tudi privabljanje (klicanje). Pravi, da je vabljenje najbolj uspešno, saj privabi 20–25 lisic, kun in divjih mačk v lovski sezoni. Nesebično ponuja nekaj nasvetov.

Pri lovu na klic najprej vedno temeljito spozna ožje območje, na katerem živijo zveri, ki jih lovi. Zvečer, uro pred sončnim zahodom, se vsede na izbrano mesto, najpogostejše na rob gozda. Pred tem si tam napravi udobno prežo na drevesu, ki mu omogoča zanesljivo streljanje. Pri tem je zelo pomembno, da je preža dobro zakrita z vejicami.

Zveri se začnejo premikati takoj, ko sonce zaide in takrat so tudi najbolj oprezne. Dokler se popolnoma ne stemni, navadno ne pridejo iz gozda. V tem času je uspeh zgolj naključen. Uspeh pri takšnem lovu je odvisen predvsem od tega, ali je mesto za prežo dobro izbrano, od miru, ki vlada v lovišču, in od tega, kako znamo biti pri miru na preži. Pomembna se mu zdi tudi smer vetra, čeprav smo na preži.

Vabiti začnemo šele, ko se začne mračiti, pred tem pa napolnimo puško s šibrenimi naboji št. 4 in 6. Da bomo pri slabi svetlobi dobro streljali, je priporočljivo, da prej malo vadimo. Vedeti moramo, kam zadevajo šibre glede na oddaljenost. Vabimo na zajčji vek in to le 5–10 sekund. Pri tem z dlanmi in obračanjem glave usmerjamo zrak v različne smeri. Največkrat se lisica pojavi že po 5–6 sekundah! V tem času moramo spustiti piščalko in se pripraviti na strel (zato imejmo piščalko privezano na vrvici okoli vratu). Največkrat se žival približa povsem tiho in iz nepričakovane smeri. Zato moramo hitro reagirati in natančno ustreliti. Kadar je polna luna, je lov manj uspešen, saj so tudi živali previdnejše in se na planem pojavljajo šele po polnoč.

Različne zveri se različno odzivajo na vabljenje. Lisica začne

Danilo Eržen, član LD Porezen – Cerčno, je 19. 7. 1989 praznoval 70-letnico rojstva.

Danilo izhaja iz številne kmečke družine. Rodil se je 19. 7. 1919 v Gornji Trebuši. Mladost je preživel pri starših na kmetiji. Že v mladosti se je zanimal za naravo in divjad, saj se je z njo srečeval vsak dan v gozdu in na polju. Zaradi takratnih zakonov pa ni mogel postati član pri zakupnih lovcih. Mladostna leta so mu hitro minevala in kmalu je bil vpoklican v italijansko vojsko.

Leta 1945 se je vrnil domov k staršem in delal na kmetiji. Tu se je takoj vključil v razne družbeno-politične organizacije v kraju.

Leta 1951 je postal član LD Gornja Trebuša. Zaradi vestnosti in velike požrtvovalnosti je bil že leta 1952 izvoljen za tajnika LD Gornja Trebuša in to funkcijo opravljal do leta 1956. Ko je odšel na novo službeno dolžnost v Cerčno, se je tu leta 1957 vključil v LD Porezen–Cerčno in že leta 1959 bil izvoljen za tajnika LD; to funkcijo je opravljal do leta 1963. Od leta 1963 do leta 1967 je bil gospodar družine. Poleg tega je bil skoraj vsa leta član IO in raznih komisij.

Za uspešno delo in požrtvovalnost ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje, dobil pa je tudi znak za lovske zasluge ZLD Nova Gorica.

Člani LD Porezen–Cerčno želijo jubileantu še mnogo zdravih let in da bi se še dolgo sestajali z njimi na lovu!

Lovci LD Porezen – J. M.

Tone se je rodil v preprosti družini 25. 6. 1909 v Šikolah, majhni vasici sredi njiv in travnikov na Dravskem polju. V lovske vrste je stopil že leta 1938 v LD Rače. Tukaj je do 2. svetovne vojne opravljal naloge lovskega čuvaja. Po končani vojni je skupaj s še nekaterimi tovariši ustanovil LD Rače, katere član je še danes. V svojem več kot 40-letnem delu se je aktivno vključeval v vse akcije in uspešno reševal razne naloge. Opravljal je več funkcij v družini. S svojim delom in dostopnostjo ter ljubeznijo do narave in divjadi je še danes vzor večini mlajših in tudi starejših lovcev v LD Rače.

Takoj po ustanovitvi družine je nekaj let opravljal naloge lovskega čuvaja, nato pa so to dolžnost prenesli na vse člane. V letih 1968–1980 in 1982–84 je bil član IO, v letih 1984–1988 član disciplinske komisije, od lani pa je spet član IO družine. Več let se je lahko ponašal kot uspešen vodnik nemškega kratkodlakega ptičarja.

Za prizadevanje, uspehe in vestno delo v lovstvu mu je LZS podelila znak za lovske zasluge, in red III. stopnje.

Tako kot pri lovcih je Tone aktiven tudi v krajevni samoupravi. Za svoje marljivo delo je prejel več pohval in priznanj.

Na jesen življenja mu člani LD Rače ob visokem jubileju iskreno čestitamo! Želimo mu obilo zdravja, veliko užitkov v lovišču in med nami ter dober pogled!

Člani LD Rače – M. P.

Anton Lah je praznoval visoki jubilej, 80-letnico življenja, 25. 6. letos. Še vedno je poln moči, delaven doma in v LD Rače.

Letos je naš lovski tovariš **Franc Sajevec** slavil visok življenjski jubilej. Vsi, ki ga poznamo, smo mu iskreno zaželeli, da ostane še vrsto let med nami.

Franc se je rodil 28. 6. 1909. Leta 1936 je postal gozdar pri takratnem postojnskem trgovcu Rizzattu. Med 2. svetovno vojno so ga odpeljali v Italijo, kjer so ga zajeli zavezniki in odpeljali v Francijo. Tam se je pridružil 7. ameriški armadi. Leta 1945 se je vrnil domov in se zaposlil pri GG v Postojni, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1949 je stopil v lovske vrste v LD Postojna. Ko se je leta 1954 ta LD razdelila na dve, je postal prvi predsednik sedanje LD Javornik. Kot predsednik in član LD Javornik ima največ zaslug za zgraditev lovskih naprav v javorških gozdovih (krmišča, kaluže, solnice, čakalnice in tudi lovske kočice; tisto na Debelem kamnu še danes imenujejo Sajeveva kočica). Poleg tega je opravljal tudi več funkcij. V letih 1951–1961 je bil starešina, od 1962 do 1972 gospodar LD, v letih 1956–1960 pa gospodar LZ Postojna. Velike zasluge ima tudi za ureditev meja s soslednjimi LD.

Za tako plodno delo v lovski organizaciji je dobil znak za lovske zasluge in red II. stopnje, leta 1974 pa so ga lovski tovariši imenovali za častnega člana LD Javornik. Vendar pa mu še danes pomenita največje priznanje iskren tovariški pozdrav in nasme, ki mu za kratek čas odmakneta iz ust stalno spremljevalko »fajfo«. Ta njegova pipa in zvok lovskega roga sta postala Francetova osebna izkaznica. Vsi lovci LD Javornik si želimo, da Franc s svojimi spomini še dolgo ostane med nami!

Lovci LD Javornik

teči, po 20–30 m se ustavi in pozorno prisluškuje. Navadno se zadnjič ustavi, preden skoči na odprt prostor. Takrat se lovec za nobeno ceno ne sme premakniti. Do drevesa, na katerem v obršnjaku sedi lovec, nato spet teče, a zelo previdno (pripravljena je, da vsak hip odskoči v kritje). In v tistem trenutku mora lovec ustreliti.

Jeseni (ko še ni snega) suho listje po tleh lovcu pomaga izdati smer, v katero oziroma iz katere se približuje lisica. Pri tem lahko oceni tudi razdaljo do nje. Pozimi, v mehkelem snegu, pa se lisica približuje neslišno, zato se lahko lovec zanaša samo na svoje oči (res je, da jo na belini tudi hitreje zagledamo).

Mnogokrat se lahko na vabljenje prikrade k nam tudi divja ali podivjana domača mačka. V popolni tišini lahko tedaj zaslišimo le komajda zaznavne šume, ko spušča šape na tla, pokrita s suhim listjem. Sicer pa si zapomnimo, da bodo vse zveri izbirale pri prihajanju na klic najbolj skrite dohode.

Zanimivo je vedenje lisice po strelu. Če lovec zgreši, lisica takoj odskoči in izgine. Če pa zadene, jo le redko takoj usmrtime. Mnogo lovcev napravi usodno napako, ko se takoj po strelu spusti z drevesa in se približa hudo ranjeni lisici. Ta zbere še poslednje moči in izgine v temi. Zato bodimo po strelu še 2–3 minute pripravljeni na ponoven strel (s puško merimo na lisico!). Če imamo kombinirano cev ali enocevno šibrenico, hitro in kar se da tiho zamenjajmo izstreljeni naboj z novim.

Na tak način je imel Penčev pri lovu velike uspehe, zlasti pozno jeseni in pozimi – od novembra do februarja, ko imajo živali v naravi manj hrane.

Seveda pa ne smemo misliti, pravi, da bomo imeli uspeh, če v bližini slišimo kavkatiti lisico. To lahko pomeni tudi to, da nas je začutila, še preden smo jo mi zaslišali v daljavi. Poleg tega ne vabimo prepogostokrat! Vabimo v razmakih po 20, 30, 40 minut, saj imajo zveri odličen sluh in sposobnost, da neverjetno natančno določijo, od kod prihaja zvok. V primernih staniščih (bogatih z lisicami) je mogoče na tak način ustreliti tudi po 2–3 lisice v eni noči.

Po zadnjem strelu se spleča počakati še vsaj eno uro, preden začnemo ponovno vabiti s piščalko ali zapuščati prežo. Ves uspeh pri tem lovu je odvisen od

tega, kako znano uporabljati piščalko (zajčji vek), kako vztrajni smo in seveda od tega, koliko nam tak lov pomeni.

Prevedel Z. Timarac

Rad lovi lisice

Med kakimi 40 člani LD Orehovičca so sami domačini. Velja dogovor, da lahko postane član te družine le tisti, ki se je rodil na njenem območju ali se je tja priselil. Med temi člani je tudi **Jože Franko**, trden kmet, ki se je lovu zapisal razmeroma pozno.

V mladih letih ni bilo časa. Delati je moral v tovarni in popoldan še na kmetiji. Ko pa so se te reči uredile, mu ni nič več moglo preprečiti njegove davne nakane – postati lovec. Tak kot oče. In je to tudi postal.

Kar aktiven je bil v svoji organizaciji. En mandat ji je predsedoval, bil pa je tudi predsednik gradbenega odbora pri gradnji lovske koče pri Miklavžu na Gorjancih. Zdaj pa ga čas spet priganja, saj je kmetija oziroma pašna skupnost, ki jo vodi, postala prevelika za tako malo rok.

Še vedno pa si najde čas, da gre v gozd. Je včasih večkrat zahajal vanj, danes pa le še tu in tam. Lisice in divji prašiči so ga pritegovali. A lov je vsako leto slabši. Njegova družina ima to smolo, da ima zelo ozek pas lovišča, na katerem uplenijo največ prehodne divjadi.

Nekoč je bilo tudi lisic veliko. Na vsaki brakadi sta padli dve, včasih celo tri. Danes nobena. Steklina je naredila svoje.

»Za lisico pa ni vsak lovec dober. Je prebrisana, da nihče tako. Kdor ne pozna njenih navad, revirja in še marsičesa, kar je povezano z lisičjim lovom, je ne bo zlahka ujel,« pravi Franko.

Ko Franko razmišlja o lovu in lovstvu, niza kaj zanimive poglede. Vsi imajo trdno oporo. So pa nekateri tudi takšni, ki jih drugi ne sprejemajo ravno z navdušenjem. A se Franko zato prav nič ne huduje. »Zgodovina je neizprosna in čas bo pokazal, ali sem imel prav ali ne. Moja kmečka pamet mi pravi, da imam jaz prav, a le počakajmo,« pribije na koncu. Doslej ga njegova kmečka pamet še ni izdala, toda čas je vedno najboljši sodnik.

A. D.

Lovec in kmet Jože Franko

Lisica je res veliko tvegala

Med dvotirno Južno železnico Ljubljana–Maribor in regionalno cesto Celje–Rogaška Slatina v Hruševcu pri Šentjurju ima Slavko, ki je bil dolga leta zaslužni predsednik šentjurske LD, svoj dom. Ni treba posebej poudarjati, da je promet na železni in asfaltni cesti izredno gost in hkrati glasen, saj je od Slavkove hiše do železnice komaj 50 m, do ceste pa morda kak meter več.

To, da je Slavko lovec, da ima v urejenem tekališču lepega mladega nemškega kratkodlakega ptičarja, pa ves tisti gosti promet na obeh cestah, vse to ni motilo lisice, da ne bi podela na dnu zajčjega hlevčka svoj skot. Pri hiši in okoli nje ni bilo opaziti nič sumljivega, ptičar je sicer od časa do časa zalajal, kokoši so imele mir, sosedje pa so se pritoževali, da jim zginevajo kure; niso pa zanesljivo vedeli, ali jim jih odnašajo dvo- ali štirinožni tatovi.

Tam konec maja pa se je lisica spozabila tudi nad domačimi kokošmi, kar je seveda rodilo pri Slavku reakcijo, da je začel s

puško »dežurati« okoli hiše. Ko je nekega dne lisica že odnašala kokoš, jo je Slavko s strelom tako preplašil, da je izpustila plen in jo ucvrla v gozd nad Anderburgom. Zadeva se je v naslednjih dneh še enkrat ponovila, vendar je tudi takrat lisica odnesla cel kozuh.

Čez nekaj dni je Marjan, tudi lovec, obiskal Slavka in mu povedal, da je na cesti našel povoženo lisico, ki je imela zelo nabrekli seske; in prav takrat se je pod hlevčkom pod snegom zaslišalo nekakšno milo cviljenje. Oba lovca sta šla za glasom in je po dokaj napornem odmetavanju sena in dviganju desk našla eno samo sestradano lisičko.

Po vsej verjetnosti je lisica poлегla ves skot pod Slavkovim hlevčkom in je po tistem prvem opozorilnem strelu začela prenašati mladiče v Ferležovo seneno šupo, ki stoji trdo ob cesti. Preden je odnesla zadnjega mladiča, pa jo je na cesti doletela smrt. Ker so bili mladiči še preveč nebolgli, so žalostno poginili v Ferležovi šupi (kot so lovci pozneje ugotovili).

Ernest Rečnik

Če je nekdo doma sredi gozdov in se na poti v šolo sprijatelji s tropom divjih prašičev, je veliko možnosti, da bo, ko odraste, postal lovec ali gozdar. **Angelbert Tessari**, potomec potujočih italijanskih oglarjev, je oboje. Sam pravi, da je bil najbrž prej lovec kot gozdar, a tisti lov ne šteje. Šteje le njegovih 22 let v LD Črnomelj, kjer je že petnajsto leto blagajnik.

»Pri šestindvajsetih sem se pridružil zeleni bratovščini. Pa se mi zdi čudno, da se ji nisem že prej. Dve čudoviti desetletji, polni lepih spominov in zanimivih doživetij, mi pomeni moj lovski staž. Dve puški sem zamenjal v tem času in uplenil dva kapitalna jelena,« pravi Angelo, kot ga kličejo prijatelji.

Malo se mi zdita dva jelena v dvajsetih letih. No, bilo jih je več, a dva sta kapitalna in samo ta omenja moj sogovornik. »Trofeje« ni nikoli štel ali se pretirano podil za njimi. Zanj je lov sprostitev in poseben užitek, ki ga poznajo le strastni lovci. Samo pravi lovec lahko sedi na preži in pod sabo gleda srnjaka, ne da bi skrivil prst na sprožilcu. Gre mu za doživetje. Ve, da bo istega srnja-

ka lahko opazoval še prihodnji dan ali pa kdaj drugič... Če ne tega, pa drugega. Ni vse v trofeji na steni. Žival je najlepša v svojem naravnem okolju.

Tako nekako razmišlja Angelo. Vedno pa se drži pravila: »Nikoli ne streljaj v prazno! Vedno omeni, na kaj streljaš in ali bo žival padla v ognju oziroma ali so sploh možnosti za to! Če je ne boš ustrelil danes, jo boš prihodnjič... vse te bo počakalo.« Ta prihodnjič pa ni vedno naslednji dan, včasih pomeni tudi leto, dve ali pet.

»S strelom vznemiriš divjad v lovišču, drugim lovcem postaneš lahko sumljiv, če se ne prikažeš z vejico, ne na koncu pa si narediš še nepotreben strošek, saj strelivo danes ni več poceni,« razmišlja o streljaštvu.

Takšna razmišljanja so poslušali tudi lovci, ki jim je bil mentor. Med njimi tudi lovka Zinka Jeleničeva. Menda je tudi zato postala dobra lovka in odličen lovski tovariš, pardon, tovarišica.

Bolj kot nad streljanjem se Angelo navdušuje nad postavljanjem visokih prež. Za to je pravi mojster. Pri tem pa se ravna po dveh osnovnih načelih: preža mora biti narejena le iz lesa, ki ga najdeš v bližini in biti mora varna ter dostopna tudi manj okretnim lovcem.

S takšnih prež je pred časom lovil lisice. Celo dolgo zimo jim je namenjal svojo pozornost in šibre. Kar uspešen je bil pri tem. Ženi Rezki je priskrbel lisičjo jopo, sebi pa revmo. Pa to spada k lisičarstvu in Angelo se zaradi revme nič kaj pretirano ne huduje. Ga nič ne ovira pri delu vodje revirja Sredgora, ki ga pozna kot nihče drug. Tu je nekoč kot bosopetnik pretaknil vsak grmiček in se spoprijateljil s tropom divjih prašičev, ko je hodil v šolo. Pri »šestem kamnu« so se vsako jutro srečali in postali dobri znanci.

Tistih prašičev danes ni več, so pa njihovi potomci. Tudi Angelo ni več bosonogi vaški fante, a po stezah, ki si jih je tedaj utrl v goščavi, še vedno hodi. Je v njem le preveč »gozdne« krvi, da bi lahko živel brez dreves in divjadi. Saj drugemu bi se lahko odrekel, temu pa nikoli!

Andrej Dvoršak

Literatura

Guillermo Staudt: V ponču na zalaz (Im Poncho auf der Pirsch)

Znana založba Paul Parey iz Zvezne republike Nemčije je letos izdala knjigo izpod peresa

Guillermo Staudt Im Poncho auf der Pirsch

Paul Parey

Lovec z vsem srcem – Angelbert Tessari

NARAVOSLOVNA ESKURZIJA

V soboto, 1. aprila 1989, smo se člani naravoslovnega krožka iz Ribnice, Kočevja in Črnomlja odpravili na ekskurzijo. Krožek vodi Ivan Bartol, ekskurzijo pa je organiziralo Kočevsko-belokranjsko lovskogojitveno območje s pomočjo GG Kočevje. Sodelovali so Tomaž Burazer, Janez Andoljšek, Ciril Štrumbelj in vodja krožka. Otroke so spremljale tovarišice iz OŠ Črnomelj, Kočevje in Ribnica.

Najprej smo si v Črnomlju ogledali umetne valilnice za race. Zanimivo je, da race niso gnezdile v umetnih valilnicah, temveč so si naredile gnezda poleg njih, saj so bile valilnice prepozno narejene. Na enem izmed gnezd je valila rasa. Z avtobusom smo se odpeljali do krmišča za malo divjad. Tomaž Burazer, vodja črnomalskega krožka, nam je razložil, čemu služijo krmišča v obliki kozolcev in kakšno hrano lovci dajejo vanje.

Naslednji postanek je bil v pragozdu, kjer smo pomalicali. Janez Andoljšek, gozdarski inženir, nam je razdelil brošure z naslovom Gozdni bonton in nam pripovedoval o zanimivostih kočevskega pragozda. Ciril Štrumbelj, direktor GL Medved-Kočevje, nam je predstavil življenje v pragozdu. Že več kot sto let vanj ni posegla človeška roka.

Ustavili smo se tudi na enem izmed mrhovišč za medvede in nato še v Rajhenavu, kjer so leta 1973 ponovno naselili rise. Ta poučna in zanimiva ekskurzija nam bo ostala v lepem spominu. Odnegli smo mnogo znanja, ker smo poslušali razlago strokovnjakov, ki se spoznajo na svoje delo. Veselimo se naslednjih srečanj v okviru naravoslovnega krožka.

Katarina Bartol in Tadeja Andoljšek
OŠ dr. France Prešeren, Ribnica

Osemindvajsetega avgusta letos je lovec Željko Kaić (28) v podravskega lovišču lovskega društva Zeko Kalinovac (So Đurdevac) odstrelil jelena z izjemno močnim rogovjem. Super kapitalno rogovje je komisija Zveze lovskih društev občine Đurdevac (Marijan Bradaš, Slavko Flamceta in Zlatko List) ocenila z 244,87 CIC točk. Jelenje rogovje ima veje dolge 126 cm, težko je 12 kg (sveže je tehtalo 14 kg), obseg rož pa znaša 30 cm. Jelenja je lovec uplenil na razdalji 50 m s kroglo kalibra .30-06 PPU in je obležal v ognju.

Na sliki je dobro vidna nesimetričnost rogovja. Zanimivo je, da podobno nesimetričnost opazimo tudi na zobovju. Zgornji levi predkočniki in kočniki so zelo obrabljeni in to, kar je najbolj zanimivo, na notranji (jezični) strani. Desna stran zobovja je precej manj obrabljena.

Na osnovi informativne slike rogovja, podatkov o teži (brez notranjih organov, glave in spodnjih delov nog), ki je znašala 230 kg, o jelenovem vedenju pred odstrelom, po pregledu zobovja in rogovja lahko domnevamo, da je bil jelen na pragu polne zrelosti.

Prav zdaj pa opravljajo postopek določanja po slojih zobnega cementa na prvem kočniku. Takšne raziskave opravljajo v Republiškem zavodu za zaščito prirode v Zagrebu. Določitev starosti po jelenovem zobu – sekalcu bodo opravili na Veterinarski fakulteti v Zagrebu.

Besedilo: Željko Štahan, foto: B. Debožgovič

Guillermo Staudta z naslovom V ponču na zalaz (ponču je ogrinja lo domorodcev iz Južne Amerike).

V knjigi avtor opisuje območje jugozahodne Argentine ob vnožju Andov, kjer so bogata stanišča patagonske jelenjadi. Na tem območju so ob koncu prejšnjega stoletja naselili evropsko jelenjad, ki se je tu odlično prilagodila in je znana po močnem rogovju.

Avtor pa ne opisuje samo lova v Južni Ameriki. Junaki njegove

knjige so tudi lovci, ki so pripotovali na ta območja na lov na jelene v roku z vsega sveta. Ko se zvečer zberejo ob tabornem ognju, pripovedujejo o svojih doživetjih in izkušnjah z lovom na ruševce na Tirolskem, na velikega kuduja v Afriki, na losa na Norveškem, o zgodovinskih in tradicionalnih lovskih navadah na Madžarskem, v Franciji in Angliji ter o lovu s sokoli na Bližnjem vzhodu.

V knjigi je na prikupen način bralcu predstavljena pokrajina,

prebivalstvo, rastlinstvo in živalstvo Južne Amerike. Na koncu je slovar argentinskih lovskih izrazov, rastlinstva in živalstva ter zbirka receptov za jedi, ki jih argentinski lovci pripravljajo na svojih lovskih pohodih.

Guillermo Staudt je Argentinec nemškega rodu, ki v svoji domovini uživa velik ugled kot kmetovalec, gojitelj živine in izkušen lovec. Ljubiteljsko se ukvarja tudi z varstvom in gojitvijo divjadi in se trudi, da bi v tej deželi dobili sodobno lovsko zakonodajo in predstavljali Argentino v Mednarodnem svetu za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC).

V ponču na zalaz je vsekakor odlična knjiga, ki bo zanimala ne samo lovce, ampak tudi druge prijatelje narave širom po svetu. Knjiga je tudi ena izmed kandidatov za kulturno nagrado CIC za leto 1990.

Prikupen način pisanja in prikaza lova v Argentini in širnem svetu bo prav gotovo pritegnil tudi tiste naše lovce, ki obvladajo nemški jezik.

Veljko Varičak

Zbornik gojitvenih lovišč

Skupnost organizacij združene dela za lovstvo in ribištvo Slovenije je ob 40-letnici gojitvenih lovišč v Sloveniji (1949–1989) izdala poseben Zbornik strokovnih prispevkov iz prakse. Knjižica obsega 70 strani, vsebina pa zajema naslednje prispevke:

M. Adamič: »Gojitvena lovišča kot objekt za raziskovalno delo v preteklosti, sedaj in jutri«;

– G. Bačič in A. Beer: »Regulacije in hidromelioracije v Prekmurju in njihov vpliv na malo divjad«;

– M. Berce: »Gospodarjenje z jelenjadjo na Notranjskem«;

– M. Bertok: »Gradbeni posegi v vode in njihov vpliv na življenje v vodi«;

– A. Gergar: »Farmska zreja pernate divjadi«;

– J. Kozina: »Veterinarski ukrepi v oborah GL Medved«;

– M. Karenčič: »Triglavski narodni park, varstvo narave in divjadi«;

– J. Nečmar: »Od državnih lovišč do poklicnih delovnih organizacij za lovstvo in ribištvo«;

– J. Ocvirk: »Ribalovni turizem v Sloveniji«;

– J. Šašel: »Gamsje garje in ukrepi za preprečitev širjenja do vključno leta 1988 v lovišču DO Kozorog-Kamnik«;

– C. Štrumbelj: »Gojitev divjadi v oborah v Gojitvenem lovišču Medved, Kočevje«;

– C. Štrumbelj: »Gospodarjenje z medvedom v Sloveniji«;

– C. Štrumbelj: »Strokovne podlage za varstvo in gojitev zveri na kočevsko-ribniškem gozdnem gospodarskem območju«.

Vsebinska zasnova te jubilejne knjižice kaže posredno tudi na dejavnosti, ki jih opravljajo v lovišču OZD. Iz nje tudi lepo vidimo, da je v teh loviščih poleg varstva, gojitve in lova divjadi vzporedna dejavnost strokovno in raziskovalno delo.

Knjižico so uredili Ciril Štrumbelj, Miha Adamič in Ivan Nečmar, izšla pa je julija 1989 v 1000 izvodih.

V. Varičak

Nove knjižice – Sprehodi v naravo

O žepnih knjižicah, ki jih pripravljajo in izdaja **Cankarjeva založba v Ljubljani**, smo v Lovcu že poročali. Omeniti pa moramo, da so izšle medtem že nove:

Nenavadni izleti, ki jo je napisal naš avtor Iztok Geister, nas vabi na 39 sprehodov v skrivne kotičke slovenske narave. Ker je knjižica opremljena z odličnimi zemljevidi in opisi, je tudi odličen izletnikov sopotnik.

Hrošči, avtorja Gerharda Scherera (prevod), je pri nas prvi priročnik o hroščih, ki ga lahko spravite v žep. S to knjižico boste lažje spoznali čudoviti svet hroščev.

Jagodnice, avtorja Dietra Podlecha (prevod), vas bo naučila spoznavati in razlikovati užitne in strupene jagodnice.

Rastline od morja do Krasa, našega priznanega botanika Toneta Wrabra, nas seznaja z rastlinami, značilnimi za območje med Krasom in Jadrantom in ki

jih drugod v Sloveniji ne srečujemo.

Iglavci, avtorja Georga Zaunerja (prevod), nas nauči (kot priročnik) spoznavati iglavce po videzu, vejicah, storžih in lubju.

Triglavski narodni park našega avtorja Petra Skoberneta nas z besedo in sliko seznanja z najpomembnejšimi znamenitostmi Triglavskega narodnega parka. To je koristen priročnik za vse obiskovalce Julijskih Alp.

B. L.

V spomin

Lovci smo se 2. 3. 1989 na selškem pokopališču poslovili od lovca, prijatelja in očeta številne družine **Poldeta Gartnerja** – Novakovega Poldeta, ki je umrl 28. 2. 1989.

Rodil se je pred 83 leti (15. 11. 1906) na obronku prostrane Jelovice. Stara družinska tradicija in prirojena navezanost na zemljo in gozd mu nista dali, da ne bi postal lovec. Obsežna kmetija, na kateri je bilo dela na pretek, pa mu je dala možnost za zakup lovišča. S pokojnim bratom Filipom sta upravljala lovišče do druge svetovne vojne.

Z velikimi izkušnjami in znanjem se je takoj po ustanovitvi družine leta 1946 včlanil v LD Železniki. Nato je v letih od 1948 do 1960 opravljal razne funkcije kot član IO. V letih 1962 do 1966 je bil tudi starešina naše družine, član IO pa je bil tudi od leta 1978 do 1982. Takrat smo ga izvolili za častnega člana družine.

Za predanost lovstvu in njegovemu napredku ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge

in redom III. stopnje. Poleg tega nikakor ne moremo mimo njegovega udarniškega dela pri izgradnji prvotnega bivaka na Podnu pod Ratitovcem.

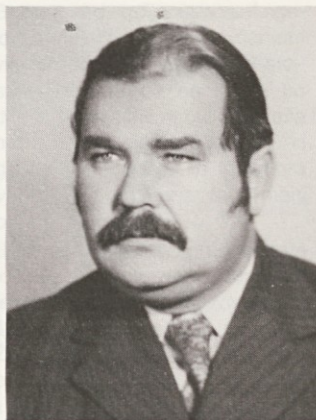
Redke so njegove trofeje uplenjene divjadi, vendar pa toliko bolj žlahtne, takšne, kakršen je bil njegov odnos do divjadi in narave. Življenje je dal naravi, zato mu je podarila prelep dan ob slovesu. Ob zvokih lovskega roga smo se žalostni razšli, saj smo se poslovili od staroste lovstva v naši dolini. Spomin na Poldeta ne bo nikoli zbledel!

Lovci LD Železniki – T. F.

Dolge mesece je **Ivo Zupan**, član LD Storžič, bil težak boj za življenje, toda na žalost je 1. 3. 1989 izgubil bitko. Na njegovi zadnji poti smo ga pospremili številni lovci LD Storžič in sosednjih lovskih družin, prijatelji, krajanji in predstavniki družbenih organizacij.

Naš dragi lovski tovariš se je rodil 9. 10. 1926 v Ljubnem v Zgornji Savinjski dolini, kjer je v glavnem preživel svojo zgodnjo mladost. Kljub mladosti je bil aktiven udeleženec NOB. Ljubezen do narave je podedoval po starših, zato se je tudi odločil za gozdarski poklic in postal gozdarski tehnik.

Leta 1958 se je že kot aktiven član zelene bratovščine vključil v LD Storžič in bil kmalu izvoljen za gospodarja družine. To dolžnost je nadvse uspešno, s polnim čutom odgovornosti, opravljal nepretrgoma od 1962. do 1979. leta, nato pa je bil do smrti predsednik gospodarske komisije. Z dolgoletno prakso in nenehnim izpopolnjevanjem si je v teh letih pridobil bogate lovske izkušnje in vsestransko strokovno

Leo Juh

znanje. Vse to je močno vplivalo na rezultate, ki jih je dosegala družina. Bil je pobudnik in organizator graditve lovskega zavetišča v visokogorskem delu lovišča na Mali Poljani, kar je bilo za izvajanje lova v tem predelu nujno potrebno. Prav tako je bil nepogrešljiv pri gradnji lovskega naprav. Skrbel je za lovske steze, na njegovo pobudo pa smo napravili nove lovske steze tudi v visokogorskem delu lovišča.

Z Ivovo smrtjo smo izgubili poštenega človeka, izkušenega lovca, z dušo in srcem predanega zeleni bratovščini, prijetnega sogovornika, skratka, lovskega tovariša, ki se ga bomo lovci še dolgo spominjali, ko se bomo srečevali na lovske brezpotjih. O njegovem zavzetem delu govorijo odlikovanja, znak za lovske zasluge in red III. stopnje, plaketa LD Storžič...

Dragi Ivo, člani LD Storžič se ti zahvaljujemo za vse, kar si storil za razvoj naše družine, ti pa mirno počivaj v domači zemlji pod vzhodjem lepih visokih gora.

Lovci LD Storžič – J. K.

in zadolžitve. Od leta 1953 do 1956 je bil statističar, v letih 1959–1960 kinolog, 1967–1975 tajnik in od leta 1986 do 1989 prosvetar. Med letoma 1960 in 1963 je bil predsednik gradbenega odbora prvega lovskega doma. V letih 1970–1974 in 1984–1986 je bil tudi član disciplinske komisije. Pomagal je tudi pri organizaciji lovskega razstava Mežiškega lovskogojitvenega baze na leta 1978 in 1985, bil nekajkrat delegat LD v skupščini ZLD Maribor in seveda sodeloval pri vseh drugih akcijah v LD.

Leo ni bil lovec na trofeje, čeprav je v lovišče zahajal pogostejše kot drugi, mlajši lovci. Bil je družabnik, ki ga zlepa ne bomo pozabili. Vsa leta – posebno po zadnja – je nešteto pomladnih svitanj pričakal v petelinjem revirju v pričanju, da bo v tem letu zaslišal kakšnega petelina več kot prejšnje leto. Vedno znova pa je žalosten ugotovil, da se zdaj že nekajletna številčnost 3–4 petelinov ne popravlja in da bomo zaradi nemira na teh rastiščih izgubili še nekaj teh pevcov.

Maja 1971 ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge, lovci LD Jamnica pa ga bomo ohranili v spominu kot plemenitega lovca in družabnega tovariša.

Lovci LD Jamnica

Stane Mikec, dolgoletni član LD Nova vas, nas je za vedno zapustil 12. 6. 1989.

Rodil se je 2. 5. 1927 v Zadrugi pri Šentrupertu na Dolenjskem. Komaj odrasel obveznostim šole, se je že vključil v ilegalno delo na terenu kot kurir, saj so njegovi starejši bratje postali aktivni borci NOB. Po osvoboditvi se je izučil za kovača in se zaposlil v Gozdnem gospodarstvu Novo mesto.

Polde Gartner

Ivo Zupan

»Lovci LD Jamnica in sosednjih LD ter številni krajanji smo se poslovili od našega člana **Lea Juha**, ki ga je nenadna smrt 18. 5. 1989 iztrgala iz naših vrst. Rodil se je 10. 4. 1929 v Prevaljah. Po opravljenem izpitu tiskarske stroke je sprva delal v Ljubljani, nato je vodil skladišče materiala v Železarni Ravne, zadnjih 20 let pa je vodil komercialno delo v Grafiki Prevalje.

Član LD Jamnica je bil 37 let, saj je bil sprejet v članstvo leta 1952. V tem dolgem obdobju je v upravnem oz. izvršnem odboru LD opravljal naslednje funkcije

Stane Mikec

Nato je bil član UDV v okraju Šoštanj in Ljubljana-okolica, pa zaposlen na posestvu Snežnik v Kočevski Reki, nazadnje pa v VP Velike Bloke in se naselil v bližnji vasi Ulaka.

Že takrat je postal član LD Nova vas in vse do smrti aktivno deloval v njej. Od leta 1962 do 1974 je bil njen predsednik, od leta 1975 do 1978 pa gospodar. Od leta 1983 do prerane smrti je bil predsednik NO.

Bil je tudi soustanovitelj Zveze lovskih družin Notranjske in v njenem izvršnem odboru od leta 1967 do 1973, kot predsednik komisije za gojitev in varstvo

divjadi pa v letih 1970 do 1976. Svoje organizacijske sposobnosti je zelo aktivno izražal v delu organov LD, ter se vedno zavzemal za čim višjo stopnjo organiziranosti lovstva, tako v sami družini kot v lovske zvezi. Zavedal se je pravilnega odnosa človeka do narave. Za zasluge v NOB je dobil več odlikovanj, za uspehe in delovanje v lovske vrstah pa znak za lovske zasluge in red II. stopnje.

Bloški lovci ga bomo ohranili v trajnem spominu. S hvaležnostjo se bomo spominjali njegovih zaslug za LD Nova vas. Naj mu bo lahka bloška zemlja!

Bloški lovci

Iz lovske vrste so za vedno odšli tudi:

Heda Napred, LD Tržič * 13. 10. 1913, † 16. 12. 1988.

Franč Markelj, LD Tržič * 16. 2. 1904, † 15. 7. 1989.

Stanko Jošt, LD Gaj * 18. 9. 1922, † 13. 4. 1988.

Franč Kraner st., LD Jurovski dol, * 2. 1. 1923, † 22. 12. 1988.

Pavel Turnšek, LD Izlake, * 22. 1. 1908, † 16. 2. 1989.

Viktor Kavčič, LD Porezen-Cerkno, * 5. 1. 1926, † 2. 3. 1989.

Jože Gruden, LD »Porezen« – Cerkno, * 20. 2. 1938, † 22. 5. 1989.

Jože Ribarič, LD Radenci, * 8. 3. 1946, † 17. 9. 1989.

Mihaela Vidali, LD Slov. Konjice, * 1. 5. 1922, † 12. 6. 1989.

Franč Hanc, LD Velka, * 31. 3. 1931, † 28. 7. 1989.

Umrli časten spomin

Lovska kinologija

Demodikoza pri psih

Med kožnimi boleznimi psov, ki jih povzročajo zajedavci, je zaradi zdravstvenih problemov in slabših možnosti za zatiranje na prvem mestu *demodikoza*. Bolezen je razširjena tudi pri lovske psih. To velja zlasti za pasme, ki imajo kratko dlako. Bolezen je poimenovana po povzročitelju – *Demodex canis*. Povzročitelj spada med pršice, v dolgi razvojni dobi pa se je zajedalec prilagodil na domovanje v dlačnih mešičkih in žlezah lojnicah, od koder lahko zaide celo v bezgavke in v krvni obtok, zato ga najdemo tudi v nekaterih notranjih organih. Strokovnjaki so enotni glede tega, da se zajedalec prenaša z matere na mladiče takoj po skotitvi, praviloma med sesanjem mleka. Samo teoretično so mogoči tudi drugi načini razširjanja, saj osamljeni zajedalec iz zanesljivega gostitelja ni sposoben poiskati novega gostitelja, pršica se ne premika in pogine.

Zajedalca je opisal že Leydig leta 1858. Pršica se od drugih srbcev, povzročiteljev garjavosti pri mesojedih, zelo razlikuje. Telo je črvičaste oblike, v sprednji tretjini telesa so oblikovani zakrneli ustni organi, na spodnjem delu pa so štirje pari zakrnelih končin. Spodnji dve tretjini sestavlja izdolžen mešiček, vrhnjica ima na zunaj obročkast videz, vendar telo ni sestavljeno iz obročkov ali segmentov. V dlačnih mešičkih in žlezah lojnicah živi samec in samica. Samica je večja od samca in je dolga do 300 mikrometrov, samec pa je dolg okrog 250 mikrometrov. V naselišču so navzoča tudi številna jajčeca, vidijo pa se tudi ličinke in nimfe dveh razvojnih stopenj. V spremenjenih, včasih tudi zagnojenih, dlačnih mešičkih in lojnih žlezah živi po več sto zajedalcev, ki se v naselišču razmnožujejo in povzročajo obsežne spremembe na koži, oblikujejo se skladi luskin kožnega epitela, gnojni mešički so pogosti na obraznem delu glave in na nogah, na spremenjenih delih odpada dlaka s koreninami vred. Živali postanejo pobite, hujšajo in kažejo znamenja srbečice. Življenjski cikel zajedalca od jajčeca do jajčeca traja okrog tri tedne. Spolno zreli zajedalci dozori iz druge generacije nimf, te pa so v morfološkem pogledu zelo podobne spolno zreli zajedalcem.

Demodeksi živijo tudi pri drugih vrstah gostiteljev, pri prašiču, konju, govedu, ovci in kozi, pri nekaterih vrstah divjadi in tudi pri človeku. V Sloveniji smo zajedalca doslej ugotovili razen pri psu še pri prašiču, prašičjo pršico pa imenujemo *Demodex phylloides*.

Sako je ugotovil, da se zajedalec širi z matere na mladiče samo takoj po skotitvi, vendar temperatura ne sme biti nižja od 16 °C.

Demodex canis, povzročitelj bolezni

Foto J. Brglez

Ugotovljeno je tudi, da se zajedalec z dotikom matere in mladičev prenaša do temperature 41 °C. Strokovnjaki menijo, da se ob teh stikih zajedalci najprej posamično obdržijo na uhljih, očesnih vekah, na nosu in čelu. Pršice so našli tudi na vratu sesnih mladičev.

Garjavost, ki jo povzroča *Demodex canis*, je pri psih tudi prikrita. Zajedalca so našli na koži pri na videz zdravih psih. Lastniki v začetku bolezni demodikozo opazijo na obraznem delu glave, koža je zardela, kopicijo se luske in kosmi odmrlega epitela, nabreknejo dlačni mešički in dlake izpadajo. Pustulozno obliko – dlačni mešički in posamezne žleze lojnice se odprejo, prisadijo se gnojne bakterije – največkrat opazimo šele v drugem letu starosti. Bolezen se takrat širi na vrat in na končine, živali pogosto poginejo.

Tisti, ki so se že srečali z demodikozo, se strinjajo, da se bolezen pojavi pri vseh živalih iz istega gnezda. Zbolijo tudi živali iz naslednjega gnezda.

Zajedalce ugotavljamo v kožnem ostružku. Pri jemanju ostružkov moramo kožo podrgniti tako globoko, da zasolzi s krvjo. Pri parazitološki preiskavi kožnih ostružkov te pred pregledom prekuhamo v 10 % lugu. Ugotavljamo spolno zrele zajedalce, njihova jajčeca in razvojne oblike, ličinke in nimfe.

Zatiranje demodikoze še vedno ni dovolj uspešno. Ponemokod so šli tako daleč, da ščeneta zrejajo umetno, pogosto tudi tako, da mladiče pred skotitvijo vzamejo iz rotil s kirurškim posegom, nato pa jih zrejajo brez matere. Kljub temu pa v zadnjem času uporabljamo nekatera zdravila, akaricide, ki občutno popravljajo bolezensko stanje prizadetih živali. Omenjamo nekaj pripravkov, ki jih uporabljajo v svetu: *Metrifonat*, *Ectoral*, *Cythioat* (*Proban*, *Cyflée*), raztopina *Ronnella*, *Korlan E*, *Closantel*, *Cypermethrin* in drugi. Pripravki so bolj učinkoviti takrat, ko še bolezen ni razširjena in ko so spremembe na koži obolelih živali še omejene.

dr. Janez Brglez

PREDVIDENA LEGLA LOVSKIH PSOV

Istrski. kdl. goniči (JRGki):

o: 5/I, m: 4/I, leglo 8. 11. Rejec Franc Ahačič, 64275 Begunje na Gorenjskem 88.

Brak-jazbečarji (JRbj):

o: 4/I, m: 5/I, leglo 9. 10. Rejec Ignac Vidic, Zasip – Muže 9, 64260 Bled.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 23. 10. Rejec Drago Aberšek, Postojnska 27, 61000 Ljubljana.

Hanovrski barvarji (JRHB):

o: 5/II, m: 5/III, leglo 10. 10. Rejec Franc Ahačič, 64275 Begunje na Gorenjskem 88.

Lovski terierji (JRLT):

o: 5/I, m: 5/II, leglo 12. 8. Rejec Tone Kaplan, Pot na Črnile 9/a, 68273 Leskovec.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 29. 8. Rejec Andrej Puželj, Lipovšica 14, 61317 Sodražica.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 2. 12. Rejec Bojan Jerman, Šalka vas 72, 61330 Kočevje.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 2. 11. Rejec Anton Bračun, Pot za Stan 9, Dragomer, 61351 Brezovica.

o: 5/II, m: 4/II, leglo 10. 10. Rejec Jože Dragan, VDV brigade 6, 61431 Dol pri Hrastniku.

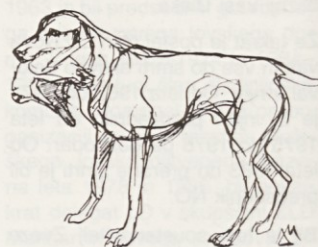
Kinološka zveza Slovenije

Foksterierji (JRFos):

o: 5/I, m: 5/O, leglo 10. 10. Rejec Ljudmila Gunde, Stantetova 21, 61000 Ljubljana.

Resasti jazbečarji (JRJri):

o: 5/II, m: 4/II, leglo 8. 10. Rejec Jože Drgan, VDV brigade 6, 61431 Dol pri Hrastniku.

Mali oglasi

Prodajam strelni daljnogled z montažnimi deli ali brez njih) za vse vrste zastavnih in čeških pušk, **FN BAR polavtomatsko puško** in ploščice za nosilce montaže strelnega daljnogleda zrak-Sarajevo. Informacije po telefonu: (041) 434 886.

Izdelujem kakovostne lovske kravate z emblemom srnjaka, fazana, kozoroga in divjega petelina. Naročeno pošiljam po povzetju. Jože Gjergjek, 69000 Murska Sobota, Ivana Regenta 29, Tel.: (069) 22 326.

Prodajam lovsko puško super brno kal. 12/12 in **petelinko** kal. 16–16. **Kupim** pa trap cevi 12/12 za ZH 304 (tudi menjam). Rado Šonaja, Prešernova 62, 69000 Murska Sobota. Tel.: (069) 22 375.

Prodajam vezane letnike revije Lovec od leta 1953 do 1965 (12 letnikov). Cena vsakega letnika je za 10 % nižja od letošnje celoletne naročnine za individualnega naročnika. Informacije po tel.: (061) 487 080 – Cebin.

Ugodno prodajam (zaradi bolezni) nemškega kdl. ptičarja, starega 5 let (odlična telesna ocena in izšolan za poljski lov). Informacije po tel.: (062) 792 028.

Prodajam MK puško 5,6 mm anschütz, s strelnim daljnogledom hubertus (4 × 20). Puška ima vložišče naboja prilagojeno za naboje magnum 5,6. Prodajam tudi naboje magmun. Informacije po tel.: (063) 821 234, po 15. uri – Šafranko.

Kupim nemška prepeličarja (samca in samico), stara do 2 leti. Pogoj je, da nista v krvnem sorodstvu. Franjo Tot, Ljubana Popoviča 34, 43290 Grubišno polje. Tel.: (046) 85 423.

Prodajam vložno cev, kal. 22 winch. mag. extra, za šibreno cev 16, nemške tovarne H. Krieghoff. – Borut Klanjšček, Gregorčičeva 4, 65220 Tolmin. Tel.: (065) 81 487 – zvečer.

Prodajam tricevko – bezpetelinko, kal. 16–16/7 × 65 R, izdelek puškarske tovarne Wienerneustadt. Puška je dobro ohranjena. Informacije po tel.: (0608) 81 794 – zvečer (Železnik).

Prodajam lovsko karabinko CZ, kal. .22–250 rem., z montiranim strelnim daljnogledom 4 × 32, **češko bokarico**, kal. 16/16 brno, **sovjetsko MK puško** s strelnim daljnogledom in **80 nabojev** .22–250 rem. Informacije po telefonu: (061) 272 650.

Prodajam dobro ohranjeno suhlovo tricevko, kal. 12–12/6,5 × 57 R. Cena ugodna. Informacije po telefonu: (061) 877 478 – Maršič.

Prodajam suhlsko tricevko, kal. 12–12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom habicht nova 6 × 42 – suhlska montaža. Radislav Margon, Senožeče 82 a, 66224 Senožeče. Tel.: (067) 76 011, dopoldne.

Prodajam češko bokarico brno, kal. 16/7 × 57 R, z montiranim strelnim daljnogledom zeiss-jena (1,5–4x) – suhlska montaža in **menjalne cevi** 16/16 za to puško. Jože Šuster, Liboje 98, 63301 Petrovče.

Prodajam suhlsko bokarico, kal. 12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom habicht 6 × 42. Puška je nova. Informacije po telefonu: (061) 225 219, popoldne od 15. do 20. ure.

Prodajam leglo lovskih terierjev odličnih staršev. Stari so 3 mesece. Informacije dobite na naslovu: Tone Kaplan, Delavska pot 9/a, 68273 Leskovec ali po telefonu: (0608) 31 796.

Prodajam bokarici beretta S 55 kal. 12/12 in simson suhl EU kal. 12/12. Orožje je dobro ohranjeno. Nino Frančeski, Brličev trg 2, 55000 Slav. Brod, tel.: (055) 236 101.

Prodajam naslednje lovske puške: karabinko kal. .300 winch. weatherby magnum s strelnim daljnogledom (2-10x) in 100 nabojev zanjo; karabinko kal. .22 w. mag. anschütz, s strelnim daljnogledom swarovski (4 × 32) in 200 nabojev zanjo in trap puško super brno z ejektorji. Prodajam tudi 40 nabojev kal. 9,3 × 72 R (RWS). Vse puške so bile malo uporabljane. Jože Zakrajšek, Dol 83, 61353 Borovnica. Tel.: (061) 746 480.

Prodajam karabinko CZ 8 × 57 IS s strelnim daljnogledom mars 6 × 42, belgijske izdelave, s suhlsko montažo. Stane Lenič, Krmelj 84/a 68296.

Prodajam lovsko puško beretta 680. Je uvožena, nova. Informacije po telefonu: (062) 724 132. Franc Zemljčič, Črnci 14, 69253 Apače.

Prodajam bokarico CZ kal. 12/12 (malo uporabljano). Informacije po telefonu: (061) 315 366 int. 29-48 – dopoldne ali (061) 221 200 – popoldne.

Prodajam lovsko karabinko – Sava Kranj, kal. 8 × 57 IS. Informacije po telefonu: (0608) 79 076 – Zlatko Gabrič, Cesta prvih borcev 25, 68280 Brestanica.

Prodajam bokarico super brno, kal. 12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom zeiss-jena (4 × 32). Informacije po telefonu: (064) 66 052 – Eržen.

Prodajam karabinko CZ kal. .30–06 s strelnim daljnogledom schmidt & bender (6 × 42) – suhlska montaža in **češko bokarico** (stari tip) kal. 7 × 57 R/12. Informacije dobite po telefonu: (061) 214 948 (dopoldne).

Po vaši želji **obnavljam kopita lovskih pušk** (krajšanje in tanjšanje kopit), nanje montiram lastne kakovostne ramenske gume (ramenjače), preoblikujem in dokončno obdelam kopito, vključno s pajcanjem in impregniranjem. Pri delu uporabljam posebno olja za nego kopita. Informacije po tel.: (063) 26 880 od 7. do 8. ure in od 19. do 21. ure.

Prodajam karabinko, kal. 7 × 64, s strelnim daljnogledom 9 × 54 (suhlska montaža) in **češko bokarico**, kal. 12/7 × 65 R, ter **MK puško**. Informacije: Marn, Mirna peč, tel.: (068) 84 333.

Prodajam boroveljsko tricevko, kal. 16-16/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom falke (suhlska montaža). Informacije po tel.: (061) 786 104, popoldne – Kožar.

Prodajam odlične montažne dele za zasučno (schwenk) montažo – primerne za vse kalibre karabink CZ (posebej za kalibre .222 in .223). Montirate jih lahko sami. Informacije po tel.: (063) 26 880, od 7. do 8. ure in od 19. do 21. ure.